

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย
จังหวัดเพชรบุรี

MORAL AND ETHICAL DEVELOPMENT FOR CHILDREN AND YOUTH OF
MONKS IN KHAO YOI DISTRICT, PHETCHABURI PROVINCE

พระอนุสรณ์ จันทสาโร (อ้นทอง)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย
จังหวัดเพชรบุรี

พระอนุสรณ์ จันทสโร (อ้นทอง)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

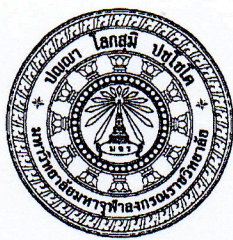
Moral and Ethical Development for Children and Youth of
Monks in Khao Yoi District, Phetchaburi Province

Phra Anusorn Candasaṅg (Onthong)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์ เรื่อง
“การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิโกโร,ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(พระสมุทรวชิโรสถ,ดร.)

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.อุทัย สติมัน)

กรรมการ

(พระครูสมุทรวิทย์ ผาสุโก,ดร.)

กรรมการ

(พระครูวาทีวรรณ,ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ธิดา หน้มน)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระครูวาทีวรรณ,ดร.

ประธานกรรมการ

ผศ.ดร.ธิดา หน้มน

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระอนุสรณ์ จันทสาโร)

ชื่อสารนิพนธ์ : การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอ
เขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ผู้วิจัย : พระอนุสรณ์ จันทสาโร (อ้นทอง)

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

คณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์

- : พระครูวาทีวรัณน, ดร., ศศ.บ. (การพัฒนาชุมชน),
ค.ม. (การบริหารการศึกษา), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
- : ผศ.ดร.ธิดาธิ หมั่นมี, พธ.บ. (การสอนสังคม), พธ.ม. (ปรัชญา),
รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี (๒) เปรียบเทียบความเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (๓) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลภาคสนามจากนักเรียนในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๒๗๘ คน วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที และค่าเอฟ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพมีการวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๒ รูป/คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการเป็นตัวแทนทางจริยธรรม พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ ด้านการเป็นผู้เตือนสติ พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒ ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑ และด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔

๒. เปรียบเทียบความเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และผลการเรียน มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม ; ควรให้บุคคลอื่นเป็นผู้กระทำการกิจแทน ในส่วนที่ต้องไปในสถานที่อื่น และควรจะมีให้เยาวชนรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข่าวอื้อฉาวของพระสงฆ์ในสื่อต่าง ๆ ว่าเป็นการกระทำส่วนบุคคลไม่ใช่การกระทำของพระภิกษุสงฆ์ส่วนใหญ่, ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน ; ควรปรับปรุงรูปแบบและวิธีการสอนเพื่อให้เหมาะกับวัยและสร้างความสนใจแก่เยาวชน และควรสร้างช่องทางอื่นสำหรับขยายโอกาสในการจัดการสอนที่มีข้อจำกัดด้านระยะเวลา ด้านการเป็นผู้เตือนสติ ; ควรประเมินสถานการณ์ความเสี่ยงเพื่อให้การเตือนสติแก่เยาวชนในลักษณะของการป้องกันปัญหา และสร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมของเยาวชน โดยใช้ความร่วมมือจากกลุ่มเยาวชนเอง และควรใช้รูปแบบของการชักชวนให้ปฏิบัติ มากกว่าการออกคำสั่งให้ปฏิบัติ, ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม ; ควรสร้างเครือข่ายในการทำงานระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนอย่างเป็นระบบ และควรจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมเยาวชนในทุกระดับชั้นเรียน และด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม ; ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมบริการสังคมในลักษณะจิตอาสาเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกต่อสังคม และควรสร้างเครือข่ายกับภาคประชาสังคมโดยจัดกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษาอื่น

Research Paper Title: Moral and Ethical Development for Children and Youth of Monks in Khao Yoi District, Phetchaburi Province

Researcher : Phra Anusorn Candasāro (Onthong)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Phrakhruwateeworawat, Dr., B.A. (Community Development), M.A. (Educational Administration), Ph.D. (Buddhist Management)

: Asst.Prof. Dr.Thitiwut Manmee, B.A. (Social Teaching), M.A. (Philosophy), Ph.D. (Public Administration)

Date of Graduation : 15 March, 2018

ABSTRACT

The objectives of this research paper were (1) to study moral and ethical development for children and youth of monks in Khao Yoi district, Phetchaburi province, (2) to compare the opinion toward moral and ethical development for children and youth of monks in Khao Yoi district, Phetchaburi province, classified by personal data, and (3) to study the problem, obstacle and suggestion for moral and ethical development for children and youth of monks in Khao Yoi district, Phetchaburi province. The research methodology was the mixed method research, that the quantitative research used the questionnaire as the tool to collect the data in the field study from 278 students in Khao Yoi district, Phetchaburi province. The statistics were used for the data analysis through frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.), t-test, F-test, One-way Analysis of Variance. And the qualitative research had the documentary analysis and interview as the tool to collect the data in the field study from 12 key informants and analyzed the data through the content analysis technique.

The findings of this research were as following :

1. Moral and ethical development for children and youth of monks in Khao Yoi district, Phetchaburi province, Overall was found in high level with average at mean of 3.49, when considering in each aspect found that in high level all aspects. The ethical of the model aspect, high level at mean of 3.77 was instructor aspect, high level at mean of 3.94. The mindfulness warmer aspect, high level at mean of 4.32. The moral training aspect, high level at mean of 4.01 and public mind creation aspect, high level at mean of 3.64.

2. The comparison for opinions of the students toward moral and ethical development for children and youths of monks in Khao Yoi district, Phetchaburi province, classified by personal data, found that personal factors of students like sex, age, education level, and grade had the effects to the opinions to moral and ethical development for children and youth of monks in Khao Yoi district, Phetchaburi province were not different. The hypothesis was rejected.

3. The the problem, obstacle and suggestion for moral and ethical development for children and youth of monks in Khao Yoi district, Phetchaburi province, as following: The ethical model aspect; the monks should be lay people done in the quest in not places for the traffic, and the monk should be recommended to the youths know the facts about the monk scandal news in some media as a personal act, not an act of Buddhist majority monks. Instructor aspect; the monks should update the model and teaching methods to suit the ages and inspire the youth, should create a channel for the opportunity to teach a limited period of time. Mindfulness warmer aspect; the monks should assess the risk and to admonish the youth of defense trouble and create a network for monitoring the behavior of youth with the participation of young people themselves, should take the form of a call to action rather than follow dictation. The moral training aspect; the monks should create a network between those involved with youth in a systematic manner, should be the activities covered by the youth in all levels. Create public mind aspect; should support social service activities like volunteering to instill in young people a social consciousness, should be networking with civil society by organizing activities with other schools.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตาของคณะกรรมการผู้ควบคุมสารนิพนธ์ ได้แก่ พระครูวาทีวรัณณ, ดร., และ ผศ.ดร. อธิวุฒิ หมั่นมี ที่อนุเคราะห์ให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลือในการปรับปรุง แก้ไขสารนิพนธ์จนสำเร็จด้วยดี

ขอขอบคุณ คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์ ประกอบด้วย พระสมุทรวชิโรภณ,ดร., ผศ.ดร.อุทัย สติมัน และพระครูสมุทรวิทย์ ฝาสุโก, ดร. ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไขปรับปรุงให้ถูกต้องยิ่งขึ้นไป

ขอขอบคุณ รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำแนะนำ ปรับปรุง เพื่อความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ผศ.ดร., พระครูวิสุทธาณันทคุณ, ดร., พระมหากังวาล ธีรธมโม, ดร., พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตฺโต, ดร. และ ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบสอบถาม พร้อมแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ พระครูญาณวัชรวิมล เจ้าคณะอำเภอเขาชัยวัน จังหวัดเพชรบุรี, พระครูจันทวชิรคุณ เจ้าคณะตำบลทับคาง, พระครูศรีวัชรภรณ์ เจ้าคณะตำบลบางเค็ม, พระใบฎีกามานะ สุขเมธโส เจ้าคณะตำบลหนองชุมพล, พระพระครูพิจิตรโพธิธรรม เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม, พระมหาอำนาจ กิตติธโร เจ้าอาวาสวัดบ้านกล้วย, นายสมบุญ มั่งสา ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดยาง, นายสมชาย นุเวชวงษ์กมล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกุฎี, นายเรวัต กิ่งแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยโรง, นายวิรัตน์ วิบูลรังสรรค์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง, นายวิโรจน์ บุญดี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองชุมพล และนายทรงกลด สระแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓ ตลอดจนทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่อนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัยเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันจะพึงมีจากสารนิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็น พุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา และมอญบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แก่บิดามารดา ครูบาอาจารย์ พี่ ๆ น้อง ๆ รวมทั้งคณะญาติโยมและผู้มีอุปการคุณทุกท่าน ผู้ให้กำลังใจ ผู้ให้กำลังใจสนับสนุน และผู้ถวายข้าวทุกทัพพีตลอดเวลาที่ดำรงเพศสมณะตลอดมา ซึ่งไม่สามารถจะเอ่ยนามได้ทั้งหมด

พระอนุสรณ์ จันทสาโร

๑๕ มีนาคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(จ)
สารบัญ	(ฉ)
สารบัญตาราง	(ช)
สารบัญแผนภาพ	(๓)
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	(ฅ)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนา	๗
๒.๒ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม	๒๔
๒.๓ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน	๓๘
๒.๔ แนวคิด เกี่ยวกับพระสงฆ์	๔๕
๒.๕ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์	๕๖
๒.๖ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย	๖๖
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๗
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๖
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๗๗
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๗
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๗๗
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๐
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๓
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๓

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๘๕
๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๖
๔.๒ สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอ เขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	๘๗
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนก ตามปัจจัยส่วนบุคคล	๙๓
๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและ เยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	๑๑๙
๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน ของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	๑๒๑
๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๒๘
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๓๐
๕.๑ สรุป	๑๓๐
๕.๒ อภิปรายผล	๑๓๔
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๓๗
บรรณานุกรม	๑๓๙
ภาคผนวก	๑๔๘
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๔๙
ภาคผนวก ข ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง	๑๕๕
ภาคผนวก ค ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา	๑๖๐
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๖๒
ภาคผนวก จ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๘๐
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๘๗
ภาคผนวก ช ภาพถ่ายการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๘๙
ประวัติผู้วิจัย	๑๙๖

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียน (ขยายโอกาส) ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามโรงเรียน	๗๙
๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๘๖
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม	๘๗
๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวแทนทางจริยธรรม	๘๘
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน	๘๙
๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ	๙๐
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม	๙๑
๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม	๙๒
๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ	๙๔
๔.๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ	๙๔
๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวแทนทางจริยธรรม จำแนกตามเพศ	๙๕
๔.๑๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวแทนทางจริยธรรม จำแนกตามเพศ	๙๕
๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามเพศ	๙๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามเพศ	๙๖
๔.๑๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามเพศ	๙๗
๔.๑๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามเพศ	๙๗
๔.๑๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามเพศ	๙๘
๔.๑๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามเพศ	๙๘
๔.๑๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามเพศ	๙๙
๔.๑๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามเพศ	๙๙
๔.๒๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดย ภาพรวม จำแนกตามอายุ	๑๐๐
๔.๒๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดย ภาพรวม จำแนกตามอายุ	๑๐๐
๔.๒๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม จำแนกตามอายุ	๑๐๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

[illegible]

สารบัญตาราง (ต่อ)

[illegible]

[illegible]

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๕๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามผลการเรียน	๑๑๖
๔.๕๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามผลการเรียน	๑๑๗
๔.๕๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามผลการเรียน	๑๑๗
๔.๕๖ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ตามสมมติฐานที่ ๑-๔	๑๑๘
๔.๕๗ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของ พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวแทนทางจริยธรรม	๑๑๙
๔.๕๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของ พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน	๑๑๙
๔.๕๙ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของ พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ	๑๒๐
๔.๖๐ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของ พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม	๑๒๐
๔.๖๑ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของ พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม	๑๒๐

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	ระดับการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาทางจริยธรรมของ โคลเบอร์ก (Kohlberg)	๓๓
๒.๒	ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (Maslow)	๓๔
๒.๓	ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม	๓๖
๒.๔	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๖
๔.๑	แนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ใน อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	๑๒๘

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

สารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลัก ในการอ้างอิง ซึ่งจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๗/๒๑๒. หมายความว่า ระบุถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๑๑ ข้อที่ ๒๖๗ หน้าที่ ๒๑๒ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยใช้ระบบคำย่อ ดังต่อไปนี้

พระวินัยปิฎก

วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
วิ.จ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมป็นณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลป็นณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.อุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริป็นณาสก์	(ภาษาไทย)
ส.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สถาควรรค	(ภาษาไทย)
อ.ท.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.จ.ต.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.ป.ญ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ปัญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.ท.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทสกนิบาต	(ภาษาไทย)
ข.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ข.ชา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดก	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอันเป็นผลจากการเปลี่ยนแนวคิดผ่านกระแสความเจริญของศาสตร์ด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ดีจำกัด นำไปสู่การแลกเปลี่ยนค่านิยมอย่างไม่มีกำหนดความเหมาะสม^๑ ปัจจุบัน เกิดวิกฤติคุณธรรมและจริยธรรม มีปัญหาอาชญากรรมเกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคมอย่างไม่มีที่สิ้นสุด มีแนวโน้มจำนวนอาชญากรรมที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยผู้ก่ออาชญากรรมเปลี่ยนไปเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน^๒ ปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มของเยาวชน ทุกคนต่างลงความเห็นตรงกันว่า เยาวชนไทยของเราขาดการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมอย่างยั่งยืน คือ อาจจะมียุ่บ้างแต่เป็นแบบฉาบฉวยไม่เกิดผลที่ถาวร ในขณะที่สังคมไทยต้องการเห็นภาพการพัฒนาเยาวชนไทยไปสู่การเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข^๓

กระทรวงศึกษาธิการ ถือเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาและมุ่งมั่นในการพัฒนาการศึกษาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนเพื่อให้เกิดการพัฒนาประชากรของประเทศให้เต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๔๒ รัฐจึงกำหนดให้การจัดการศึกษามี ๓ รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งเน้นปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข^๔

^๑สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล, **คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, ๒๕๕๒), หน้า ๒๓.

^๒สุทธวิธธ ตันตริจนวนวงศ์ และศศิภาญจน์ ทวีสุวรรณ, “การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ”, **รายงานการวิจัย**, (กรมการศาสนา: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๒), หน้า ๑.

^๓สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร, **การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๐), หน้า ๔๙.

^๔สำนักนโยบายและแผนการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและแผนการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๕-๙.

ประการสำคัญ คือ การศึกษาที่เราจัดทำดำเนินการกันอยู่ในระบบโรงเรียนนี้ ก็คือ การศึกษาจัดตั้งนั่นเอง การศึกษาจัดตั้งก็คือไม่ใช่ตัวการศึกษาแท้จริง หมายความว่า เป็นการจัดตั้งเพื่อเอื้อต่อการที่จะเกิดมีการศึกษา หรือการจัดตั้งที่เอื้อต่อการเกิดขึ้นของการศึกษา คือ เราจัดตั้งการศึกษาที่เป็นรูปแบบนี้ขึ้น เพื่อช่วยให้การศึกษาที่เป็นของจริงเกิดขึ้น หรือพัฒนาขึ้นมาในตัวเด็ก แต่ตัวมันเองไม่ใช่การศึกษา เพราะฉะนั้น ที่เราเรียกว่าการศึกษา ที่มีโรงเรียน มีชั้นเรียน จัดเป็นระดับ นั้นระดับนี้ มีกิจกรรมนั้นนี้ จึงเป็นเพียงคำสมมุติที่เรียกกันไป เป็นเพียงการจัดตั้ง ไม่ใช่เนื้อตัวที่แท้จริง อันนี้เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเข้าใจให้ชัด เพราะมันจะมีความหมายโยงไปในทุกเรื่อง ให้เรามองการจัดชั้นเรียน และการจัดกิจกรรมทั้งหลาย ในแง่มุมที่ถูกต้อง^๕ กระบวนการศึกษาที่สมบูรณ์นั้น ต้องเป็นกระบวนการฝึกฝนตน ให้มีชีวิตโดยไม่ถูกกิเลสครอบงำจิตใจ ซึ่งการศึกษาก็ยังคงเป็นเครื่องมือชนิดเดียวที่จะใช้พัฒนามนุษย์ให้เป็นสัตว์ประเสริฐได้^๖

โอกาสสำคัญ คือ ปัจจุบันมีพระสงฆ์ส่วนหนึ่งได้รับอาราธนาให้เข้าไปทำหน้าที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน รวมถึงได้ร่วมวางนโยบายในการจัดการศึกษา และจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานะเป็นครูผู้ช่วยสอนของโครงการพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ได้มอบให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร) และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร) เป็นผู้ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน^๗

อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการจัดส่งพระสงฆ์เข้าไปปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนในสถานศึกษาต่าง ๆ จำนวนมาก แต่เมื่อพิจารณาโดยจำเพาะเจาะจงที่เด็กและเยาวชนกลุ่มเสี่ยง หรือ “วัยรุ่น” ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม คือผู้มีอายุระหว่าง ๑๓-๑๘ ปี หรือนักเรียนในสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา (โรงเรียนขยายโอกาส) พบว่า มีจำนวน ๕ โรงเรียน ได้แก่ (๑) โรงเรียนวัดกุฎี (๒) โรงเรียนวัดห้วยโรง (๓) โรงเรียนวัดหนองปรัง (๔) โรงเรียนบ้านหนองชุมพล และ (๕) โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓^๘

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัยของนักวิจัยต่าง ๆ พบว่า การดำเนินงานดังกล่าวยังคงพบปัญหาอุปสรรคสำคัญหลายประการ อาทิ พระสงฆ์ยังเข้ามามีบทบาทด้านให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนน้อย หรือนักเรียนไม่กล้าที่จะคุยกับพระอาจารย์ ไม่กล้าเสนอความคิดเห็น^๙

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *การเสริมสร้างคุณลักษณะเด็กไทย*, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๑), หน้า ๒๒-๒๓.

^๖ อุดมพร อมรธรรม, *ปรัชญาการศึกษาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๐.

^๗ บุญนา จิมนั่ง และคณะ, “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”, *รายงานการวิจัย*, (สำนักวิชาการ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

^๘ สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, “ข้อมูลพระ”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.krupra.net/new/index.php>, [๖ สิงหาคม ๒๕๖๐].

^๙ พระมหาไพฑูริย์ วิบุโล, “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอ นครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑๑.

นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในการขาดการจัดกิจกรรมให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม เช่น การแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ การกิจกรรมจิตอาสาแก่นักเรียน^{๑๐}, ขาดทักษะการถ่ายทอด ขาดการแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์เพื่อเป็นแบบอย่างทางความประพฤติด้วย^{๑๑}

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่พระสงฆ์ องค์การคณะสงฆ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน สืบไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบความเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

^{๑๐} พระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินฺธโร, “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๙๙.

^{๑๑} พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิตโต), “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๐๗.

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตเนื้อหาจากแนวคิดทฤษฎีของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๕ ด้าน ได้แก่

- ๑) ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม
- ๒) ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน
- ๓) ด้านการเป็นผู้เตือนสติ
- ๔) ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม
- ๕) ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม^{๑๒}

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และผลการเรียน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน ใน ๕ ด้าน ได้แก่

- ๑) ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม
- ๒) ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน
- ๓) ด้านการเป็นผู้เตือนสติ
- ๔) ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม
- ๕) ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

ประชากร (Population) ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียน (ขยายโอกาส) ในอำเภอยะบอย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๙๐๘ คน^{๑๓}

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๒ กลุ่ม รวมทั้งสิ้น ๑๒ รูป/คน

^{๑๒} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓), หน้า ๓๐.

^{๑๓} โรงเรียนวัดกุฎี จำนวน ๑๙๗ คน, โรงเรียนวัดห้วยโรง จำนวน ๒๒๑ คน, โรงเรียนวัดหนองปรัง จำนวน ๑๘๐ คน, โรงเรียนบ้านหนองชุมพล จำนวน ๑๘๕ คน, โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓ จำนวน ๑๒๕ คน, ดุริยละเอียดที่ สพป.เพชรบุรี เขต ๑, “ข้อมูลพื้นฐาน”, [ออนไลน์], < <http://www.petburi.go.th/web/> >, [๖ สิงหาคม ๒๕๖๐].

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ อำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๐ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๓ นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

๑.๕.๔ นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความเจริญมากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนและกำหนดทิศทางของการพัฒนาไว้ล่วงหน้า

คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง คุณลักษณะที่ดีงามทางจิตใจและความประพฤติถูกต้อง

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน หมายถึง การพัฒนาคุณลักษณะที่ถูกต้องดีงามทางจิตใจและความประพฤติแก่เด็กและเยาวชน ใน ๕ ด้าน ประกอบด้วย

๑) ด้านการเป็นตัวแทนทางจริยธรรม คือ การเป็นผู้นำด้านศีลและเป็นแบบอย่างทางความประพฤติปฏิบัติแก่เด็กและเยาวชน

๒) การเป็นผู้อบรมสั่งสอน คือ การเป็นผู้อบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชนให้สามารถปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม

๓) การเป็นผู้เตือนสติ คือ การกระตุ้นเตือนให้เด็กและเยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของการประพฤติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ชี้ให้เห็นประโยชน์ของการปฏิบัติและโทษของการไม่ปฏิบัติ

๔) การเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม คือ การสอนให้เด็กและเยาวชนเข้าใจถึงรายละเอียดของคุณธรรมต่าง ๆ และถ่ายทอดความรู้ในทางพระพุทธศาสนาแก่เยาวชน ให้มีความรู้และสามารถนำหลักคุณธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

๕) การเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม คือ การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกต่อสังคมด้วยการเป็นผู้ปลูกจิตสำนึกให้คำนึงถึงประโยชน์ของสังคมและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

เด็กและเยาวชน หมายถึง บุคคลผู้มีอายุ ๑๓-๑๘ ปี โดยในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียน (ขยายโอกาส) ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เท่านั้น

โรงเรียน (ขยายโอกาส) หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับ อนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โดยในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียน (ขยายโอกาส) ในพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๕ โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดกุฎี, โรงเรียนวัดห้วยโรง, โรงเรียนวัดหนองปรัง, โรงเรียนบ้านหนองชุมพล และโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบสภาพการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักเรียนต่อการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

๑.๗.๔ ผลการวิจัยนี้ เป็นประโยชน์ต่อพระสงฆ์ องค์ภคคณะสงฆ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” นี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยในส่วนที่มีความเกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาและกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย โดยสามารถประมวลสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๒ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม
- ๒.๓ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน
- ๒.๔ แนวคิด เกี่ยวกับพระสงฆ์
- ๒.๕ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์
- ๒.๖ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนา

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

๒.๑.๑ ความหมายของการพัฒนา

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ความหมายของการพัฒนา” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

คำว่า พัฒนา เริ่มใช้มาเมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๓ ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คำว่าพัฒนา แปลว่า เจริญ อย่างไรก็ตาม ตามแนวพระพุทธศาสนาแยกได้เป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านกายหรือจิตใจก็ตาม เรียกว่า ภาวนา ส่วนการพัฒนาอย่างอื่น ๆ เช่น พัฒนาวัตถุ พัฒนาสภาพแวดล้อม เรียกว่า พัฒนา หรือวัฒนา^๑

^๑พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษา : เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๒๑-๒๒.

ประเด็นนี้ ได้มีการนิยามความหมายไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ฉบับล่าสุด (พ.ศ. ๒๕๕๔) ว่า คำว่า พัฒนา ในภาษาไทย มาจาก วุฒฺน ในภาษาบาลี และ วรณ ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ^๒ หรือจำเริญ ได้แก่ เติบโต งอกงาม มากขึ้น หรือสมบูรณ์^๓ โดยความหมายจากรูปศัพท์ คำว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ ซึ่งความหมายดังกล่าวนี้ เป็นที่มาของความหมายในภาษาไทยและเป็นแนวทางในการกำหนดความหมายอื่น ๆ ดังนี้

พัฒนา ในความหมายของนักเศรษฐศาสตร์ หมายถึง ความเจริญเติบโต แต่เป็นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ตามเนื้อหาของวิชาเศรษฐศาสตร์ ซึ่งเป็นการเน้นความหมายเชิงปริมาณ คือ การเพิ่มขึ้นหรือการขยายตัวของเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น ๆ

พัฒนา ในความหมายของนักพัฒนาบริหารศาสตร์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งในด้านคุณภาพ (ดีขึ้น) ปริมาณ (มากขึ้น) และสิ่งแวดล้อม (มีความเหมาะสม) ไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว

พัฒนา ในความหมายของนักเทคโนโลยี หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสังคมให้ทันสมัยด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

พัฒนา ในความหมายของนักบริหาร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า ในลักษณะของแผนและโครงการ แล้วบริหารหรือจัดการให้เป็นไปตามแผนและโครงการจนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

พัฒนา ในความหมายของนักสังคมวิทยา ซึ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคม หมายถึง มนุษย์ กลุ่มทางสังคม การจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับความหมายในทางพระพุทธศาสนา คือ การเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสิ่งแวดล้อมให้มีความสุข

พัฒนา ในความหมายของนักพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและการดำเนินงานโดยมนุษย์เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์เอง^๔

การพัฒนา มีความหมายที่เข้าใจกันโดยทั่วไปคือ การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น แต่คำว่าทางที่ดีขึ้น มีลักษณะเป็นนามธรรมมาก หากต้องการให้เป็นรูปธรรมขึ้นควรเปลี่ยนคำว่าดีขึ้น เป็นเจริญขึ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาทฤษฎีสสมัยใหม่ประกอบกับคำว่าเจริญขึ้น จะเป็นการเน้นความเจริญทางวัตถุ โดยเฉพาะโครงสร้างทางกายภาพขั้นพื้นฐานและด้านสังคม สำหรับการพัฒนาของประเทศที่กำลังพัฒนานั้น อาจต้องพิจารณาปัจจัย ๓ ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านโครงสร้าง ปัจจัยด้านทรัพยากร และปัจจัยด้านเทคโนโลยี^๕

^๒ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖), หน้า ๘๒๗.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒๒.

^๔สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: โอเคเอ็นเอสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๒-๕.

^๕โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย, รายงานการศึกษาดัชนีสมบูรณ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑.

สรุปได้ว่า การพัฒนาเป็นกระบวนการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญซึ่งเกิดจากความตั้งใจหรือมีเจตนาของการกระทำเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยในทัศนะของพระพุทธศาสนาจะใช้คำว่า ภาวนา สำหรับการพัฒนาในมนุษย์ และใช้คำว่า พัฒนา หรือ วัฒนา สำหรับการพัฒนาอื่นที่ไม่ใช่การพัฒนาในมนุษย์ และโดยนิยามความหมายของ คำว่า พัฒนา มีความแตกต่างกันไปในศาสตร์แต่ละสาขา ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายหลักของศาสตร์นั้น ๆ แต่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ เป็นลักษณะของการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นกว่าเดิม

๒.๑.๒ องค์ประกอบของการพัฒนา

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “องค์ประกอบของการพัฒนา” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

การพัฒนาเป็นหน้าที่ของการวางแผนและการจัดการ ซึ่งสามารถเขียนเป็นสูตรคำนวณได้ดังนี้

$$\text{สูตร } D = f(P+M)$$

เมื่อ D = Development คือ การพัฒนา

f = Function คือ หน้าที่

P = Planning คือ การวางแผน

M = Management คือ การบริหารงานหรือการจัดการ

ดังนั้น การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้จะต้องประกอบไปด้วยการวางแผนที่ดี มีการบริหารงาน และการจัดการอย่างเป็นระบบ ทำให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ^๖

วิวัฒนาการของแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาของมนุษย์ล้วนเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ซึ่งได้มีวิวัฒนาการตามลำดับ ดังนี้

๑) การพัฒนาในสภาพที่มนุษย์อยู่ภายใต้อิทธิพลของธรรมชาติ

๒) การพัฒนาที่มนุษย์พยายามเอาชนะธรรมชาติ

๓) การพัฒนาที่มนุษย์เอาชนะธรรมชาติได้และนำธรรมชาติมาใช้ประโยชน์

ทั้งหมดนี้เป็นการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น (Better Change) ช่วยเพิ่มอัตราเร่งในการทำกิจกรรมหรือการผลิตให้รวดเร็วขึ้น (Better Speed) และทำให้สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ดีขึ้น (Better Life) กว่าเดิมทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ^๗

หากพิจารณาในแง่ของหลักการสำหรับการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาทุกชั่วครั้งแต่ละครั้งก็จะมียุคประกอบ ๕ ประการ ตามลำดับ คือ

๑) การระบุและวิเคราะห์ปัญหาทุกชั่วครั้ง

๒) การกำหนดและวิเคราะห์ปัญหาเป้า

๓) การกำหนดเป้าหมายของยุทธศาสตร์

^๖ องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) อังโน อัจฉรา โพธิยานนท์, การศึกษากับพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร: เทคนิคปรีณตัง, ๒๕๓๙), หน้า ๑๑.

^๗ วีรัช วิรัชนิภาวรรณ, ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๓-๘.

๔) การสร้างหน่วยระบบทำงาน

๕) การจัดทรัพยากร^๙

หากพิจารณาในแง่ของกระบวนการพัฒนาก็จะมีกระบวนการรวม ๖ ขั้นตอน ดังนี้

๑) การระบุปัญหา (Identify the Problem)

๒) การค้นหาทางเลือก (Generate Alternatives)

๓) การประเมินทางเลือก (Evaluate Alternatives)

๔) การทำการตัดสินใจ (Make the Decision)

๕) การปฏิบัติตามการตัดสินใจ (Implement the Decision)

๖) การประเมินผลลัพธ์และการจัดการการป้อนกลับ (Evaluate the Results and Provide Feedback)^๙

การพัฒนาต้องเลือกสรรวัตถุดิบที่ดี คือ คนเป็นทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพเพื่อประสิทธิผลของงาน^{๑๐} และการพัฒนาทุกอย่างจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นก่อนแล้วจะต้องมีสิ่งอื่นหรือลักษณะอื่นเข้ามาผสม จึงจะเรียกการเปลี่ยนแปลงนั้นว่าการพัฒนา โดยลักษณะที่ประกอบเข้ามานั้นคือ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า^{๑๑}

สรุปได้ว่า การพัฒนามีองค์ประกอบสำคัญตามลำดับ คือ ระบุปัญหา วิเคราะห์ปัญหา กำหนดเป้าหมาย สร้างระบบทำงาน และจัดทรัพยากรเข้าไปใช้ในระบบทำงาน กล่าวได้ว่า การพัฒนาเกิดจากการวางแผนที่ดี การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบโดยต่อเนื่อง ซึ่งสิ่งที่จำเป็นประการแรกคือ การกำหนดปัญหาและกำหนดทิศทางของความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม การพัฒนาสิ่งใด ๆ ย่อมอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของธรรมชาติ และมีมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนา

๒.๑.๓ การพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “การพัฒนาที่ยั่งยืน” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

คำว่า การพัฒนาที่ยั่งยืน มาจากศัพท์คำว่า “Sustainable” ที่แปลว่า ความยั่งยืน เป็นคำที่มาจากภาษาละติน คือ “Sus-Tenere” ซึ่งหมายถึงการส่งเสริมหรือสนับสนุน (Uphold) การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) จึงเป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการของประชาชนรุ่นปัจจุบัน โดยที่ไม่ทำให้ประชาชนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอมหรือยอมลดความต้องการของตนเอง

^๙ เฉลียว บุรีภักดิ์ และคนอื่น ๆ, ชุดการศึกษาค้นคว้าวิชา ๒๕๕๓๑๐๑ ทฤษฎีระบบและการประยุกต์ใช้ในการพัฒนา, (เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๕๓), หน้า ๓.

^{๑๐} ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, องค์การและการจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๑๐๐-๑๐๓.

^{๑๑} พิภพ วังเงิน, พฤติกรรมองค์กร, (กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น, ๒๕๔๗), หน้า ๔๗.

^{๑๒} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ, (กรุงเทพมหานคร: เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

การพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธ คือ การพัฒนามนุษย์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ด้วยการพัฒนาระบบการดำเนินชีวิตทั้งสามด้านให้เป็นการพัฒนาเต็มทั้งคนก่อนจึงจะเป็นการพัฒนาที่ได้ผล คือ ระบบแห่งไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา^{๑๒}

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาที่ยั่งยืนและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ เกิดจากการพัฒนาแบบแยกส่วน เช่น การพัฒนาแต่เศรษฐกิจแยกส่วนจากสังคมและสิ่งแวดล้อม ทำให้สังคมและสิ่งแวดล้อมเกิดวิกฤติตามมา ก็ส่งผลกลับไปยังเศรษฐกิจ เพราะทุกอย่างเชื่อมโยงกัน นั่นคือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ต้องบูรณาการเข้ามาสู่วัตถุประสงค์เดียวกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อม^{๑๓}

โดยแท้จริงแล้ว การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเป็นการพัฒนาที่

๑) เป็นการพัฒนาที่ดำเนินไป โดยคำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสนองความต้องการในปัจจุบันโดยไม่ส่งผลเสียต่อความต้องการในอนาคต

๒) เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงความเป็นองค์รวม มองว่าการจะทำสิ่งใดต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดกับสิ่งอื่น ๆ ดังนั้น การพัฒนาแนวนี้ จึงยึดหลักความรอบคอบ และค่อยเป็นค่อยไป

๓) การพัฒนาอย่างยั่งยืนไม่ได้ระบุว่าต้องปฏิรูกระบบเทคโนโลยี เพียงแต่ต้องคำนึงว่าเทคโนโลยีที่นำมาใช้นั้นเป็นไปในทางสร้างสรรค์หรือทำลาย^{๑๔}

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ประกอบด้วยปัจจัยนำเข้า คือ มีทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีการช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยกัน การดูแลจากผู้นำเครือข่าย การมีฐานทรัพยากรของตนเอง ผ่านปัจจัยกระบวนการที่ประกอบด้วยการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) และการจัดการทรัพยากร (Resource Management)^{๑๕}

สรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเกิดจากการบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างขีดจำกัดของคน สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยไม่แยกส่วนกัน เป็นการพัฒนาที่สนองความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ส่งผลให้เกิดความเดือดร้อนในอนาคต ซึ่งตามกระบวนการนี้ จึงอาศัยทุนทางสังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรเป็นปัจจัยนำเข้า ผ่านกระบวนการทางการจัดการ โดยอาศัยเทคนิคการจัดการเชิงยุทธศาสตร์ การจัดการความรู้ และการจัดการทรัพยากร จึงจะเกิดผลผลิตที่ยั่งยืนได้ แต่ในทัศนะทางพระพุทธศาสนานั้น การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องเกิดจากการพัฒนาตามระบบไตรสิกขา คือ กระบวนการศีล สมาธิ และปัญญา โดยครบองค์ประกอบ เท่านั้น

^{๑๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การพัฒนาที่ยั่งยืน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑), หน้า ๒๓๘.

^{๑๓} ประเวศ วะสี อังใน สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน, (ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๕๗), หน้า ๑๔.

^{๑๔} โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย, รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์, หน้า ๑๗.

^{๑๕} สมบูรณ์ ขาวชายโขง และธวัชชัย กุณวณิช, “คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน”, ในวารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๕๕): ๕.

๒.๑.๔ การพัฒนาในทัศนะของพระพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “การพัฒนาในทัศนะของพระพุทธศาสนา” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

ในประเทศไทย คำว่า พัฒนา เริ่มใช้เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๓ สมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คำว่า พัฒนา แปลว่า เจริญ แยกเป็น ๒ ส่วน คือ พัฒนาคคน และพัฒนาสภาพแวดล้อม สำหรับในทางพระพุทธศาสนา ปรากฏมีคำว่า ภาวนา มีความหมายตรงกับคำว่า พัฒนา ซึ่งได้แก่การพัฒนาคนไม่ว่าจะเป็นทางด้านกายหรือจิตใจก็ตาม ส่วนการพัฒนาวัตถุหรือสภาพแวดล้อมจะใช้คำว่า วัฒนา^{๑๖} ในทางพระพุทธศาสนาจึงมีทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งในส่วนของผู้คนและในส่วนของผู้สิ่งของ แต่จะเน้นที่การพัฒนาในตัวบุคคล เพราะเมื่อคนพัฒนาแล้วทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมโดยรวม กล่าวได้ว่า การพัฒนาในทัศนะของพระพุทธศาสนาต้องเริ่มที่ตัวบุคคลก่อนเป็นอันดับแรก และให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคคลมากกว่าการพัฒนาทางวัตถุหรือสภาพแวดล้อม

ในพระไตรปิฎก ระบุถึง การพัฒนา ในคำว่า ภาวนา ซึ่งหมายถึง การทำให้มีขึ้น การทำให้เกิดขึ้น การเจริญ การบำเพ็ญ และการพัฒนา^{๑๗} ซึ่งปรากฏในหัวข้อหลักธรรม เรียกว่า ภาวนา ๒ หรือข้อปฏิบัติให้ถึงความเจริญ ๒ อย่าง ได้แก่ สมถภาวนา คือ การฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบ (ฝึกสมาธิ) และวิปัสสนาภาวนา คือ การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง (การเจริญปัญญา)^{๑๘} แต่เมื่อพิจารณาโดยแยกแยะ พบว่า พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญแนวทางแห่งการปฏิบัติให้ตนพ้นทุกข์^{๑๙} ซึ่งมีหลักฐานเป็นที่ประจักษ์คือการที่พระองค์ทรงตัดสินพระทัยออกผนวชเพราะเห็นว่าการดำรงเพศสมณะจะเป็นทางปฏิบัติให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้^{๒๐}

คำว่า วิปัสสนาภาวนา แยกเป็น ๒ คำ คือ วิปัสสนา และ ภาวนา มีความหมายโดยหลักสัททนต์ และอรรถนัย ตามลำดับดังนี้

วิปัสสนา แปลว่า ความเห็นแจ้ง^{๒๑} ความเห็นแจ้งนี้ หมายถึง ความเห็นแจ้งในสังขาร มีลักษณะความเห็นแจ้ง ๗ ประการ หรือ อนุปัสสนา ๗ ประการ คือ

- อนิจจานุปัสสนา พิจารณาเห็นความไม่เที่ยง
- ทุกขานุปัสสนา พิจารณาเห็นความเป็นทุกข์
- อนัตตานุปัสสนา พิจารณาเห็นความไม่มีตัวตน
- นิพพิทานุปัสสนา พิจารณาเห็นความน่าเบื่อหน่าย
- วิราคานุปัสสนา พิจารณาเห็นความคลายกำหนัด
- นิโรธานุปัสสนา พิจารณาเห็นความดับกิเลส
- ปฏินิสสัคคานุปัสสนา พิจารณาเห็นความสลัดทิ้งกิเลส

^{๑๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษา : เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา, หน้า ๒๑-๒๒.

^{๑๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนัทธการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘๖-๒๘๗.

^{๑๘} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๗๙/๒๙๐.

^{๑๙} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๒๑/๑๑๘.

^{๒๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๓/๒๒.

^{๒๑} อ.ท. (ไทย) ๒๐/๑๗๓/๑๒๗.

ในคัมภีร์ปรมัตถทีปนี ได้ให้ความหมายของวิปัสสนาไว้ว่า ปัญญา รู้แจ้งไตรลักษณ์ หมายถึง ภาวนาปัญญา มีการหยั่งเห็นความไม่เที่ยงเป็นต้น โดยแท้จริงแล้ววิปัสสนาทำให้ผู้ปฏิบัติ รู้แจ้งความไม่เที่ยง เป็นต้น ล่วงพ้นความเป็นสตรีและบุรุษพร้อมทั้งความเที่ยงและความสุข เป็นต้น ซึ่งมหาชนในโลกรู้เห็นกันในขั้นทั้งหลาย^{๒๒}

วิปัสสนา คือ การพิจารณาสังขารให้เกิดความเห็นแจ้งเข้าใจชัด รู้จักมองสิ่งทั้งหลายตามสภาวะที่เป็นจริง^{๒๓} โดยคำว่าสังขาร สำเร็จรูปจาก ส บพหน้า + กร ธาตุ + ณ ปัจจัย มีรูปวิเคราะหว่า “ปัจเจยหิ สงคम्म กรียติ สงขริยติ เตน วาติ สงขาโร” แปลว่า สังขาร คือ สิ่งที่ถูกปัจจัยทั้งหลายประชุมกันปรุงแต่ง^{๒๔} ธรรมที่ถูกปัจจัยปรุงแต่งขึ้น คือ อุปาทินนสังขาร และ อนุปาทินนสังขาร ที่มีเหตุปัจจัยปรุงแต่ง ได้แก่ ธรรมที่เป็นไปในภูมิ ๓ คือ กามภูมิ รูปภูมิ และอรูปภูมิ^{๒๕}

ส่วนคำว่า ภาวนา หมายถึง เจริญ มีวิเคราะหว่า ภาเวติ “กุสลธมเม อาเสวติ วฑฺฒเตติ เอตยาติ ภาวนา” แปลว่า ที่ชื่อว่า ภาวนา เพราะอรรถวิเคราะหว่า เป็นเครื่องให้กุศลธรรมทั้งหลายเกิดมี คือ เสพคุ้น ได้แก่ ทำกุศลธรรมทั้งหลายให้เจริญแห่งชน^{๒๖}

คำว่า ภาวนา หรือ เจริญ ในยุคนั้นทชกถา ขุททกนิกาย ปฏิสัมภีทามรรค อธิบายว่า มีอยู่ ๔ อย่าง “ภาเวตติ จตสโส ภาวนา ฯ”

“ตตถ ชาตาน ธมมาน อนตฺวตฺตณฺเณ ภาวนา” แปลว่า ธรรมชาติที่ทำให้ธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นในตนไม่ล่วงเลยกันและกัน อธิบายว่า เมื่อพระโยคาวจรละความพอใจในกามได้แล้วทันที่นั่นเอง ธรรมทั้งหลายที่เกิดด้วยอำนาจแห่งการหลีกออก เว้นออกจากกามก็ย่อมเกิดขึ้นไม่ล่วงเลยกันและกัน

“อินทริยาน เอกธฺมฺเณ ภาวนา” แปลว่า ธรรมชาติที่ทำให้อินทรีทั้งหลายมีรสเป็นอย่างเดียวกัน อธิบายว่า เมื่อพระโยคาวจรละกามฉันทะแล้ว อินทรีทั้ง ๕ มีรสเป็นอย่างเดียวกันด้วยอำนาจแห่งการหลีกออกจากกาม

“ตพฺพคฺวิริยาหนฺเณ ภาวนา” แปลว่า ธรรมชาติที่นำความเพียรที่สมควรแก่ธรรมนั้น ๆ เข้าไป อธิบายว่า เมื่อพระโยคาวจรละกามฉันทะแล้ว ย่อมนำความเพียรด้วยอำนาจแห่งการหลีกออกจากกามเข้าไป เมื่อละพยาบาทแล้วย่อมนำความเพียรด้วยอำนาจความไม่พยาบาทเข้าไป

“อาเสวนฺเณ ภาวนา” แปลว่า การปฏิบัติเนื่อง ๆ อธิบายว่า พระโยคาวจรเมื่อละกามฉันทะแล้ว ย่อมปฏิบัติเนื่อง ๆ ซึ่งความออกจากกาม เมื่อละพยาบาทแล้ว ย่อมปฏิบัติเนื่อง ๆ ซึ่งความไม่พยาบาท

^{๒๒} พระคันธสาราภิวังศ์ (สมลักษณ์ คนธสาโร), **อภิธัมมัตถสังคหะและปรมัตถทีปนี** (แปล), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวันการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๗๕๙.

^{๒๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๓๔๓.

^{๒๔} พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม), **การศึกษาเชิงวิเคราะห์ พระคาถาธรรมบท เล่ม ๒**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวันการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๔๕๒.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๓๔-๕๓๕.

^{๒๖} พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน), **อภิธัมมัตถวิภาณีแปล**, (กาญจนบุรี: ม.ป.ท, ๒๕๕๐), หน้า ๙๘.

คำว่า “ภาวนา” จึงมีความหมายว่า การอบรม (กาย) ใจ ๒ วิธี คือ สมถภาวนา (การสงบใจ) และวิปัสสนาภาวนา (การใช้ปัญญา)^{๒๗}

ความรู้แจ้งเห็นชัดตามความเป็นจริงของสภาวะธรรมทั้งหลายว่าเป็นไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ความไม่เที่ยง ทุกขัง ความเป็นทุกข์ และเป็นอนัตตา ความไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน เป็นการเห็นถูกตามความเป็นจริงจากการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ชื่อว่า วิปัสสนา ส่วนคำว่า ภาวนา คือ การฝึกอบรมทางด้านจิตใจให้มีความตั้งมั่น คือ ให้มีขึ้น ให้เป็นขึ้น ให้เจริญขึ้น และเมื่อรวมคำว่า วิปัสสนา และ ภาวนา เข้าเป็น วิปัสสนาภาวนา จึงหมายถึง การเจริญอบรมปัญญาให้เกิดความรู้เท่าทันสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ใจมีอิสระไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลสและความทุกข์

คัมภีร์ขุททกนิกาย ได้กล่าวถึง ประเภทของวิปัสสนาไว้ ๔ แบบ ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ได้แก่

สมถปุพฺพคมวิปัสสนา หมายถึง วิปัสสนามีสมถะนำหน้า^{๒๘}

วิปัสสนาปุพฺพคมสมถะ หมายถึง สมถะมีวิปัสสนานำหน้า

ยุคนทฺธสมถวิปัสสนา หมายถึง สมถะและวิปัสสนาคู่กัน^{๒๙}

ธมฺมุทฺตจวิคฺคหตฺมานัส หมายถึง วิธีปฏิบัติเมื่อจิตถูกชักให้เขวด้วยธัมมูทฺตจ^{๓๐}

การปฏิบัติวิปัสสนา หรือการปฏิบัติกรรมฐาน หรือการปฏิบัติธรรม คือ การปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน ๔^{๓๑} สติปัฏฐาน มาจาก สติ คือ การระลึก รู้ ปฏฐาน คือ เข้าไปตั้งไว้ สติปัฏฐาน หมายถึง ฐานที่ตั้งของสติ หรือฐานที่รองรับการกำหนด การระลึก การตามรู้ สภาวะธรรม อารมณ์ ณ ปัจจุบัน^{๓๒} มีสติปัฏฐาน ๔ เป็นปทัฏฐานสติสัมโพชฌงค์ คือ อยู่อย่างมีสติไม่หลงลืม^{๓๓}

สติปัฏฐาน ๔ กำหนดในกัณฐะ มีใช้แต่มนุษย์เท่านั้นที่เจริญสติปัฏฐาน ๔ แม้แต่สัตว์ดิรัจฉานที่อาศัยมนุษย์ ก็เจริญสติปัฏฐานเหมือนกัน คือ การตั้งสติอย่างใหญ่กำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง ดังนี้

๑) กายานุปัสสนา การตั้งสติพิจารณากาย (การตั้งสติกำหนดพิจารณากายให้รู้เห็นตามความเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงกายไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตนเราเขา) แบ่งย่อยออกไปเป็น ๖ ส่วน ได้แก่

๑.๑) อานาปานสติ กำหนดลมหายใจเข้า-ออก

๑.๒) อิริยาบถ กำหนดให้รู้เท่าทันอิริยาบถ

๑.๓) สัมปชัญญะ ความรู้ตัวในการเคลื่อนไหวทุกอย่าง

^{๒๗} เกิด ธนชาติ, **คู่มือคลังปริยัติธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิอิทธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๓๐๓-๓๐๔.

^{๒๘} พ.ป. (ไทย) ๓๑/๕๓๕/๔๓๓.

^{๒๙} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๕๓-๑๖๕/๑๑๖-๑๒๒.

^{๓๐} พ.ป. (ไทย) ๓๑/๕๔๒-๕๔๓/๔๔๕-๔๔๘.

^{๓๑} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๒/๓๐๑.

^{๓๒} พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ), **มหาสติปัฏฐานสูตร ทางสู่พระนิพพาน**, แปลโดย พระคันธสาราภวังค์ (สมลักษณ์ คนธสาโร), (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๒๔.

^{๓๓} พระอุปัชฌาย์, **วิมุตติมรรค**, แปลโดย พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๔.

๑.๔) ปฏิภูมณสิการ พิจารณาส่วนประกอบของร่างกายว่าเป็นของไม่สะอาด

๑.๕) ธาตุมนสิการ พิจารณาร่างกายของตนให้เห็นว่าเป็นสักรัตถ์ธาตุแต่ละอย่าง ๆ

๑.๖) นวสีวิธิกา พิจารณาซากศพในสภาพต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มตายใหม่ ๆ จนถึงกระดูกป่นเป็นผุยผง ให้เห็นว่าร่างกายของผู้อื่นเป็นเช่นใด ร่างกายของเราก็จักเป็นเช่นนั้น

๒) เวทนานุปัสสนา คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา ได้แก่ ความรู้สึกอารมณ์ให้รู้เห็นตามความเป็นจริงว่าเป็นเพียงเวทนา...ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น ๆ ดังนี้

๒.๑) สุข

๒.๒) ทุกข์

๒.๓) ไม่ทุกข์ไม่สุข

๒.๔) สุขประกอบด้วยอามิส

๒.๕) สุขไม่ประกอบด้วยอามิส

๒.๖) ทุกข์ประกอบด้วยอามิส

๒.๗) ทุกข์ไม่ประกอบด้วยอามิส

๒.๘) ไม่ทุกข์ไม่สุขประกอบด้วยอามิส

๒.๙) ไม่ทุกข์ไม่สุขไม่ประกอบด้วยอามิส

๓) จิตตานุปัสสนา คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ... ดังนี้

๓.๑) จิตมีราคะ

๓.๒) จิตไม่มีราคะ

๓.๓) จิตมีโทสะ

๓.๔) จิตไม่มีโทสะ

๓.๕) จิตมีโมหะ

๓.๖) จิตไม่มีโมหะ

๓.๗) จิตหดหู่

๓.๘) จิตฟุ้งซ่าน

๓.๙) จิตใหญ่ (จิตในฌาน)

๓.๑๐) จิตไม่ใหญ่ (จิตที่ไม่ถึงฌาน)

๓.๑๑) จิตมีจิตอื่นยิ่งกว่า

๓.๑๒) จิตไม่มีจิตอื่นยิ่งกว่า

๓.๑๓) จิตตั้งมั่น

๓.๑๔) จิตไม่ตั้งมั่น

๓.๑๕) จิตหลุดพ้น

๓.๑๖) จิตไม่หลุดพ้น

๔) ัมมานุปัสสนา คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรม ... ดังนี้

๔.๑) พิจารณาธรรมที่กั้นจิตไม่ให้บรรลุสมาธิ คือ นิวรณ์ ๕ มีกามฉันท์ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุจจะ และวิจิกิฉา เรียกว่า นิวรณ์บรรพ

๔.๒) ขันธ์ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เรียกว่า ขันธบรรพ

๔.๓) อายตนะภายใน ๖ คือ ตา หู จมูกลิ้น กาย และใจ และอายตนะภายนอก ๖ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธัมมารมณ์ เรียกว่า อายตนะบรรพ

๔.๔) โผฌมค ๗ คือ สติ ธัมมวิจยะ วิริยะ ปิตี ปัสสัทธิ สมาธิ และอุเบกขา เรียกว่า โผฌมคบรรพ

๔.๕) อริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ ทุกขสมุทัย ทุกขนิโรธ ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา

เมื่อคราวที่พระพุทธองค์ตรัสเทศนามหาสติปัฏฐานสูตรแล้ว ทรงตรัสถึงอานิสงส์ ๒ ประการคือ บรรลุพระอรหัตผลในชาติปัจจุบัน หากยังมีอุปาทิคือสังโยชน์ ๑๐ หรือ อนุสัย ๗ (มีกามราคะ ปฏิฆะ ทิฏฐิ วิจิกิจฉา มานะ ภวราคะ และอวิชชา) เหลืออยู่ จะได้เป็นพระอนาคามี (ผู้ไม่กลับมาเกิดในโลกนี้อีก) คือ เป็นผู้จะได้บรรลุพระอรหัตผล หรือพระอนาคามีผล ในชาตินี้เป็นแน่นอนภายใน ๗ ปี หรือลดลงไปจนถึงเพียง ๗ วัน^{๓๔}

การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาจึงเป็นการปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน ๔ อันเป็นอุบายเครื่องเจริญปัญญา โดยการพิจารณาสภาวะธรรมหรือรูปนาม ให้เห็นตามความเป็นจริง คือ เห็นด้วยปัญญาว่า สภาวะธรรมเหล่านี้ ตกอยู่ในสามัญลักษณะหรือไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของธาตุทั้งหลาย เป็นสิ่งที่ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น การปฏิบัติวิปัสสนาภาวนานี้เป็นหนทางเดียวกันที่จะนำบุคคลไปสู่เส้นชัยคือความพ้นทุกข์ได้อย่างแน่นอนในชาตินี้

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “สติปัฏฐาน ๔ ที่บุคคลทำให้มาก ทำให้บริบูรณ์แล้ว ย่อมทำโผฌมค ๗ ให้บริบูรณ์” และตรัสต่อไปอีกว่า “โผฌมค ๗ ที่บุคคลทำให้มากทำให้บริบูรณ์แล้ว ย่อมทำวิชชาและวิมุตติให้บริบูรณ์”^{๓๕}

การพัฒนาในทัศนะแห่งพระพุทธศาสนา ซึ่งเน้นที่การพัฒนาตัวบุคคลเป็นสำคัญและเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสิ่งใด ๆ นี้ เป็นการพัฒนามีจุดหมายเพื่อความหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสทั้งปวง บรรลุซึ่งนิพพานอันเป็นธรรมชั้นสูงในพระพุทธศาสนานั้น เบื้องต้นผู้ปฏิบัติต้องตั้งมั่นอยู่ในศีล คือ รักษากาย วาจา ให้เรียบร้อย ชำระศีลให้บริสุทธิ์หมดจด เพราะศีลเป็นเบื้องต้น เป็นมารดาของกัลยาณธรรมทั้งหลาย เมื่อศีลบริสุทธิ์แล้ว สมาธิคือความตั้งใจมั่น และปัญญาคือความรู้ในกองสังขารก็เกิดขึ้น สัมพันธ์กันดุจลูกโซ่ อันจะนำไปสู่ปฏิบัติให้ถึงซึ่งนิพพาน ดังพระพุทธพจน์ว่า “นรชนผู้มีปัญญา ตั้งมั่นแล้วในศีล อบรมจิตและปัญญาให้เจริญอยู่เป็นผู้มีความเพียร มีปัญญารักษาตน ภิกษุนี้พึงถางชันนี้”^{๓๖} สอดคล้องกับที่ ในโอวาทปาติโมกข์ ที่มีการกำหนดให้นิพพานหรือความหลุดพ้นทุกข์เป็นเป้าหมายสูงสุดในการปฏิบัติธรรม โดยแนวทางปฏิบัติธรรมให้ยึดหลัก ๓ ประการ คือ ไม่ทำชั่วทั้งปวง ทำดีให้ถึงพร้อม และทำจิตใจให้ผ่องใส^{๓๗}

^{๓๔} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๗๓-๓๐๐/๓๒๕-๓๕๑.

^{๓๕} ขุ.ปฎิ. (ไทย) ๓๑/๒๗๘/๓๒๔.

^{๓๖} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๖๑/๑๖.

^{๓๗} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๔/๓๔.

ดังนั้น ผลของการพัฒนาตามหลักวิปัสสนาภาวนาจึงมีจุดมุ่งหมายเดียว คือ “เจโตวิมุตติ”^{๓๘} หรือความหลุดพ้นแห่งจิต ดังมีหลักฐานปรากฏเป็นพุทธพจน์ว่า “เปรียบเหมือนมหาสมุทรมีรสเดียวคือ รสเค็ม ฉันท ธรรมวินัยนี้ก็มีรสเดียวคือวิมุตติ ฉันทนั้น”^{๓๙} พระพุทธดำรัสดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรงประสงค์ให้ผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนายึดมั่นเป้าหมายเดียวกัน คือ มุ่งปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นทุกข์ เท่านั้น

ผู้ที่ได้รับการพัฒนาสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า “อเสขบุคคล”^{๔๐} คือ บุคคลผู้ไม่ ต้องศึกษา ได้แก่ ผู้บรรลุอรหัตผลแล้ว ส่วนบุคคลผู้ไม่ได้รับการพัฒนาหรือได้รับการพัฒนาแล้ว แต่ ยังไม่ถึงขั้นสูงสุดดังกล่าว เรียกว่า เสขบุคคล คือ ผู้ยังต้องศึกษา^{๔๑}

อย่างไรก็ตาม การบรรลุนิพพานได้นั้นต้องอาศัยปัญญาคือการรอบรู้ในกองสังขารทั้งหลาย ซึ่งรวมอยู่ในอริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งอยู่ในอริยสัจอันเป็นความจริงอันประเสริฐ ความจริงของพระ อริยะ ดังที่ทรงตรัสย้ำว่า “ภิกษุทั้งหลาย เพราะไม่ตรัสรู้ ไม่เข้าใจอริยสัจ ๔ ทั้งเราและเธอจึงได้วิ่งเล่น เร่ร่อนไป (ในชาติทั้งหลาย) สิ้นกาลนานอย่างนี้”^{๔๒}

มรรค แปลว่า ทาง หนทาง หากโดยองค์ประกอบ คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ประกอบไปด้วยองค์ ๘ ประการ ได้แก่

สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ หมายความว่า ความรู้ในทุกข์ ความรู้ในทุกขสมุทัย ความรู้ในทุกขนิโรธ ความรู้ในทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา นี้เรียกว่า สัมมาทิฐิ

สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ หมายความว่า ความดำริในการออกจากกาม ความดำริในการไม่พยายาบ ความดำริในการไม่เบียดเบียน นี้เรียกว่า สัมมาสังกัปปะ

สัมมาวาจา เจรจาชอบ หมายความว่า เจตนาเป็นเหตุตเว้นจากการพูดเท็จ เจตนาเป็นเหตุตเว้นจากการพูดส่อเสียด เจตนาเป็นเหตุตเว้นจากการพูดคำหยาบ เจตนาเป็นเหตุตเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ นี้เรียกว่า สัมมาวาจา

สัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ หมายความว่า เจตนาเป็นเหตุตเว้นจากการฆ่าสัตว์ เจตนาเป็นเหตุตเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ได้ให้เจตนาเป็นเหตุตเว้นจากการประพฤติ ผิดในกาม นี้เรียกว่า สัมมากัมมันตะ

สัมมาอาชีวะ อาชีพชอบหรือเลี้ยงชีพชอบ หมายความว่า อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ละ มิจฉาอาชีวะแล้ว สำเร็จการเลี้ยงชีพด้วยสัมมาอาชีวะ นี้เรียกว่า สัมมาอาชีวะ

สัมมาวายามะ เพียรชอบหรือพยายามชอบ หมายความว่า สร้างฉันทะ พยายาม ปรารภ ความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่นเพื่อ... ป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น ...ละบาปอกุศล ธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ...ทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นให้เกิดขึ้น ...ความดำรงอยู่ ไม่เลือนหาย ภิญญสภาพ ไพบูลย์ เจริญเต็มที่แห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว นี้เรียกว่า สัมมาวายามะ

^{๓๘} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๕๒/๓๗๓.

^{๓๙} วิ.จ. (ไทย) ๗/๔๖๒/๒๙๑.

^{๔๐} อง.ท.ก. (ไทย) ๒๐/๒๘๐/๘๐.

^{๔๑} ดูรายละเอียดใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมศาสนา ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ ครั้งที่ ๑๘, (นนทบุรี: โรงพิมพ์พิมพ์การพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๗๗.

^{๔๒} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๘๖/๑๐๗.

สัมมาสติ ระลึกชอบ หมายความว่า พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายอยู่... พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ ...พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้ นี้เรียกว่า สัมมาสติ

สัมมาสมาธิ ตั้งใจมั่นชอบ หมายความว่า สงัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลาย บรรลุปฐมฌานที่มีวิตก มีวิจาร มีปิติและสุขอันเกิดจากวิเวกอยู่ เพราะวิตกวิจารณ์สงบระงับไป บรรลุทุติยฌานที่มีความผ่องใสภายใน มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้น ไม่มีวิตก ไม่มีวิจาร มีแต่ปิติและสุขอันเกิดจากสมาธิอยู่ เพราะปิติจางคลายไป มีจิตเป็นอุเบกขา มีสติ มีสัมปชัญญะอยู่และเสวยสุขด้วยกาย บรรลุตติยฌานที่พระอริยะทั้งหลายกล่าวสรรเสริญว่า ผู้มีอุเบกขา มีสติ อยู่เป็นสุข เพราะละสุขและทุกข์ได้ เพราะโสมนัสและโทมนัสดับไปก่อนแล้ว บรรลุจตุตถฌานที่ไม่มีทุกข์ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่ นี้เรียกว่า สัมมาสมาธิ^{๔๓}

อริยมรรคมีองค์ ๘ โดยย่อแล้ว สามารถสรุปลงในไตรสิกขา หมายถึง ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษา และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน หรือเรียกว่า สิกขา ๓ อย่าง ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา หรือเรียกง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ดังนี้

อธิศีลสิกขา คือ การฝึกความประพฤติสุจริตทางกาย วาจา ได้แก่ รวมเอาองค์มรรคข้อสัมมา วาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ ไว้ด้วยกัน ถือเป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางความประพฤติอย่างสูง

อธิจิตตสิกขา คือ การฝึกในด้านคุณภาพและสมรรถภาพของจิต ได้แก่ รวมเอาองค์มรรคข้อสัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ ไว้ด้วยกัน ถือเป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมจิตเพื่อให้เกิดคุณธรรม เช่น สมาธิอย่างสูง

อธิปัญญาสิกขา คือ การฝึกปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงจนถึงความหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใส เบิกบาน ได้แก่ รวมเอาองค์มรรคข้อสัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ ไว้ด้วยกัน ถือเป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง^{๔๔}

สรุปได้ว่า ในทางพระพุทธศาสนา ปรากฏมีคำว่า ภาวนา มีความหมายตรงกับคำว่า พัฒนา ซึ่งได้แก่การพัฒนาคนไม่ว่าจะเป็นทางด้านกายหรือจิตใจก็ตาม ส่วนการพัฒนาวัตถุหรือสภาพแวดล้อมจะใช้คำว่า วัฒนา ทางพระพุทธศาสนามีทั้งทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนาทั้งในส่วนของตัวมนุษย์และในส่วนของสังคม แต่จะเน้นที่การพัฒนาในตัวบุคคล เพราะเห็นว่า เมื่อคนพัฒนาแล้วก็จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมโดยรวมได้ และพระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญการฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง ที่เรียกว่า วิปัสสนาภาวนา ซึ่งเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติให้คนพ้นทุกข์ วิปัสสนาภาวนาจึงถือเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืนในทัศนะแห่งพระพุทธศาสนา โดยคำว่า วิปัสสนาภาวนา แยกเป็น ๒ คำ คือ วิปัสสนา และภาวนา โดยนัยนี้ คำว่า วิปัสสนา คือ ความรู้แจ้งเห็นชัดตามความเป็นจริงของสภาวะธรรมทั้งหลายว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่ใช่อัตตาไม่ใช่นั่น ส่วนคำว่า ภาวนา คือ การฝึกอบรมทางด้านจิตใจให้มีความตั้งมั่น คือ ให้มีขึ้น ให้เป็นขึ้น ให้เจริญขึ้น และเมื่อรวมคำว่า วิปัสสนา และภาวนา เข้าเป็น วิปัสสนาภาวนา จึงหมายถึง การเจริญอบรมปัญญาให้เกิดความรู้เท่าทันสิ่งที่เกิดขึ้น เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ใจมีอิสระไม่ถูกครอบงำด้วยกิเลสและความทุกข์

^{๔๓}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๓๕-๓๓๗.

^{๔๔}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๐๗.

๒.๑.๕ การพัฒนาในทัศนะของศาสตร์ตะวันตก

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “การพัฒนาในทัศนะของศาสตร์ตะวันตก” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

คำว่า พัฒนา ในภาษาไทยตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Development^{๔๕} การพัฒนาตามทฤษฎีสมัยใหม่ เป็นการเปลี่ยนแปลงในทางที่เจริญขึ้น จะเป็นการเน้นความเจริญทางวัตถุ โดยเฉพาะโครงสร้างทางกายภาพขั้นพื้นฐานและด้านสังคม เป็นการพัฒนาซึ่งมีทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า^{๔๖} ซึ่งเป็นพัฒนาในลักษณะของการพัฒนาองค์การ (Organization Development) โดยเฉพาะ

คำว่า องค์การ (Organization) หมายถึง หน่วยที่จัดเป็นศูนย์รวมคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่มาร่วมกันทำงานเป็นหน่วยงานเดียวกัน ภายใต้วัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน โดยมีกฎ ระเบียบ หรือกติกาในการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ^{๔๗} การบริหารจัดการองค์การเป็นงานที่มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะสำคัญ ๓ ประการ ได้แก่ การกำหนดกิจกรรมเฉพาะอย่างที่กำหนดให้เป็นไปโดยทำให้สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดได้ การจัดกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นระบบหรือเป็นโครงสร้าง และการมอบหมายกิจกรรมให้แก่ตำแหน่งต่าง ๆ และแก่บุคคลที่กำหนดไว้โดยต้องมีการคิดในการปฏิบัติงานร่วมกัน^{๔๘}

การบริหารองค์การมีลักษณะเป็นกระบวนการที่กำหนด กฎ ระเบียบ แบบแผนในการปฏิบัติงานขององค์การ ซึ่งรวมถึงวิธีการการทำงานเป็นกลุ่ม นอกจากนั้น ยังหมายรวมถึงการแบ่งอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงานออกเป็นส่วนต่าง ๆ แต่ละส่วนกำหนดอำนาจหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งกำหนดความสัมพันธ์ของหน้าที่การงานที่แบ่งออกไปกำหนดสายการบังคับบัญชาตั้งแต่หน่วยที่เล็กที่สุด คือ ตำแหน่งต่าง ๆ จนถึงหน่วยงานขนาดใหญ่ของหน่วยงานนั้น ๆ จนครอบคลุมอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานทั้งหมด^{๔๙} จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถจำแนกประเภทขององค์การ ได้ดังนี้

๑) องค์การที่ยึดตามวัตถุประสงค์ ประกอบไปด้วย องค์การเพื่อประโยชน์ของสมาชิกขององค์การนั้น (Member Organization) องค์การทางธุรกิจ (Business Organization) องค์การเพื่อบริการ (Service Organization) และองค์การเพื่อสวัสดิการประชาชน (Bureaucratic Organization)

๒) องค์การที่ยึดตามโครงสร้าง ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็น ๒ ประเภทย่อย คือ องค์การแบบเป็นทางการ (Formal Organization) และองค์การแบบไม่เป็นทางการ (informal Organization) หรือเรียกว่า องค์การอุปนัยหรือองค์การนอกรูปแบบ

^{๔๕}ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, วาทกรรมการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: วิชาษา, ๒๕๔๕), หน้า ๑๗.

^{๔๖}สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ, หน้า ๑๙.

^{๔๗}สุรพล สุษะพรหม และคณะ, ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๖.

^{๔๘}พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์ และชลิตา ศรมณี, หลักการจัดการและการจัดการ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดแสงจันทร์การพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓๗.

^{๔๙}สมาน รังสิโยภักดิ์ และสุธี สุทธิสมบูรณ์, หลักการบริหารเบื้องต้น, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ., ๒๕๔๔), หน้า ๒๓.

๓) องค์การที่ยืดกำเนิด แบ่งย่อยออกเป็น ๒ ประเภท คือ องค์การแบบปฐม (Primary Organization) คือ องค์การที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ สมาชิกในองค์การมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อนบ้านใกล้เคียง และองค์การแบบมัธยม (Secondary Organization) คือ องค์การที่มนุษย์จัดตั้งขึ้น โดยสมาชิกในองค์การมีความสัมพันธ์กันตามบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบที่มีอยู่ เช่น หน่วยราชการ ห้างหุ้นส่วน บริษัท โรงเรียน มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล สมาคม^{๕๐}

หลักการออกแบบโครงสร้างองค์การจะต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในการออกแบบ ประกอบไปด้วยหลักการแบ่งงานกันทำ หลักการแบ่งโครงสร้างหน่วยงานภายใน หลักการแบ่งช่วงชั้นการควบคุม และหลักการมอบหมายอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้โครงสร้างขององค์การต้องคำนึงเพิ่มเติมถึงความแตกต่าง การรวมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การรวมศูนย์อำนาจ การแบ่งกระจายอำนาจความเป็นทางการ การปรับตัวเข้าหากัน และความเป็นมาตรฐานเดียวกันอีกด้วย ปัจจุบันนี้รูปแบบของโครงสร้างองค์การแบ่งออกเป็นประเภทหลัก ๆ ๒ โครงสร้าง คือ โครงสร้างองค์การแบบแนวตั้งหรือแนวตั้ง (Vertical Structure) เป็นการจัดองค์การเน้นสายการบังคับบัญชาและอำนาจหน้าที่เริ่มจากระดับสูงลงมาสู่ระดับล่าง โดยระดับสูงเป็นผู้ออกนโยบายและระดับล่างดำเนินการตามแผนงานที่กำหนดไว้ และโครงสร้างองค์การแบบแนวนอนหรือแนวนอน (Horizontal Structure) เป็นการจัดองค์การเน้นหลักการแบ่งงานกันทำ เป็นการเพิ่มหนทางในการดำเนินงาน ทำให้การสื่อสารและการไหลของงานทำได้ง่าย สะดวก รวดเร็วยิ่งขึ้น^{๕๑}

ปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการจัดโครงสร้างองค์การให้ประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการ ได้แก่

- ๑) มีเป้าหมาย นโยบาย และแผนงานในการดำเนินงานอย่างชัดเจน
 - ๒) มีศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวก มีความรับผิดชอบและอำนาจการโดยตรง
 - ๓) มีการระบุหน้าที่การงานและความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนให้ชัดเจนตามความเหมาะสม ตรงกับความรู้ความสามารถ
 - ๔) มีการจัดระบบการทำงานที่เหมาะสม มีเทคนิคการควบคุมงานและการประสานงานภายในองค์การ
 - ๕) มีระบบที่ต้องสื่อสารที่ดีทั้งภายในและภายนอกองค์การ
 - ๖) คำนึงถึงการที่ต้องสามารถปรับตัวได้เหมาะสม กับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การปรับตัวและการพัฒนาองค์การจะต้องมีความสม่ำเสมอและตลอดไป
- หากกล่าวถึง ทฤษฎีองค์การ (Organization Theory) ซึ่งเป็นการศึกษาการประมวลผลขององค์การที่ระดับการวิเคราะห์ที่มีขนาดใหญ่ โดยเป้าหมายของทฤษฎีองค์การ คือ การเข้าใจองค์การ การมองในวงกว้าง ๆ หรือเป็นการวิเคราะห์องค์การในภาพใหญ่นั้นเอง^{๕๒}

^{๕๐} สมคิด บางโม, **องค์การและการจัดการ**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑๗-๑๘.

^{๕๑} สุรพล สุยะพรหม และคณะ, **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ**, หน้า ๑๒-๑๓.

^{๕๒} วิเชียร วิทยาอุดม, **ทฤษฎีองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนรัช การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

ทฤษฎีองค์การต่าง ๆ จึงเป็นการหาข้อสรุปในการออกแบบองค์การอันเป็นสากล และแม้ว่าทฤษฎีแต่ละแนวอาจมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แต่ก็มีผลกระทบที่จะชี้ให้เห็นการออกแบบองค์การที่ดีที่สุด สามารถใช้ได้กับทุกคน ทุกสถานการณ์ ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบโรงงาน โรงพยาบาล โรงเรียน หรือมหาวิทยาลัย นั้นเป็นความพยายามที่มีอยู่ตลอดเวลา^{๕๓} โดยมีพื้นฐานรูปแบบและกฎเกณฑ์ของพฤติกรรมองค์การ^{๕๔} และทฤษฎีองค์การที่มีมานับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ ๒๐ ถึงปัจจุบันนี้ จำแนกเป็น ๓ กลุ่มด้วยกัน ได้แก่

๑) ทฤษฎีองค์การสมัยดั้งเดิม (Classical Organizational Theory) โดยถือว่ามีภารกิจเริ่มต้นคิดค้นทฤษฎีนี้เมื่อปลายศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งมีสาระสำคัญคือเป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงการสร้างองค์การขึ้นมา เพื่อตอบสนองความต้องการการป้องกันทางด้านเศรษฐกิจขององค์การและสังคม โดยมุ่งให้โครงสร้างองค์การมีรูปแบบที่สะดวกต่อการบริหารและการปกครอง และมุ่งเน้นผลผลิตสูงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒) ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่ (Neo-Classical Organization Theory) ทฤษฎีนี้พัฒนาขึ้นมาจากทฤษฎีองค์การดั้งเดิม เกิดขึ้นเมื่อปลายศตวรรษที่ ๑๙ ถึงศตวรรษที่ ๒๐ โดยสรุปทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญในด้านความรู้สึกรู้สึกนึกคิดนึกของบุคคลผู้ปฏิบัติงาน ยอมรับถึงอิทธิพลทางสังคมที่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและมนุษยสัมพันธ์ รวมถึงพฤติกรรมองค์การซึ่งเป็นตัวช่วยให้การจัดองค์การดำเนินไปด้วยดี

๓) ทฤษฎีองค์การปัจจุบัน (Modern Organization Theory) เริ่มพัฒนาทฤษฎีนี้ตั้งแต่ช่วง ปี ค.ศ. ๑๙๕๐ เป็นต้นมา โดยคงใช้ฐานแนวคิดของสองทฤษฎีองค์การข้างต้นมาปรับปรุงพัฒนาขึ้นใหม่ เป็นหลักสังคมเศรษฐศาสตร์ มองมนุษย์ผู้ทำงานเป็นสิ่งที่มีชีวิต ความรู้สึกและจิตใจ นำความรู้ด้านมนุษยสัมพันธ์มาใช้ นำสิ่งแวดล้อมมาพิจารณา ใช้แนวคิดเชิงระบบมาเป็นตัวหนุน^{๕๕}

ทฤษฎีองค์การจึงเป็นระบบหรือชุดแนวคิดที่เป็นหลักการอธิบายถึงการจัดการองค์การ ทั้งในเรื่องของโครงสร้าง ระบบในการบริหารจัดการภายในองค์การ ความสัมพันธ์ระหว่างองค์การกับสิ่งแวดล้อมภายนอกที่จะนำไปสู่การออกแบบองค์การที่ตอบสนองการบริหารจัดการที่ดี และมีประสิทธิภาพ^{๕๖}

องค์การทุกองค์การเป็นพลวัต (Dynamic) ย่อมต้องเคลื่อนไหวไปตามสภาพของปัจจัยทั้งภายนอกและภายในองค์การ การปรับตัวและการเคลื่อนไหวจะเกิดขึ้นตลอดเวลา มิฉะนั้นองค์การจะตายไม่สามารถดำรงอยู่ได้ เช่นเดียวกับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ^{๕๗}

^{๕๓}มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, องค์การและการจัดการ, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๓.

^{๕๔}ทิพวรรณ หล่อสุวรรณ, ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ดี. เค. ปรีดีตั้งเวลด์ จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๗.

^{๕๕}สุรพล สุษะพรหม และคณะ, ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ, หน้า ๘.

^{๕๖}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙.

^{๕๗}ชูชีพ พุทธประเสริฐ, การพัฒนาองค์การเทคนิคการบริหารการศึกษา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒), หน้า ๖๖.

กระบวนการพัฒนาองค์การ (Organization Development) จึงเป็นเครื่องมือที่ถูกนำมาใช้ในการบริหารและพัฒนาองค์การเพื่อให้องค์การสามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์การอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม โดยที่แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาองค์การ คือ

- เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงอย่างมีแบบแผน กล่าวคือ จะต้องมีการตรวจวินิจฉัยปัญหาในองค์การอย่างมีระบบเพื่อให้ได้สาเหตุที่แท้จริงและนำไปสู่การแก้ไข
- เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทุกระบบที่ประกอบกัน มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทั้งองค์การ
- การพัฒนาองค์การต้องอาศัยความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์ และใช้ศิลปะในทุกขั้นตอน
- เป็นการดำรงไว้ซึ่งดุลยภาพของทุกระบบ ให้สามารถร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลถึงการพัฒนาองค์การให้ทันกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก
- เป็นกระบวนการที่ดำเนินไปในลักษณะประสานสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เป็นขั้นตอน
- เป็นกลวิธีเปลี่ยนแปลงในลักษณะเสริมสร้างด้วยการให้การศึกษาอบรมเพิ่มเติมหลายรูปแบบเพื่อให้บุคคลเปลี่ยนแปลงค่านิยม ความรู้สึกในคุณค่าของคน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ
- เป็นกระบวนการที่ต้องใช้ข้อมูลเป็นพื้นฐาน
- เป็นกระบวนการที่อาศัยประสบการณ์พื้นฐานความเชื่อว่าประสบการณ์สอนคน ปัญหาที่นำมาพิจารณาจึงเป็นปัญหาจากการปฏิบัติอยู่จริง
- ใช้กระบวนการกลุ่มในการดำเนินงาน โดยเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ในองค์การจะไม่ประสบผลสำเร็จเลย ถ้ากลุ่มไม่มีการเปลี่ยนแปลงโดยมีกระบวนการพัฒนาองค์การ^{๕๘}

การพัฒนาองค์การยังเป็นวิธีการที่เป็นระบบในการสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ ๒ ประการ คือ เป้าหมายกระบวนการ (Process Goals) มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการในการมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างบุคคล เช่น การตัดสินใจ การติดต่อสื่อสาร การแก้ปัญหา และการจัดการความขัดแย้งระหว่างสมาชิก เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกสามารถปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์การ และเป้าหมายผลลัพธ์รวม (Outcomes Goals) การพัฒนาองค์การจะให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน (Task Performance) ขององค์การ โดยมุ่งพัฒนาความสามารถในการปรับตัวขององค์การให้สามารถดำเนินงานภายใต้สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม โดยใช้เทคนิคในระดับต่าง ๆ ขององค์การเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามต้องการ ดังกล่าวนี้อยู่โดยทั่วไปกระบวนการในการพัฒนาองค์การจึงมี ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑) การวินิจฉัย (Diagnosis) เป็นขั้นตอนเริ่มต้นในการพัฒนาองค์การ ภายหลังจากการรับรู้ปัญหา โดยกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางแก้ไขปัญหา รวมทั้งปรับปรุงพฤติกรรมของระบบ โดยอาศัยความรู้จากการวิจัยและเทคนิคการพัฒนาองค์การประกอบกัน

๒) การปฏิบัติ (Active Intervention) ผู้ทำหน้าที่พัฒนาองค์การจะดำเนินการพัฒนาองค์การโดยประยุกต์วิธีการต่าง ๆ ตามแผนการที่กำหนด เพื่อให้การพัฒนาองค์การดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพโดยการวัดและประเมินความก้าวหน้าของแผนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อที่จะปรับปรุงให้การดำเนินงานมีความเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๓.

๓) การเสริมแรง (Reinforcement) ผู้ทำหน้าที่พัฒนาองค์การต้องทำการประเมินผลการดำเนินงานว่าประสบผลตามที่ต้องการเพียงใด ตลอดจนแก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินงานเหมาะสมกับสถานการณ์ จากนั้นทำการเสริมแรงและทำพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงให้คงตัว (Refreezing) เพื่อให้พฤติกรรมที่ต้องการคงอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยไม่ผันแปรหรือย้อนกลับสู่สภาวะเดิม เนื่องจากความเฉื่อยที่เกิดจากความเคยชินของบุคคลหรือกลุ่ม ตลอดจนติดตามผล (Follow Up) เพื่อทำการปรับปรุงและเสริมแรงให้ระบบที่ต้องการคงอยู่อย่างต่อเนื่อง^{๕๙}

รูปแบบของการพัฒนาองค์การตั้งอยู่บนพื้นฐานของรูปแบบการเปลี่ยนแปลงในช่วงระหว่างขั้นของการละลายพฤติกรรม (Refreezing) ส่วนการเปลี่ยนแปลง (Change) จะถูกแนะนำอย่างระวังผ่านการเข้าแทรกที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อสถานการณ์ที่องค์การเผชิญอยู่หรือเพื่อความเหมาะสมกับสภาพขององค์การในขณะนั้น และสุดท้าย การติดตามผลอย่างเป็นระบบเป็นการคงสภาพพฤติกรรมหรือสถานการณ์ที่พึงปรารถนาขององค์การ^{๖๐} การพัฒนาองค์การเป็นกระบวนการในการพัฒนาสมรรถนะขององค์การอย่างมีแผนไว้ล่วงหน้า เน้นกระทำในส่วนที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมบนรากฐานแห่งความร่วมมือร่วมใจกัน โดยอาศัยเครื่องมือทางพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์เข้าช่วยในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้มาและธำรงไว้ซึ่งประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความมีสุขภาพสมบูรณ์ขององค์การ^{๖๑}

สรุปได้ว่า การพัฒนาในทัศนะของศาสตร์ตะวันตกแม้มีความแตกต่างกันตามศาสตร์แต่ละสาขาที่มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันไป แต่ก็เป็นไปในแนวทางเดียวกัน คือ มีทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า และเป็นการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงให้เจริญขึ้นกว่าเดิม ซึ่งการพัฒนากลุ่มบุคคลนั้น แนวคิดตะวันตกมุ่งไปที่การพัฒนาองค์การ (Organization Development) ซึ่งได้แก่หน่วยที่จัดเป็นศูนย์รวมคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มาทำงานภายใต้วัตถุประสงค์และเป้าหมายเดียวกัน โดยมีกฎ ระเบียบ หรือกติกาในการทำงานอย่างเป็นระบบ และมีองค์ประกอบพื้นฐาน ๕ ประการ คือ มีตัวบุคคล มีปฏิสัมพันธ์ อาศัยโครงสร้าง มีวัตถุประสงค์ส่วนตัว และมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างส่วนต่าง ๆ ขององค์การ ดังนั้น การบริหารจัดการองค์การจึงเป็นงานที่มีการจัดกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ และมีกติกาในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม การพัฒนาองค์การที่มีประสิทธิภาพ นอกจากการกำหนดแนวทางและเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมแล้ว จะต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมและสามารถแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ อย่างเรียบร้อย โดยผู้มีหน้าที่ในการพัฒนาองค์การต้องวางแผนปฏิบัติการในการพัฒนาองค์การดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยการพัฒนาองค์การที่จะประสบความสำเร็จนั้น สามารถดำเนินการตามแนวทางต่อไปนี้ คือ การให้ความนับถือต่อบุคคล ความเชื่อมั่นและการสนับสนุน ความเท่าเทียมกันของอำนาจ ความเปิดเผยหรือโปร่งใส และการมีส่วนร่วม

^{๕๙} ฌ็อง-ฌัก เซอร์นันทน์, **พฤติกรรมองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑), หน้า ๒๖๕-๒๖๙.

^{๖๐} ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, **คู่มือองค์การแห่งความเป็นเลิศ**, (กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๕-๑๒๖.

^{๖๑} สายหยุด ใจสำราญ และสุภาพร พิศาลบุตร, **การพัฒนาองค์การ**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๙), หน้า ๔๙.

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ความหมายของคุณธรรมจริยธรรม” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

คุณ หมายถึง ความดีที่มีประจำอยู่ในสิ่งนั้นๆ ความเกื้อกูล ธรรม หมายถึง ความดี การทำดี ละความชั่วทั้งปวงเมื่อนำคำทั้งสองมารวมกัน คุณธรรม จึงมีความหมายว่า สภาพคุณงามความดี ความประพฤติที่ดีการทำให้เกิดคุณงามความดี อุปนิสัยอันดีงามซึ่งเป็นคุณสมบัติที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล (ความดีที่อยู่ในตัวบุคคล) การทำดีนั้นจะต้องมุ่งกระทำทั้งกาย วาจา และใจ เพื่อให้เกิดความสุขแก่ตนเองและผู้ร่วมงาน^{๒๒} คุณธรรม ได้แก่ หลักธรรมที่สร้างความรู้สึกรับผิดชอบชีวิตในทางศีลธรรม มีความดีความภายใน จัดอยู่ในขั้นสมบูรณ์เต็มเปี่ยมไปด้วยความสุขความยินดี^{๒๓} เป็นความดีที่ทุกคนควรปฏิบัติตามข้อที่พระพุทธเจ้ากำหนดให้บุคคลทุกเพศทุกวัย ในสถานะและอาชีพต่างๆ พึงประพฤติปฏิบัติตามให้เป็นไปในแนวเดียวกันและกันในทุกทิศทางที่ถูกตามสายกลาง มีสัมมาทิฐิ ความเห็นที่ถูกตามครรลองคลองธรรม เพราะคุณธรรมเกิดจากศีลธรรม คือ หลักระเบียบของพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สร้างมนุษย์ให้มีคุณธรรมในหัวใจของมนุษย์ทุกรูปทุกนาม เพื่อหวังให้อยู่อย่างสงบสุข หรือที่เรียกว่าอยู่เย็นเป็นสุข”^{๒๔} กล่าวโดยย่อ คือ คุณธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นคุณหรือธรรม คือ ความดี หมายถึง คุณสมบัติทางกาย วาจา และใจ ที่เป็นคุณตรงกันข้ามกับที่เป็นโทษ^{๒๕} มีความครอบคลุม ๒ นัย คือ

นัยที่ ๑ โดยนัยที่เป็นภาวะทางจิตนั้น คุณธรรม แปลว่า ความคิดที่ว่าบางพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ถูกต้องที่ควรทำและเป็นที่ยอมรับ และบางพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ผิดหรือเลว ทั้งนี้ เป็นไปทั้งโดยความคิดเห็นของแต่ละบุคคลและแต่ละสังคม นอกจากนี้ คุณธรรมยังเป็นคุณภาพหรือสถานะในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ควรทำและยอมรับได้

นัยที่ ๒ โดยนัยที่คุณธรรมเป็นระบบลักษณะการประพฤติและคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ของคนส่วนใหญ่ซึ่งโดยทั่วไปแล้วเป็นที่ยอมรับกันในสังคมหรือเฉพาะกลุ่มคน คุณธรรมตามรูปศัพท์ แปลว่า สภาพของคุณงามความดี^{๒๖}

^{๒๒}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, หน้า ๒๖๓.

^{๒๓}ประกาศศรี สีหอำไพ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๘.

^{๒๔}พระครูนิพัทธปริยัติกิจ (บุญมี อดตฺรโก), “คุณธรรมของครู”, ปาฐกถาธรรม, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๒ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๔๕): ๑๗.

^{๒๕}พระมหาอดิสร ธีรสีโล, คุณธรรมสำหรับครู, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๕๕-๕๖.

^{๒๖}ไพฑูรย์ สินลารัตน์, ความรู้คู่คุณธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๗๘.

คุณธรรม หมายถึง ความคิดรวบยอดในความรู้สึกลึกซึ้ง ชอบ ชั่วดี อันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งควบคุมพฤติกรรมที่แสดงออก เพื่อสนองความปรารถนาสามารถมองเห็นว่า อะไรเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของคนกลุ่มใหญ่ และพร้อมที่จะแสดงออกเมื่อมีเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมมากระตุ้น^{๖๗} เป็นสิ่งที่ฝังงออยู่ในจิตใจของมนุษย์ ซึ่งจะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย และวาจา ที่เป็นหลักในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ได้สรุปหลักธรรมทางศาสนาและคุณธรรม ประกอบด้วยคุณสมบัติที่เป็นความดีงาม ความถูกต้อง ซึ่งมีอยู่ภายในจิตใจบุคคล ทำให้บุคคลนั้นพร้อมที่จะกระทำการต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเองโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น หรือทำประโยชน์ให้ผู้อื่น โดยไม่เบียดเบียนตนเอง หรือกระทำการที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น^{๖๘}

คุณธรรมเป็นความดีงามที่มีอยู่ในจิตใจของบุคคล ได้แก่ ความเมตตา กรุณา ความซื่อสัตย์ สุจริต ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญู ความ پاکเพียร ความเห็นอกเห็นใจ ความละเอียดอ่อน ความซื่อ และความกล้าที่จะกระทำความดี สิ่งเหล่านี้ต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับจิตใจของบุคคลให้คงอยู่ตลอดไป จึงจะเรียกว่าเป็นคนมีคุณธรรมประจำใจ^{๖๙} โดยนัยนี้ คุณธรรม แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ คุณธรรมด้านพุทธิปัญญา (Intellectual Virtues) หมายถึง ความสามารถในการใช้เหตุผลเพื่อแสวงหาความรู้เกี่ยวกับสิ่งสากลหรือความสามารถในการคิดค้นหาความจริงซึ่งเกิดจากการศึกษาเล่าเรียนหรือใช้ปัญญาพิจารณาหาเหตุผลในสิ่งต่างๆ ให้รู้ตามสภาวะความเป็นจริงสามารถแยกแยะได้ ว่าอะไรดีอะไรชั่ว ซึ่งเป็นคุณธรรมของปัญญาภาคทฤษฎี

ประเภท ๒ และคุณธรรมด้านศีลธรรม (Moral Virtues) หมายถึง ความสามารถในการเลือกทำความดีซึ่งเกิดจากการฝึกหัดปฏิบัติจนเป็นนิสัย เป็นการกระทำความดีหรือความถูกต้องอยู่เป็นประจำโดยการประพฤติดีปฏิบัติชอบเป็นนิจ ซึ่งเป็นผลมาจากนิสัยที่ได้สั่งสมมาทางด้านการทำความดี ความถูกต้องกับความสามารถประพฤติดี ปฏิบัติชอบทั่วไปในชีวิตจริง^{๗๐}

กล่าวโดยย่อ คือ คุณธรรม หมายถึง ความประพฤติดีจนเคยชินในด้านใดด้านหนึ่ง เช่น คุณธรรมแห่งความยุติธรรม ความกตัญญู เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา^{๗๑}

^{๖๗} สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก อังโน ฝ่ายโครงการและวิจัย วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, **คุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา**, (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๖), หน้า ๓-๔.

^{๖๘} วิทวัฒน์ ชัตติยะมาน, **เอกสารประกอบการสอนวิชาคุณลักษณะและจรรยาบรรณครู**, (สงขลา: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๑๑-๑๑๒.

^{๖๙} สมจิต ชิวปรีชา, **จรรยาบรรณและคุณธรรมในการพูด**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีสง่า, ๒๕๔๔), หน้า ๑๒.

^{๗๐} สุธรรม ชุสดีสกุล, “จริยศาสตร์ของอริสโตเติล : ความดีคือความสุข”, **ปัญญาจักขุ**, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓๐ (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๔๗): ๔๗.

^{๗๑} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์**, (กรุงเทพมหานคร: วี.พี.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๔๖), หน้า ๕๘.

ส่วนคำว่า จริยธรรม หมายถึง สิ่งที่ควรประพฤติเพื่อให้เกิดความดีและความถูกต้องแก่สังคมจริยธรรมที่สูงที่สุดคือการประพฤติปฏิบัติโดยยึดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ^{๗๒} เป็นหลักความประพฤติที่อบรมกิริยาและปลูกฝังลักษณะนิสัยให้อยู่ในครรลองของคุณธรรมหรือศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรมคือความเจริญงอกงามในการดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผนตามวัฒนธรรมของบุคคลที่มีลักษณะทางจิตใจที่ดีงามอยู่ในสภาพแวดล้อมที่โน้มนำบุคคลให้มุ่งกระทำความดีละเว้นความชั่วมีแนวทางความประพฤติอยู่ในเรื่องของความดีความถูกต้อง^{๗๓}

จริยธรรม มาจาก จริย+ธรรม โดยคำว่า จริย มาจากภาษาบาลี รากศัพท์เดิมคือ จร หรือ จร แปลว่าเที่ยวไปหรือเดินทาง จริย จึง แปลว่า การเที่ยวไป การดำเนินไปหรือการเดินทาง ในภาษาไทยนั้นเอาคำว่าประพฤติ ไปทำเป็นคำ แผลของคำว่า จริยะ จริยา จรรยา และ จริยธรรม และเอาคำว่าจริยธรรมมาเป็นศัพท์บัญญัติสำหรับแปลคำว่า Ethics จริยะ จริยา และจริยธรรมก็เลยมีความหมายแคบลงเท่า ๆ กับคำว่า ศีลธรรม หรือบางทีใช้เป็นคำแทนของคำว่าศีลธรรมไป เพราะคำว่า Ethics ก็ดี ความประพฤติอย่างที่ใช้ในภาษาไทยก็ดี เป็นเรื่องในระดับที่เรียกว่า ศีล ทั้งสิ้น แต่คำว่า จริยะ จริยา ตลอดจนจริยธรรม มีความหมายกว้างขวางกว่านั้น คือ หมายถึงการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ การยังชีวิตให้เป็นไป การครองชีวิตการใช้ชีวิต การเคลื่อนไหวของชีวิตทุกด้านทุกแง่ทุกระดับทั้งทางกายทางวาจา ทางใจ ทั้งด้านส่วนตัว ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิต ด้านปัญญา^{๗๔}

จริยธรรม แปลตามศัพท์ ได้แก่ จริยะ แปลว่า ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ ส่วนคำว่า ธรรม แปลว่า คุณความดี คำสั่งสอนในศาสนา หลักปฏิบัติในทางศาสนา ความจริง ความยุติธรรม ความถูกต้อง กฎเกณฑ์เมื่อนำเอา จริยะ มาต่อกับคำว่า ธรรม เป็นจริยธรรม แปลเอาความหมายว่า กฎเกณฑ์แห่งความประพฤติหรือหลักความจริงที่เป็นแนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติ^{๗๕} จริยธรรมเป็นพฤติกรรมที่ได้ปฏิบัติในทางที่ดีงามทั้งกาย วาจา มีขอบเขตถึงพฤติกรรมทางสังคม โดยเป็นลักษณะที่สังคมต้องการที่มีอยู่ในสมาชิกของสังคม^{๗๖} จริยธรรมเป็นลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ โดยลักษณะพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมจะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วนอีกประเภทหนึ่ง คือลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกในสังคมเป็นการกระทำที่สังคมลงโทษหรือพยายามกำจัดและผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง และไม่สมควร^{๗๗}

^{๗๒} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อุษาการ, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕.

^{๗๓} ประภาศรี สีหอำไพ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม, หน้า ๑๘.

^{๗๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐-๑๑.

^{๗๕} ไสว มาลาทอง, จริยธรรม, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

^{๗๖} รุจิร ภู่อาระ, แบบเรียนแนวหน้าชุดพัฒนากระบวนการหลักสูตรใหม่ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ๖, (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐๔.

^{๗๗} ดวงเดือน พันธุมนาวิน, ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม : การวิจัยและพัฒนาบุคคล, (กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการสำนักงานกิจการ โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑๓.

สรุปได้ว่า คำว่า คุณธรรม คือ สิ่งที่มีคุณค่า มีประโยชน์ เป็นความดี เป็นมโนธรรม เป็นความคิดดีที่กระตุ้นให้มีการประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบที่ดีงามและสามารถจำแนกความถูกผิดได้มีสติสัมปชัญญะมีความรับผิดชอบชั่วดี มี อุปนิสัยความตั้งใจและเจตนาที่ดีงาม ส่วนคำว่า จริยธรรม คือ ความประพฤติ การกระทำ ที่ถูกต้อง เหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างสมบูรณ์ เว้นในสิ่งควรเว้น กระทำในสิ่งที่ควรกระทำด้วยความฉลาด รอบคอบ รู้เหตุผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล รวมถึง การปฏิบัติหรือแนวทางสำหรับการดำเนินชีวิต สำหรับแต่ละบุคคลในสังคม โดยให้สอดคล้องกับปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ประเพณี กฎเกณฑ์ และข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคม

๒.๒.๒ ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

คุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องสำคัญยิ่งในปัจจุบัน โดยเฉพาะในสังคมไทยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีสภาพแวดล้อม ตลอดจนการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตกทำให้เกิดภาวะการแข่งขันขึ้นก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ของประชาชน ดังนั้น การพัฒนาคนในภาวะที่สังคมเศรษฐกิจและการเมืองมีแต่การแข่งขันกันจึงจำเป็นต้องเน้นให้คนมีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่ไปกับการศึกษาในส่วนอื่นๆ ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นการต้านกับสังคมในปัจจุบัน มิเช่นนั้นคนก็จะคล้อยตามไปกับกระแสสังคมอุตสาหกรรมและระบบทุนนิยมจนลืมนคุณค่าคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงามของเราไป ในการแก้ปัญหาให้พลเมืองมีจริยธรรมและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศนั้นคือการให้การศึกษาแก่พลเมืองนั่นเอง เพราะการให้การศึกษา นอกจากจะฝึกทักษะแล้วยังเป็นการสอนคุณธรรมจริยธรรมด้วย กล่าวคือ กระบวนการในการจัดการศึกษาจะครอบคลุมถึงการเลือกค่านิยม และการปลูกฝังค่านิยมที่ต้องการในสังคมด้วย นอกจากนี้ เป้าหมายของการจัดการศึกษามุ่งให้คนมีทั้งความรู้และความดี เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป รัฐบาลก็ได้เห็นความสำคัญในเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมนี้ จึงได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาด้านคุณธรรมและจริยธรรมไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรการศึกษาทุกฉบับ^{๗๘} จริยธรรมนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ถ้าคนในสังคมใดมีจริยธรรมสูง สังคมนั้นจะมีแต่ความเจริญ ผู้มีจริยธรรมสูงจะประพฤติแต่ในสิ่งที่ดีและบรรลุนิยามสภาพชีวิตอันทรงคุณค่าพึงประสงค์^{๗๙} คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญ ดังนี้

- ๑) ช่วยให้การดำรงชีวิตเป็นไปอย่างสงบสุข
- ๒) ช่วยควบคุมความเจริญทางด้านวัตถุและจิตใจของมนุษย์ให้เติบโตไปพร้อมๆ กัน
- ๓) ช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้มนุษย์
- ๔) ช่วยให้เราใช้ชีวิตอยู่อย่างมีความสุข
- ๕) ช่วยให้นมนุษย์นำความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนมาสร้างสรรค์แต่สิ่งที่มีคุณค่า
- ๖) ช่วยสร้างความมีระเบียบวินัยให้แก่บุคคลในชาติ
- ๗) ช่วยส่งเสริมคนดีให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

^{๗๘} กรมวิชาการ, คู่มือการจัดการกระบวนการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองศีลธรรมระดับประถมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔), หน้า ๑.

^{๗๙} กรมวิชาการ, แนวคิดการนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๑), หน้า ๔๓.

๘) ช่วยสร้างให้บุคคลในสังคมมีคุณธรรมประจำใจ เช่น การรู้จักเสียสละ การรู้จักสามัคคี การงดเว้นจากการประพฤติดีชอบ^{๘๐}

หากพิจารณาในส่วนของการศึกษาเล่าเรียนในระดับต่าง ๆ คุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญและความเกี่ยวข้อง ดังนี้

๑) เพื่อที่จะอบรมนักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต มีศีลธรรม เป็นพลเมืองดี มีความคิดชอบ ทำชอบ ประพฤติชอบ

๒) ควรจะอบรมนักเรียน รวมทั้งนักศึกษามหาวิทยาลัยให้รู้จักใช้ความคิด รู้จักบำรุงสติปัญญาให้เฉียบแหลมเพื่อนำมาใช้ประโยชน์แก่ตนและแก่ประชาชน

๓) ฝึกนักเรียนให้มีความรู้สำหรับใช้ประกอบอาชีพ โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น เพราะการศึกษาอบรมดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในสถานศึกษาเท่านั้น

เฉพาะในหัวข้อที่ ๑ ควรจะได้รับการอบรมจากทางบ้าน ข้อนี้สำคัญมาก แม้จะเป็นเรื่องที่รู้ๆ กันอยู่ แต่ด้วยสมัยปัจจุบันพ่อ-แม่ ผู้ปกครอง มักโยนความรับผิดชอบไปให้ครู อาจารย์ และสถานศึกษา ดังนั้นสถานศึกษามีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับวิชาการ และวิชาชีพตามข้อ ๒ และข้อ ๓ ผู้ใดได้รับการศึกษาในระดับต่ำก็จะได้ประโยชน์น้อย แต่ถ้าการศึกษาสูงขึ้นไปก็จะได้ประโยชน์เพิ่มพูนขึ้น แต่หากผู้ใดมีสันดานเลวและบกพร่องในข้อ ๑ คือ ปราศจากความซื่อสัตย์สุจริตและศีลธรรม คุณประโยชน์ที่จะได้รับจากข้อ ๒ และข้อ ๓ ย่อมกลายเป็นโทษ และในบางกรณีย่อมกลายเป็นโทษมหันต์^{๘๑}

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ ทรงมีพระราชดำรัส โดยพระราชทานไว้ในพระราชพิธีบวงสรวงสมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้าเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมเพื่อให้เป็นสมบัติของคนไทยทั้งประเทศ ๔ ประการ ดังนี้

ประการที่ ๑ การรักษาความสัตย์ ความจริงใจต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่ ๒ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดี

ประการที่ ๓ การอดทน อดกลั้นและอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด

ประการที่ ๔ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้สละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรมและจริยธรรมทั้ง ๔ ประการ ประชาชนทุกคนควรนำมาประพฤติปฏิบัติ จะช่วยให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุข ร่มเย็น และส่งผลให้ประเทศสามารถพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไป^{๘๒}

^{๘๐} ชูวงศ์ ฉายะบุตร และมิ่งหมาย ชื่อดัง, สารการเรียนรู้พื้นฐาน หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ช่วงชั้นที่ ๓ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๘), หน้า ๕-๖.

^{๘๑} ปวย อังภากรณ์, ทศนะว่าด้วยการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๔๕), หน้า ๓-๔.

^{๘๒} เพ็ญแข ประจันปัจฉก และคณะ, การยกระดับคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยเพื่อการปฏิรูปสังคม: แนวทางและการปฏิบัติ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔.

ประการสำคัญ คือ เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องมีการปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านความรู้ และคุณธรรม ซึ่งจำเป็นต้องกระทำตั้งแต่วัยเด็ก จนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมในปัจจุบันและอนาคต^{๘๓}

สรุปได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ เพื่อให้มีคุณภาพลักษณะอันนำมาซึ่งความเป็นพลเมืองที่ดี ความประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามตามคำสั่งสอนในศาสนา หรือการประพฤติตามเกณฑ์ที่ถูกต้องทั้งกาย วาจา และใจ อันก่อให้เกิดประโยชน์และความสุขทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวม นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของสังคม เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างคุณธรรมและจริยธรรมให้เกิดมีในตัวบุคคลมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ

๒.๒.๓ องค์ประกอบของจริยธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “องค์ประกอบของจริยธรรม” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

องค์ประกอบของจริยธรรมสามารถจำแนกออกเป็น ๓ องค์ประกอบใหญ่ ๆ คือ องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affective Component) และองค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavioral Component) ดังนี้

๑) องค์ประกอบทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) หมายถึง ส่วนที่เก็บสะสมความรู้ความเชื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมและเป็นส่วนที่จะประเมินหรือตัดสินว่าพฤติกรรมใดดีถูกควรทำ และพฤติกรรมใดไม่ดีผิดไม่ควรทำ ได้แก่ ความคิดทางจริยธรรม (Moral Thought) ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Value) ความเชื่อทางจริยธรรม (Moral Reasoning) และการตัดสินทางจริยธรรม (Moral Judgment)

๒) องค์ประกอบทางอารมณ์ (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกหรือปฏิกิริยาที่มีต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมว่ามีความพอใจชอบหรือไม่ชอบได้แก่เจตคติทาง จริยธรรม (Moral Attitude) ความรู้สึกทางจริยธรรม (Moral Feeling) และปฏิกิริยาทางจริยธรรม (Moral Reaction)

๓) องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกมาทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่นและต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นพฤติกรรมที่สามารถตัดสินได้ว่าดีหรือไม่ดีถูกหรือผิดสมควรหรือไม่สมควรได้แก่ความประพฤติทางจริยธรรม (Moral Conduct) การกระทำทางจริยธรรม (Moral Act) และพฤติกรรมทางจริยธรรม (Moral Behavior)

ในขณะที่ หากพิจารณาจริยธรรมในเชิงบุคคลจะประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบหลัก ๆ สรุปได้ดังนี้

๑) ความรู้เชิงจริยธรรม หมายถึง การมีความรู้เกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ในสังคมว่าสิ่งใดควรกระทำและสิ่งใดไม่ควรกระทำซึ่งสมาชิกในสังคมต้องเรียนรู้

^{๘๓} ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม), สังคมมีคุณค่าจากต้นกล้าคุณธรรม, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๗.

๒) ทักษะคติเชิงจริยธรรม หมายถึง ความรู้สึกรู้สีกของบุคคลว่าชอบหรือไม่ชอบลักษณะหรือพฤติกรรมนั้น ๆ

๓) พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับและต้องการ เช่น ความซื่อสัตย์การไม่เอาเปรียบผู้อื่น เป็นต้น

๔) เหตุผลเชิงจริยธรรม หมายถึง การที่บุคคลสามารถใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำสิ่งดีและชั่วได้ซึ่งเป็นเครื่องแสดงถึงพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้น^{๘๔}

อย่างไรก็ดี จริยธรรมเป็นเครื่องกำหนดหลักปฏิบัติในการดำรงชีวิตเป็นแนวทางให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบเรียบร้อยในสังคม เมื่อพิจารณาในบริบทนี้ จริยธรรมจึงต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ได้แก่ ระเบียบวินัย (Discipline) สังคม (Society) และอิสรเสรี (Autonomy)

ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งสังคมที่ขาดกฎเกณฑ์ทุกคนสามารถทำทุกอย่างได้ตามอำเภอใจย่อมเดือดร้อนระส่ำระสายขาดผู้นำผู้ตามขาดระบบที่กระชับความเข้าใจเป็นแบบแผนให้ยึดถือปฏิบัติการหย่อนระเบียบวินัยทำให้เกิดการละเมิดสิทธิและหน้าที่ตามบทบาทของแต่ละบุคคลชาติใดไร้ระเบียบวินัยย่อมยากที่จะพัฒนาไปได้ทัดเทียมชาติอื่นบุคคลจึงควรปฏิบัติตามจารีตประเพณีของสังคม

สังคม (Society) เป็นการรวมกลุ่มกันประกอบกิจกรรมอย่างมีระเบียบแบบแผนก่อให้เกิดขนบธรรมเนียมที่งดงามมีวัฒนธรรมอันแสดงถึงควมมีระเบียบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน

อิสรเสรี (Autonomy) ความมีสำนึกในมโนธรรมที่พัฒนาเป็นลำดับก่อให้เกิดความอิสระสามารถดำรงชีวิตตามสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการศึกษาและประสบการณ์ในชีวิต มีความสุขในระเบียบวินัยและสังคมของตนเป็นค่านิยมสูงสุดที่คนได้รับการขัดเกลาแล้วสามารถบำเพ็ญตนตามเสรีภาพเฉพาะตนได้อย่างอิสระสามารถปกครองตนเองและชักนำตนเองให้อยู่ในทำนองคลองธรรม^{๘๕}

อย่างไรก็ตาม หากกล่าวโดยความหมายของจริยธรรมนั้น พบว่า มี ๔ องค์ประกอบที่เข้ามาสัมพันธ์ด้วย ดังนี้

๑) ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์มีส่วนกำหนดโครงสร้างของจริยธรรมในการยึดถือแห่งความดีว่าเป็นอย่างไรเช่นเชื่อว่ามนุษย์เต็มไปด้วยความเห็นแก่ตัวระบบสังคมก็จะเป็นไปในลักษณะห้ามการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน

๒) ความเชื่อเกี่ยวกับอุดมคติหรือความดีสูงสุดซึ่งจะให้ความสมเหตุสมผลแก่ระบบจริยธรรมเช่นการทำจิตใจให้แจ่มใสทำให้ผ่องแผ้วหรือความเป็นพระพุทธรเจ้าเป็นอุดมคติของบุคคลในสังคม

๓) ระเบียบปฏิบัติหรือแนวทางแห่งการดำเนินชีวิตซึ่งจะชี้แนะว่าควรทำอะไรที่จะทำให้ชีวิตสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดคือทางชี้แนะว่าการใดควรหรือไม่ควรกระทำเพื่อเป็นทางไปสู่ความดี

๔) เหตุจูงใจให้คนปฏิบัติดีและเลิกการปฏิบัติที่มิชอบทำให้คนดำเนินตามหลักจริยธรรมหรือกฎศีลธรรมมี ๓ ประการคือ

^{๘๔} ดวงเดือน พันธมนานิน, ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและพัฒนาบุคคล, หน้า ๕-๖.

^{๘๕} ประภาศรี สีหอำไพ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม, หน้า ๑๒.

ประการที่ ๑ ผลประโยชน์ส่วนตนอันเป็นเหตุจูงใจให้ทำความดีมีจริยธรรมเช่น การที่ไม่อยากถูกลงโทษหรือถูกตำหนิจากบุคคลหรือสังคมหรือหวังผลตอบแทนความดีสุดตนเช่นหวังขึ้นสวรรค์ในภายภาคหน้า

ประการที่ ๒ การปฏิบัติตนจนเป็นกิจนิสัยหรือความศรัทธาตามระเบียบปฏิบัติในหลักธรรมที่นับถือเช่นพฤติกรรมที่ถูกฝึกปฏิบัติที่ดีมาตั้งแต่เด็ก

ประการที่ ๓ ความเป็นผู้นำใจต่อผู้อื่นหรือเป็นคนดีมีศีลธรรมประจำใจ^{๘๖}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของจริยธรรมนั้นสามารถแบ่งแยกได้หลายประเภทตามลักษณะการแบ่งของแต่ละบุคคล แต่องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้เกิดจริยธรรมขึ้นมาได้มีหลายองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นความรู้เชิงจริยธรรม ทศนคติเชิงจริยธรรม พฤติกรรมเชิงจริยธรรม หรือเหตุผลเชิงจริยธรรมล้วนแล้วแต่หล่อหลอมให้เกิดจริยธรรมขึ้นทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม แนวคิดทางสังคมวิทยานั้น จริยธรรมจำเป็นต้องมีองค์ประกอบอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ได้แก่ ระเบียบวินัย สังคม และอิสรเสรี รวมถึง ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ อุดมคติ ความดีสูงสุด ระเบียบปฏิบัติหรือแนวทางแห่งการดำเนินชีวิต และเหตุจูงใจให้คนปฏิบัติดีและเลิกการปฏิบัติที่มีชอบ

๒.๒.๔ ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

คุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์มีกล่าวไว้ทั้งในเชิงจิตวิทยาและแนวคิดของนักการศึกษา ซึ่งแต่ละทฤษฎีอาจคล้ายกันบ้างแตกต่างกันบ้างในการศึกษาและนำมาปฏิบัติ ในทางปฏิบัติจึงต้องจะต้องพิจารณาจุดเด่นจุดด้อยของทฤษฎีนั้น ๆ แล้วนำมาบูรณาการกับทฤษฎีอื่น ๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและมีข้อบกพร่องน้อยที่สุดในการนำไปใช้

ก. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของฌอง เพียเจต์ (Jean Piaget)

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์ เกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงจำเป็นต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลที่มีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมได้พัฒนาขึ้นตามลำดับ พัฒนาการคุณธรรมและจริยธรรมของมนุษย์สามารถแบ่งออกเป็น ๓ ขั้น และสามารถนำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการแบ่งขั้นพัฒนาการทางจริยธรรม ได้ดังนี้

๑) ขั้นก่อนจริยธรรม (ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง ๒ ขวบ) เป็นขั้นที่ยังไม่มีความสามารถในการรับรู้สิ่งแวดล้อม และระบบกฎเกณฑ์ได้ แต่ยังมีความต้องการทางกายซึ่งต้องการการตอบสนอง ดังนั้นการกระทำจะพึงกระทำเพื่อสนองความต้องการของตนเองโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น

๒) ขั้นเชื่อฟังคำสั่ง (ระหว่างอายุ ๒-๘ ขวบ) เด็กจะสามารถรับสภาพแวดล้อมและบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น รู้จักเกรงกลัวผู้ใหญ่ โดยเห็นว่าคำสั่งหรือกฎเกณฑ์เป็นสิ่งที่ต้องปฏิบัติตามโดยไม่สนใจถึงผลที่จะตามมา

^{๘๖}ไพฑูรย์ สินลารัตน์, *ความรู้คู่คุณธรรม*, หน้า ๑๑-๑๒.

๓) ขั้นยึดหลักแห่งตน (ระหว่างอายุ ๘-๑๐) เด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาสูงขึ้น คลายความเกรงกลัวอำนาจจากภายนอก สามารถใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลและประสิทธิภาพ ประกอบการตัดสินใจ สามารถประเมินความถูกผิดโดยดูจากเจตนาของผู้กระทำและตั้งเกณฑ์ของตนเองได้^{๘๗}

ข. ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ ลอว์เรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg)

ลอว์เรนซ์ โคลเบอร์ก (Lawrence Kohlberg) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ทำการศึกษา ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของเพียเจท์ ทำให้พบว่า พัฒนาการทางจริยธรรมสามารถแบ่งออกได้ เป็น ๓ ระดับ ๖ ขั้น มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน ดังนี้

ระดับที่ ๑ ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (Pre-Conventional Level) เด็กในระดับนี้จะตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผู้อื่น ในระดับนี้บุคคลจะขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจเหนือตน ระดับนี้เด็กจะมีอายุประมาณ ๒-๑๐ ขวบ แบ่งได้เป็น ๒ ขั้น คือ

ขั้นที่ ๑ ขั้นหลักการหลบหลีกการถูกลงโทษ (The Punishment and Obedience Orientation) เด็กจะปฏิบัติตามผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่าตน เพราะกลัวการถูกลงโทษ เช่น ไม่กล้าหนีเรียนเพราะกลัวครูตักเตือน เป็นต้น (พบในเด็กอายุ ๒-๗ ขวบ)

ขั้นที่ ๒ ขั้นหลักการแสวงหารางวัล (The Instrumental Relativist Orientation) เด็กจะทำตามกฎเกณฑ์เพราะเห็นว่าเป็นเครื่องมือที่ทำให้ได้สิ่งที่ต้องการ โดยมุ่งการตอบแทนทางกายและวัตถุมากกว่าในเรื่องของนามธรรม (พบในเด็กอายุ ๗-๑๐ ขวบ)

ระดับที่ ๒ ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional Level) เด็กในระดับนี้จะทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม เพราะต้องการเป็นที่ยอมรับ จะเลียนแบบหรือคล้อยตามบุคคลในกลุ่มเพื่อปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของสังคม โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นในขณะนั้น ระดับนี้เด็กจะมีอายุประมาณ ๑๐-๑๖ ปี แบ่งได้เป็น ๒ ขั้น คือ

ขั้นที่ ๓ ขั้นใช้หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ (The Enter Personal) เด็กจะกระทำในสิ่งที่ตนคิดว่าคนอื่น จะเห็นด้วยและพอใจ เพื่อการเป็นที่ยอมรับของเพื่อน โดยจะกระทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมอย่างเคร่งครัด (พบในเด็กอายุ ๑๐-๑๓ ปี)

ขั้นที่ ๔ หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม (The Law and Order Orientation) ในระดับนี้บุคคลจะเข้าใจในกฎเกณฑ์ บรรทัดฐานของสังคม ถือว่าตนมีหน้าที่ทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของสังคมอย่างเคร่งครัด (พบในเด็กอายุ ๑๓-๑๖ ปี)

ระดับที่ ๓ ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post Conventional Level) ในระดับนี้บุคคลจะตัดสินใจขัดแย้งต่าง ๆ ด้วยการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยตนเอง พิจารณาสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง และกว้างขวาง หลุดพ้นจากกฎเกณฑ์ของสังคม แบ่งได้เป็น ๒ ขั้น คือ

ขั้นที่ ๕ ขั้นทำตามคำมั่นสัญญาหรือมีเหตุผลเคารพตนเอง (Social Contract Legalistic Orientation) บุคคลจะเห็นความสำคัญของชนหมู่มาก เคารพตนเอง เคารพมติที่มาจาก การลงความเห็น มีเหตุผล ถือว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงได้โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม เป็นใหญ่ (พบในผู้ที่มีอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป ได้แก่ วัยรุ่นตอนปลายและผู้ใหญ่)

^{๘๗} Jean Piaget, *The Moral Judgment of the Child*, (London: Routledge&Kegan Paul Ltd., 1997), pp. 133-134.

ขั้นที่ ๖ ขั้นทำตามหลักอุดมคติสากล (The Universal Ethical Principle) บุคคลจะสำนึกถึงคุณค่าของความถูกต้อง โดยคำนึงถึงเหตุผลอย่างกว้างขวาง คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม และปฏิบัติตามความถูกต้องนั้นอย่างไม่หวั่นไหว มีความละเอียดต่อการทำความชั่ว

ตารางที่ ๒.๑ ระดับการใช้เหตุผลตามทฤษฎีพัฒนาทางจริยธรรมของ โคลเบอร์ก (Kohlberg)^{๘๘}

ขั้นการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม	ระดับของจริยธรรม
ขั้นที่ ๑ ขั้นหลักการหลบหนีการถูกลงโทษ	ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (อายุ ๒-๑๐ ปี)
ขั้นที่ ๒ ขั้นหลักการแสวงหารางวัล	
ขั้นที่ ๓ ขั้นใช้หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ	ระดับตามกฎเกณฑ์ (อายุ ๑๐-๑๖ ปี)
ขั้นที่ ๔ ขั้นหลักการทำตามหน้าที่ของสังคม	
ขั้นที่ ๕ ขั้นทำตามคำมั่นสัญญาหรือมีเหตุผลเคารพตนเอง	ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (อายุ ๑๖ ปีขึ้นไป)
ขั้นที่ ๖ ขั้นทำตามหลักอุดมคติสากล	

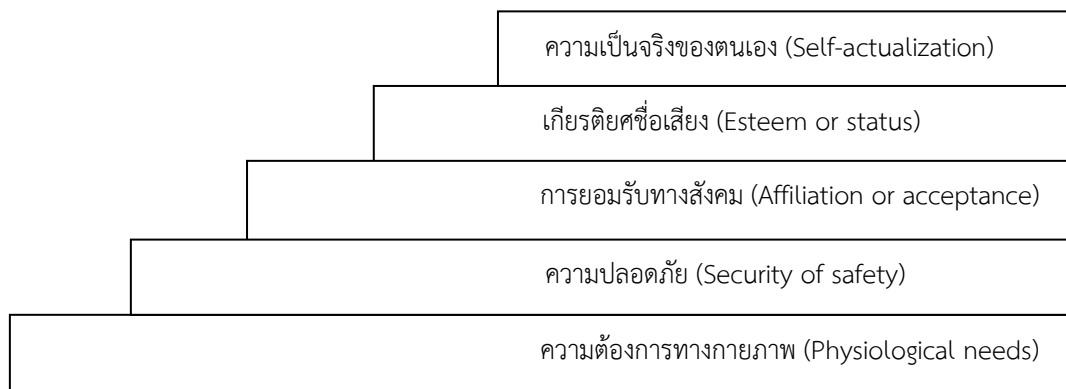
พัฒนาการจริยธรรมนั้นไม่ใช่การรับรู้จากการสั่งสอนจากผู้อื่น แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่น รวมถึงกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่าง ๆ การพัฒนาทางด้านการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเป็นไปตามขั้น ส่วนการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมจะพัฒนาจากขั้นต่ำแล้วพัฒนาขึ้นไปด้วยประสบการณ์ใหม่ ๆ ทางสังคม ทำให้การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมอยู่ในขั้นสูงขึ้นไป^{๘๙}

ค. ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (Maslow)

โดยนักจิตวิทยาทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ชาวอังกฤษชื่อว่า มาสโลว์ (Maslow) ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์เพื่อที่จะอธิบายพฤติกรรมของคนในองค์กร โดยมาสโลว์ ได้แบ่งความต้องการของคนออกเป็น ๕ ระดับ

^{๘๘} Lawrence Kohlberg, *Development of Moral Character and Moral Ideology* Review of Child Development Research, (New York: Russell Sage Foundation, 2000), pp. 159-161.

^{๘๙} Ibid.

แผนภาพที่ ๒.๑ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (Maslow)^{๙๐}

ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์แสดงให้เห็นความต้องการของมนุษย์ตามทัศนะของมาสโลว์ (Maslow) มี ๕ ขั้น ดังนี้

๑) ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อความอยู่รอด เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค อากาศ น้ำดื่ม การพักผ่อน เป็นต้น

๒) ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Security or Safety needs) เมื่อมนุษย์สามารถตอบสนองความต้องการทางร่างกายได้แล้วมนุษย์ก็จะเพิ่มความต้องการในระดับที่สูงขึ้นต่อไป เช่น ความต้องการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความมั่นคงในชีวิตและหน้าที่การงาน

๓) ความต้องการความผูกพันหรือการยอมรับ (Affiliation or Acceptance needs) เป็นความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมซึ่งเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ เช่น ความต้องการให้และได้รับซึ่งความรัก ความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ความต้องการได้รับการยอมรับ การต้องการได้รับความชื่นชมจากผู้อื่น เป็นต้น

๔) ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) หรือ ความภาคภูมิใจในตนเอง เป็นความต้องการได้รับการยกย่อง นับถือและสถานะจากสังคม เช่น ความต้องการได้รับความเคารพนับถือ ความต้องการมีความรู้ความสามารถ เป็นต้น

๕) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-Actualization) เป็นความต้องการสูงสุดของแต่ละบุคคล ที่มีความรักและศักดิ์ศรีในตน มีวินัย มีจริยธรรม และประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิต เช่น ความต้องการที่จะทำทุกสิ่งทุกอย่างได้สำเร็จ ความต้องการทำทุกอย่างเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองแต่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรมและจริยธรรม เป็นต้น^{๙๑}

^{๙๐} คณาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, **ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๔), หน้า ๗๓.

^{๙๑} Maslow Abraham, **Motivation and Personality**, (New York: Harper and Row Publishers, 1997), pp. 15-23.

ง. ทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (Mirror Neuron Theory)

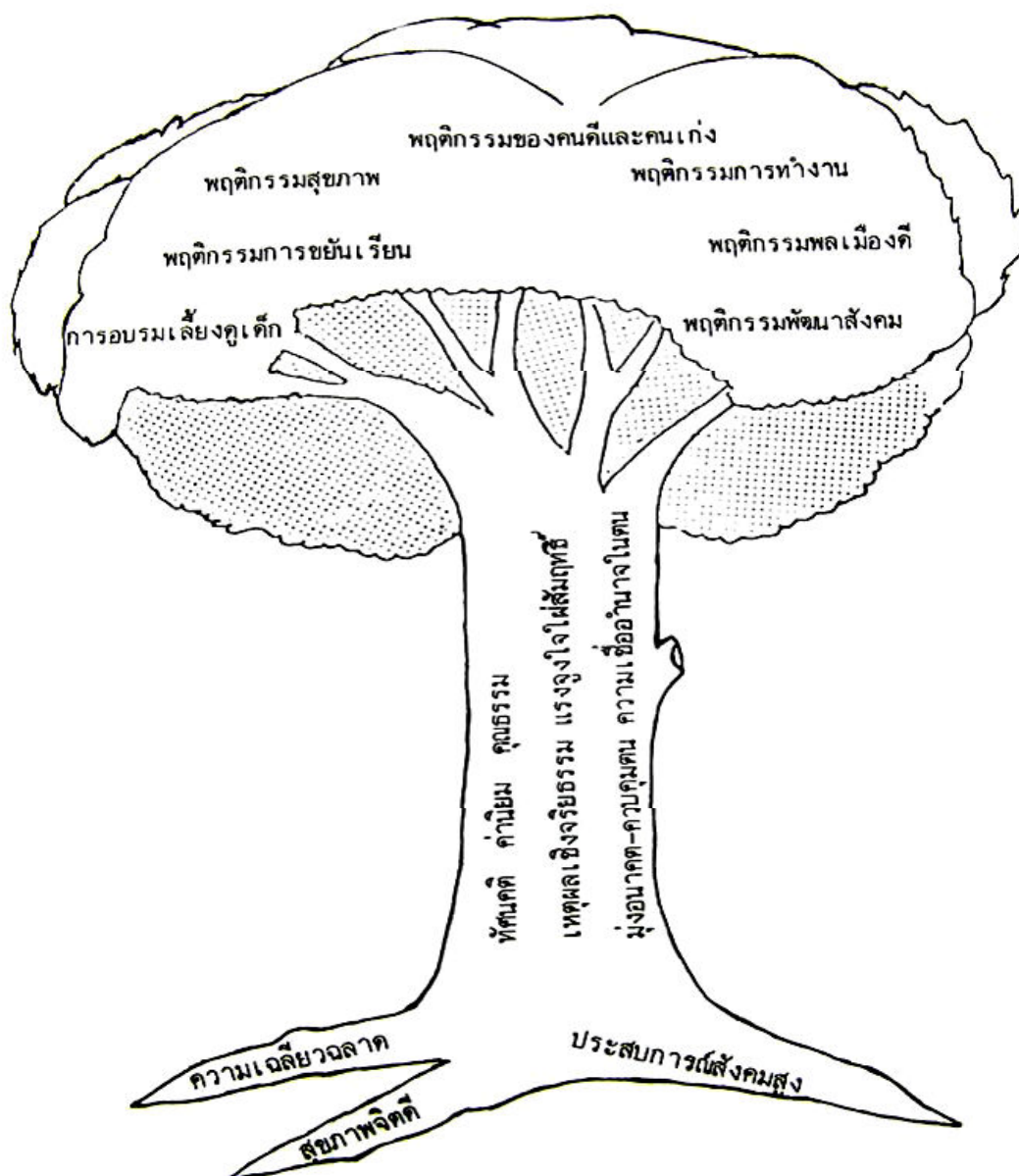
เซลล์กระจกเงาเป็นเซลล์ชนิดหนึ่งของมนุษย์ ที่คอยทำหน้าที่ในการเลียนแบบพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้อื่นมาเป็นพฤติกรรมของตนเอง หมายความว่า พฤติกรรมของเด็ก เยาวชน มีผลมาจากเซลล์กระจกเงาที่เด็กได้เลียนแบบมาจากพฤติกรรมของบุคคลใกล้ชิด หรือแม้กระทั่งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กได้พบเห็น ถึงแม้ว่าเด็กจะไม่ได้เลียนแบบในทันทีที่เห็น แต่สมองของเด็กจะเก็บภาพการกระทำเหล่านั้นไว้ และพร้อมที่จะเลียนแบบเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกัน

ทฤษฎีเซลล์กระจกเงาชี้ชัดว่าการสอนที่ดีที่สุด คือ การประพฤติเป็นแบบอย่างให้เห็นของผู้สอน หรือผู้ที่เลี้ยงดู ดังนั้น การเลียนแบบจากพฤติกรรมที่ถูกต้องของต้นแบบ ร่วมกับการพัฒนาทางด้านจิตใจในการเข้าใจผู้อื่นทำให้เด็กค่อย ๆ มีความเข้าใจและพัฒนาเหตุผลในเชิงจริยธรรม ท้ายที่สุดเด็กก็จะมีบุคลิกภาพที่ถูกต้องตามความหมายของคำว่าคนดี^{๙๒}

จ. ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ทฤษฎีนี้สร้างจากผลการวิจัยที่เปรียบเทียบลักษณะทางจิตใจของผู้ที่มีพฤติกรรมอย่างหนึ่งในปริมาณที่แตกต่างกัน ทั้ง ๆ ที่ผู้กระทำเหล่านั้นอยู่ในสถานการณ์เดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน โดยการศึกษาวิจัยคนไทยอายุ ๖-๖๐ ปี จำนวนรวมหลายหมื่นคน ซึ่งเป็นผลวิจัยจากการวิจัยในประเทศหลายสิบเรื่องภายในระยะเวลา ๒๕ ปี สรุปออกมาในรูปของทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

^{๙๒} ดวงเดือน พันธุนาวิน อ่างใน สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว, “คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย”, รายงานการวิจัย, (ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๒), หน้า ๓๕.

แผนภาพที่ ๒.๒ ทฤษฎีดั้งไม้จริยธรรม^{๙๓}

ทฤษฎีดั้งไม้จริยธรรม แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ประเภทแรกได้แก่จิตลักษณะที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ ๓ ด้าน และประเภทที่สอง คือ จิตลักษณะที่เป็นสาเหตุทางจิตใจอีก ๕ ด้าน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันเมื่อนำไป ประกอบเป็นภาพต้นไม้จะแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนดอกผล ส่วนลำต้น และส่วนรากของต้นไม้ ดังนี้

^{๙๓} ดวงเดือน พันธมนาวิน, ทฤษฎีดั้งไม้จริยธรรม : การวิจัยและการพัฒนาบุคคล, หน้า ๑๕.

๑) ส่วนดอกและผลของต้นไม้ คือ พฤติกรรมประเภทต่างๆ ที่รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของคนดีและคนเก่ง พฤติกรรมของพลเมืองดี และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ซึ่งพฤติกรรมต่างๆ นี้มีสาเหตุมาจากสาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนของลำต้น และลักษณะพื้นฐานทางจิตใจที่เป็นส่วนรากของต้นไม้

๒) ส่วนลำต้นของต้นไม้ คือ สาเหตุทางจิตใจของพฤติกรรมที่ประกอบด้วยจิตลักษณะ ๕ ด้าน ได้แก่ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และเจตคติ

๓) ส่วนรากของต้นไม้ คือ ลักษณะพื้นฐานทางจิตใจของพฤติกรรม ประกอบด้วย จิตลักษณะ ๓ ด้าน ได้แก่ ความเฉลียวฉลาด มีสุขภาพจิตดี และมีประสบการณ์ทางสังคมสูง ถ้าบุคคลมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจทั้ง ๓ ด้าน ที่เป็นส่วนรากของต้นไม้ในปริมาณที่เหมาะสมกับอายุ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีก็จะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง ๕ ด้าน อันเป็นสาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนลำต้นของต้นไม้ได้ โดยจิตลักษณะทั้ง ๕ ด้านนี้จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติถ้าบุคคลมีความพร้อมทางจิตใจทั้ง ๓ ด้าน ดังกล่าวและอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เหมาะสม^{๙๔}

สรุปได้ว่า ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมมีอยู่หลากหลายทฤษฎี ในการศึกษาครั้งนี้ได้ยกมาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ประกอบด้วย ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของฌอง เพียเจท์ (Jean Piaget) เป็นทฤษฎีที่ระบุว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของมนุษย์เชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลที่มีวุฒิภาวะสูงขึ้น ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ ลอว์เรนซ์ โคลเบอร์เกอร์ (Lawrence Kohlberg) เป็นทฤษฎีที่ระบุว่า พัฒนาการจริยธรรมนั้นไม่ใช้การรับรู้จากการสั่งสอนจากผู้อื่น แต่เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เกี่ยวกับบทบาทของตนเองต่อผู้อื่น และบทบาทของผู้อื่น รวมถึงกฎเกณฑ์ของกลุ่มต่างๆ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (Maslow) เป็นทฤษฎีที่ระบุว่า มนุษย์มีพื้นฐานความต้องการในชีวิตแบ่งเป็นระดับจากพื้นฐานสู่สูงสุด ทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (Mirror Neuron Theory) เป็นทฤษฎีที่ระบุว่า การที่จะปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมนั้นจะต้องเริ่มตั้งแต่เด็กโดยการปฏิบัติตนเป็นต้นแบบให้เห็น และเพื่อให้เกิดความประทับใจ มีความรู้สึกร่วมจนมีผลต่อพฤติกรรมในอนาคต และทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม เป็นทฤษฎีที่ระบุถึงจิตลักษณะที่เป็นพื้นฐานทางจิตใจ ๓ ด้าน และจิตลักษณะที่เป็นสาเหตุทางจิตใจอีก ๕ ด้าน ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันเมื่อนำไปประกอบเป็นภาพต้นไม้จะแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน คือ ส่วนดอกผล ส่วนลำต้น และส่วนรากของต้นไม้

^{๙๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

๒.๓.๑ ความหมายของเด็กและเยาวชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ความหมายของเด็กและเยาวชน” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

โดยนัยแห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชนในปี พ.ศ.๒๕๔๙ มาตรา ๔ ได้แบ่งเป็น ๒ ศัพท์ ได้แก่

คำว่า “เด็ก” โดยนัยาม หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินกว่า ๗ ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน ๑๐ ปีบริบูรณ์

คำว่า “เยาวชน” โดยนัยาม หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินกว่า ๑๐ ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง ๑๘ ปี และไม่ได้หมายถึง บุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส

โดยทั่วไป เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๑๔ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป จนถึง มีอายุไม่เกิน ๑๘ ปีบริบูรณ์ ทั้งนี้ ไม่นับรวมบุคคลที่ทำการสมรสแล้ว^{๙๕}

ตามหลักพุทธธรรมไม่มีระบุคำว่าเยาวชน แต่จะเรียกว่า เด็ก กุลบุตร กุลธิดา ยว และ ยวดี หมายถึง ชายหนุ่มหญิงสาว^{๙๖} และเรียกรวมกันว่า บุตรธิดา มีดังปรากฏในสังคาลกสูตรว่า บุตรธิดา หรือเยาวชนนั้น พึงทำหน้าที่ ๕ ประการต่อบิดามารดาของตนเอง คือ

- ๑) รู้จักเลี้ยงท่านตอบแทนด้วยปัจจัย
- ๒) รู้จักช่วยเหลือกิจจำเป็นต่างๆ
- ๓) รู้จักรักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูลไว้ได้
- ๔) รู้จักทำตนให้เหมาะสมที่จะสืบทอดสมบัติ
- ๕) รู้จักทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่านเมื่อล่วงลับโลกนี้ไปแล้ว^{๙๗}

ดังนั้น ศัพท์ว่า “เยาวชน” ในทางพระพุทธศาสนาจึงไม่ค่อยปรากฏนัก

เยาวชนไว้ว่า หมายถึง ผู้ที่มีอายุระหว่าง ๑๕- ๒๕ ปี ทั้งหญิงและชาย ซึ่งเป็นผู้รับช่วงความรับผิดชอบจากผู้ใหญ่ ในการประกอบอาชีพ หน้าที่การงาน ตลอดจนการ พัฒนาสังคม และการบริหารประเทศ

รัฐให้ความสำคัญต่อเยาวชนเป็นอย่างดีและต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของเยาวชนไทย สรุปได้เป็น ๒ แนวทาง คือ

^{๙๕}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, หน้า ๙๖๑.

^{๙๖}สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, บาลีไวยากรณ์ วชิรภาค ภาคที่ ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๔๘, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๗), หน้า ๓๓.

^{๙๗}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๑๒/๒๖๗.

แนวทางที่ ๑ มีการปรับปรุงหลักสูตรสาระการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาและจริยธรรมให้เหมาะสม เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้องตามหลักพุทธธรรม มีความศรัทธาเลื่อมใส และประพฤติตนตามหลักพุทธธรรม ช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

แนวทางที่ ๒ รัฐขอความร่วมมือไปยังสื่อมวลชนเพื่อนำเสนอสิ่งที่เหมาะสม เพราะสื่อนี้มีบทบาทอีกทางหนึ่ง เพื่อส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม เช่น รายการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาสนา จริยธรรมช่วยเปลี่ยนทัศนคติที่ผิดและค่านิยมที่ไม่ดี^{๙๘}

ฉะนั้น เด็กและเยาวชนจึงเป็นบุคคลที่เกิดมาพร้อมกับการได้รับสถานภาพเป็น “ลูก” เป็นอันดับแรก และมีสถานภาพต่างๆ ต่อมาโดยลำดับ เมื่อเข้าโรงเรียน ก็เรียกว่า “นักเรียน, นักศึกษา, นิสิต” เป็นต้น เมื่อเติบโตขึ้นมาอีกระดับก็เรียกว่าเป็น “พลเมือง” เมื่อเข้าสู่พระพุทธศาสนาก็เรียกว่า “พุทธศาสนิกชน” เด็กและเยาวชนจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันต่างๆ ทางสังคมในฐานะเป็นสมาชิก และเมื่อเติบโตขึ้นก็มีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมมากขึ้นเช่นเดียวกัน

ฉะนั้น รากฐานของสังคมจึงมาจากเด็กและเยาวชนก่อนเป็นเบื้องต้น ซึ่งพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนใน ๕ ด้านด้วยกัน ดังนี้

๑) เป็นที่ยินดี ที่รัก และสืบทอดพันธุ์มนุษย์ไว้

แม้แต่เทวดาก็ได้แสดงภาชิตไว้ว่า “คนมีบุตรย่อมยินดีเพราะบุตร” เหมือนคนมีโคกระบือ เขาก็ยินดีเช่นกัน และแสดงเทวดาภาชิตต่อไปอีกว่า “ความรักเสมอด้วยบุตรไม่มี”^{๙๙} นั้น ก็หมายความว่า บุคคลเป็นที่ยินดีและเป็นที่ให้ความรักในครอบครัวยิ่งไปกว่าบุตรธิดาของผู้ปกครอง ไม่มีอีกแล้ว เพราะท่านสร้างความเจริญต่อเด็กและเยาวชนของตนให้เจริญก้าวหน้าโดยทำหน้าที่ตามหลักทศ ๖ เช่น ให้การส่งเสริมการศึกษา สอนให้ปรับปรุงตนให้ดีและให้รู้จักหลักเว้นความชั่ว เพื่อนช่วยเสีย เป็นต้น^{๑๐๐} ไม่เพียงแต่เท่านั้น เด็กและเยาวชนยังเป็นผู้รองรับไว้ซึ่งมนุษยชาติ ดังคำบาลีว่า “ปุตตา วุตถุ มนุสสานิ” แปลว่า “บุตรนั้นแหละเป็นที่รองรับความเป็นมนุษยเอาไว้”^{๑๐๑} หมายถึง ถ้าไม่มีบุตรแล้วมนุษยเราก็หมดเผ่าพันธุ์ไปโดยปริยาย เพราะไม่มีใครมาสืบทอดต่อกันไป ไม่สามารถจะรักษาเผ่าพันธุ์มนุษย์ไว้ได้เลย

๒) เป็นคนรับภารกิจต่อจากผู้ใหญ่

เมื่อพวกเขาเจริญวัยเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าแล้ว จะต้องรับภาระสำคัญต่างๆ ต่อจากบรรพบุรุษ คือ ผู้ใหญ่ในปัจจุบันที่ปฏิบัติกันอยู่ในทุกๆ ด้าน คือ รับภาระทั้งในครอบครัวและภาระทางสังคม^{๑๐๒} ดังคำกล่าวที่ว่า “เด็กในวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า” ฉะนั้น เด็กและเยาวชนจึงเป็นความหวังของผู้ใหญ่และเป็นความหวังของสังคม จึงมีความสำคัญทั้งต่อการสืบทอดกิจกรรมของตระกูล ตามหน้าที่ของบุตรธิดา

^{๙๘} พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, แผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการพัฒนาจิตใจ, (กรุงเทพมหานคร : สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๗-๑๘.

^{๙๙} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๒-๑๓/๑๒-๑๓.

^{๑๐๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๗/๒๑๒-๒๑๓.

^{๑๐๑} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๖๓/๕๐.

^{๑๐๒} อองปญจก. (ไทย) ๒๒/๕๘/๗๘.

๓) เป็นคนคอยดูแลรับใช้ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน มีความประสงค์หรือความหวังในใจทุกคนว่าต้องการให้บุตรธิดาของตนนั้นแหละ มาเลี้ยงดูตอบแทนคุณ เมื่อยามแก่เฒ่าชราภาพลงสามารถช่วยเหลือกิจการงานในตระกูลให้ดำรงอยู่ได้ รักษาทรัพย์ไว้ได้ ดำรงตระกูลให้อยู่อย่างมั่นคงถาวร และที่สำคัญยิ่ง คือ เมื่อถึงคราวที่ท่านถึงแก่กรรมสิ้นชีวิตไป ก็อยากจะให้บุตรธิดานั้นแหละมาทำบุญไปให้ คือ ถึงจะมีญาติพี่น้องมากมาย แต่ก็ไม่สนิทใจเท่ากับสมาชิกในครอบครัวทำบุญให้ จึงเป็นความหวังอย่างยิ่งของท่าน^{๑๐๓}

๔) เป็นผู้ยังความปลื้มปิติยินดีให้เกิดขึ้นแก่บิดามารดา

เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางของครอบครัว เป็นหัวใจที่ทำให้บิดาและมารดาพึงตะหนักในการกระทำต่างๆ เพราะความรักและความห่วงใย และทำหน้าที่การทำงานทุกอย่างด้วยความลำบาก ก็ยอมทำ เนื่องจากผลที่ได้นั้น ทำให้ท่านเหล่านั้น เกิดปิติยินดีเมื่อได้พบหน้าบุตรธิดาของตน ถ้าครอบครัวใดไม่มีบุตรธิดาแล้ว ท่านเปรียบเหมือนกับคนมีทุกข์ เหมือนตนนรกทั้งเป็นเลย เพราะเห็นคนอื่นมี แต่ตนไม่มี ด้วยขาดบุตรธิดาไว้ชื่นชมยินดีนั่นเอง และขณะเดียวกันเมื่อได้บุตรธิดาที่กตัญญูต่อผู้ปกครองแล้ว ก็ลดท่านขึ้นจากนรกได้

๕) เป็นผู้สามารถทำให้บิดามารดาเข้าถึงหลักศีลธรรมอันดีงามได้

อภิชาตบุตรนั้น ได้รับการยกย่องว่า เป็นยอดของบุตรธิดาในทางพระพุทธศาสนาเพราะสามารถทำให้บิดามารดานั้นเป็นคนที่มีศรัทธา มีศีล มีการทำบุญให้ท่าน และมีปัญญา^{๑๐๔} ซึ่งความสำคัญที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่า ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน ควรเอาใจใส่ดูแลพัฒนาการทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ อย่างปล่อยปละละเลยให้เขาเจริญตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง เนื่องจากวุฒิภาวะของพวกเขาก็ได้ตรัสไว้ว่า “เด็กเป็นคนไร้เดียงสา ไม้มีความรู้สึกนึกคิดว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด แต่มีเพียงอนุสัย คือ กิเลสที่ฝังลึกอยู่ในสันดาน เท่านั้น”^{๑๐๕}

สรุปได้ว่า คำว่า เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินกว่า ๗ ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน ๑๐ ปีบริบูรณ์ ส่วนคำว่า เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินกว่า ๑๐ ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง ๑๘ ปี และไม่ได้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส โดยนัยนี้ เด็กและเยาวชนถือเป็นทรัพยากรสำคัญของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ด้วยภาระหน้าที่ที่ต้องเป็นผู้รับช่วงความรับผิดชอบจากผู้ใหญ่ ในการประกอบอาชีพ หน้าที่การงาน ตลอดจนการพัฒนาสังคมและการบริหารประเทศ ซึ่งจากความสำคัญ of เยาวชนดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม คือ ปลูกฝังคุณงามความดีทั้งทางด้านจิตใจและความประพฤติที่ดีแก่เยาวชนเพื่อให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพในอนาคตได้ และเมื่อภาครัฐเล็งเห็นความสำคัญจึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรสาระการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาและจริยธรรมให้เหมาะสม เพื่อให้เยาวชนเป็นมีความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้อง ช่วยเปลี่ยนทัศนคติที่ผิดและค่านิยมที่ไม่ดี สามารถเติบโตเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีประสิทธิภาพได้

^{๑๐๓}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๗/๒๑๒.

^{๑๐๔}ช.ช. (ไทย) ๒๗/๑๓๘๙/๒๖๑.

^{๑๐๕}ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๕๔/๑๒๔.

๒.๓.๒ พัฒนาการของเด็กและเยาวชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “พัฒนาการของเด็กและเยาวชน” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

การพัฒนาการต่าง ๆ ของเด็กในแต่ละช่วงวัย มีความจำเป็นมากต่อการวิเคราะห์หลักการพัฒนาพฤติกรรมให้มีความเหมาะสมในด้านศีลธรรม ทั้งตัวเด็กเองและสิ่งแวดล้อมของเด็ก เพื่อให้การพัฒนานั้นมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น การเจริญเติบโตด้านร่างกายและจิตใจของเด็ก หมายถึง การเจริญเติบโตทางด้านสมอง ตลอดจนถึงอารมณ์และสังคม จะกินเวลานานกว่าเป็นการเจริญเติบโตที่มีความเกี่ยวพันกันตลอดเวลา พัฒนาการด้านหนึ่งก็ยังมีอิทธิพลต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ ด้วย

พัฒนาการโดยทั่ว ๆ ไปของเด็กด้วย แบ่งเป็น ๕ ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา ด้านภาษา ด้านอารมณ์ และด้านสังคม

ส่วนแนวคิดที่เกี่ยวกับเงื่อนไขในการทำความคิด หรือ พัฒนาการทางด้านจริยธรรมของมนุษย์ จะเป็นอีกด้านหนึ่ง ไม่เน้นพัฒนาการทางร่างกาย ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น โดยแบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มแนวคิด ได้แก่

กลุ่มแรก เห็นว่า สิ่งแวดล้อมทางสังคมย่อมมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางด้านจริยธรรมของคนเรา คือ ถือว่าคนเราไม่ได้ดีหรือชั่วมาแต่เกิด จิตใจอยู่ในสภาวะกลางๆ พร้อมทั้งจะทำในทางบวกให้คุณ หรือทางลบให้โทษก็ได้ ฉะนั้น สภาพแวดล้อมจึงเป็นเหตุปัจจัยสำคัญยิ่ง

กลุ่มที่สอง เห็นว่า ความพร้อมที่จะมีความเติบโตทางจิตใจนั้น มีอยู่ในบุคคลมาตั้งแต่เกิดแล้ว คือ เขามีจิตใจที่บริสุทธิ์มาตั้งแต่เกิด แต่เมื่อเติบโตขึ้นมาลักษณะทางด้านจริยธรรมของเขาจะเริ่มเปลี่ยนแปลง และจะพัฒนาการไปตามวิถีทางที่ดีขึ้น^{๑๐๖}

วุฒิภาวะของคนเรามีความแตกต่างกันออกไป การที่จะพัฒนาคนจำต้องคำนึงถึงระดับวุฒิภาวะของเขาประกอบด้วย ตามหลักพุทธธรรมไม่เรียกว่า วุฒิภาวะแต่เป็นการพัฒนาบุคคลตามประเภทของกลุ่มเป้าหมายที่จะพัฒนา

โดยนัยนี้ คำว่า วุฒิภาวะ (Maturity) หมายถึง ความเจริญเติบโตเต็มที่ทั้งทางร่างกายและจิตใจ พร้อมทั้งจะทำงานตามหน้าที่ได้ เช่น เมื่อถึงระยะหนึ่งทารกในครรภ์เริ่มเดินได้ เมื่อเจริญเติบโตเต็มที่ ทารกจะเริ่มมีวุฒิภาวะ เริ่มเดินได้ พูดได้ เป็นต้น ในด้านจิตใจนั้น ก็จะมีเจริญเติบโตควบคู่กันไปกับร่างกาย เมื่อจิตใจเจริญเต็มที่ก็เริ่มรู้จักใช้เหตุผล มีความรับผิดชอบ และควบคุมอารมณ์ของตนได้

นักจิตวิทยาพัฒนาการ ให้ความสำคัญมากต่อวุฒิภาวะ เพราะเป็นการพัฒนาทางร่างกาย คือ การเจริญเติบโตของเด็กมีขั้นตอนตามวุฒิภาวะของเด็ก เช่น จากนั้นเป็นยืน เดินเป็นวิ่ง เป็นต้น ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ต้องฝึกฝน ต่างจากเด็กที่ไม่มีความพร้อมด้านวุฒิภาวะ และเมื่อบุคคลพัฒนาจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง จะมีการดัดแปลงพฤติกรรมใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา กาเซลส์ มองพฤติกรรมในแง่ของความพร้อมจากการเปลี่ยนแปลงภายในอินทรีย์ก่อน เป็นสำคัญ และสิ่งแวดล้อมเป็นเพียงส่วนประกอบของการเปลี่ยนแปลง เท่านั้น เขาจึงเห็นว่าผู้ปกครอง ครู อาจารย์ จะต้องเข้าใจหลักวุฒิภาวะนี้ให้ดีและเขายังแนะนำว่า ควรให้เด็กได้ฝึกหัดพัฒนาตน ไปตามความสามารถของเขา มิใช่ไปบังคับให้ทำตามใจผู้ปกครองทุกอย่างไป เพราะขัดหลักธรรมชาติของเด็ก

^{๑๐๖} เสฐียรพงษ์ วรรณปก, การปลูกฝังจริยธรรมในแนวทางการพัฒนาค่านิยมและคุณธรรมของเยาวชนในปัจจุบัน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: พี. เอ. ลิฟวิ้ง, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓.

พัฒนาการของวัยเด็ก เป็นวัยที่สำคัญอีกวัยหนึ่งของความเป็นมนุษย์ เพราะเด็กยังไม่สามารถจะช่วยเหลือตนเองได้ทุกอย่าง ผู้ปกครองจึงต้องให้ความเอาใจใส่ในการเป็นอยู่ นิสัยใจคอ คุณลักษณะพิเศษที่เด็กแสดงออก เพราะเด็กเริ่มจะเรียนรู้อะไรต่าง ๆ จากสิ่งแวดล้อมและตัวเอง จากผู้ปกครองบ้าน จากเพื่อนบ้าน และในวัยเด็กนี้ แบ่งออกเป็นหลายระดับ ดังนี้

ก. วัยตอนต้นหรือก่อนเข้าโรงเรียน (วัยอนุบาล)

วัยตอนต้นหรือก่อนเข้าโรงเรียน ได้แก่ เด็กอายุ ๒-๕ ขวบ เป็นวัยพ้นจากวัยทารก เด็กจะสนใจต่อสิ่งใหม่รอบๆ ตัว รวมทั้งการสนใจตัวเอง สนใจวัยวะของร่างกายทั้งของตนเองและของผู้อื่น ว่าทำไมไม่เหมือนกัน ทำไมต่างกัน และมักจะถามว่าทำไมจึงเป็นอย่างนั้น ทำไมจึงเป็นอย่างนี้ เป็นต้น เด็กในวัยนี้ จึงเป็นวัยที่เริ่มมีอารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย อาจจะมีอารมณ์ มักเป็นวัยดื้อและอแง เมื่อถูกสั่งให้ทำในสิ่งที่ไม่อยากจะทำแม้ควรทำตาม ชอบเล่น รักความเป็นอิสระ ชอบทำอะไรด้วยตนเอง เช่น ไม่ชอบให้บอกไปนอน ไปกินอาหาร เป็นต้น

ดังนั้น ในวัยนี้ผู้ปกครองจึงควรเอาใจใส่เป็นกรณีพิเศษ เพราะถ้าอบรมดี เด็กก็จะมีพฤติกรรมที่ดีด้วย และสิ่งแวดล้อมก็มีส่วนทำให้เด็กพัฒนาได้ดีเช่นกัน ตรงกันข้าม ถ้าไม่สนใจเขาแล้ว ผลเสียก็จะตามมา ก็คือ การพัฒนาด้านอารมณ์จิตใจของเด็กจะน้อย จึงควรหัดให้เด็กช่วยตนเอง เช่น ให้เก็บหนังสือไว้เป็นที่ เก็บรองเท้า หยิบสิ่งของแล้วเก็บไว้ที่เดิม เป็นต้น เพื่อปลูกฝังนิสัยความเป็นระเบียบวินัยแก่เด็ก และในปัจจุบันนิยมส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียนอนุบาล^{๑๐๗} เพราะง่ายต่อการอบรมสั่งสอน เนื่องจากกัลยาณมิตร คือ ครู เป็นผู้ดูแลอบรมแทนผู้ปกครอง ซึ่งมีเวลาให้แก่เด็กวัยนี้น้อยลงไป เพราะต้องทำมาหาเลี้ยงชีพค่อนข้างหนัก

ข. พัฒนาการของวัยตอนกลาง

พัฒนาการของวัยตอนกลาง ได้แก่ เด็กอายุ ๖-๙ ปี เป็นวัยที่เข้าโรงเรียนชั้นประถม ศึกษา ถ้าเป็นโรงเรียนเอกชนก็เป็นชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เด็กในวัยนี้มีการเปลี่ยนแปลงมาก บางครั้งก็ทำตัวน่ารัก บางครั้งก็ดื้อดึง ทางร่างกายก็เจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น ไม่ชอบอยู่นิ่ง การใช้มือและเท้ายังไม่ดีนัก ชอบทำอะไรด้วยตนเองเสมอ แต่ทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร และเริ่มสนใจว่าเด็กจะเกิดจากที่ไหน ทางด้านภาษาชอบอ่านหนังสือ สะกดคำง่ายๆ ชอบคิดตัวเลข สนใจวิทยุ โทรทัศน์และสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต

ในช่วงวัยตอนกลางนี้ จึงเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ เนื่องจากต้องปรับสภาพของตนให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ในโรงเรียน เพื่อนใหม่ เช่น ครู บทเรียน สถานที่ อาหารการกิน ระเบียบของโรงเรียน และสิ่งแวดล้อมใหม่นี้เองทำให้เด็กมีการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมได้ทั้งด้านอารมณ์และจิตใจ โดยต้องสอนให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของเด็ก อาจมีการชกต่อยกันอยู่บ้าง ไม่เอาใจใคร ต่อเมื่อพ้นอายุ ๘ ขวบ แล้วจึงจะรักเพื่อน และโรงเรียนควรให้อิสระแก่เด็กด้วย สอนให้เด็กรู้จักแพ้ รู้จักชนะ และรู้จักให้อภัยต่อกัน มีการเล่นเกมกีฬาที่ส่งเสริมความพร้อมทางร่างกายด้วย

^{๑๐๗} สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย คำนิยม: ครอบครัว: ศาสนา: ประเพณี, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๓๘-๓๙.

ค. พัฒนาการวัยตอนปลาย ได้แก่ เด็กอายุ ๑๐-๑๒ ปี นับว่าเป็นวัยที่ไม่ต้องการความแตกต่างไปจากกลุ่มเพื่อน รักภักดีต่อกลุ่ม ชอบทำตามเพื่อน มีความคิดเป็นกลุ่มก้อน และวัยนี้มักจะควบคุมอารมณ์ ได้ดีกว่าวัยตอนกลาง คิดได้เอง มีบุคลิกภาพเฉพาะตัว ถ้าใครใคร่ก็แสดงออกมาเลย เช่น บ่นรำพัน กระตือรือร้น กระแทกเสียงใส่ เป็นต้น ในวัยนี้ เด็กหญิงจะโตเร็วกว่าเด็กชายประมาณ ๒ ปี ฉะนั้น เด็กหญิงจะเป็นสาวรุ่น ในขณะที่เด็กชายยังดูเด็ก และโตไม่ทันกัน จึงเกิดปัญหาในด้านวุฒิภาวะของเด็กหญิงและชายไม่ทัดเทียมกัน อาจทำให้อีกฝ่ายละอายเพราะเริ่มเติบโตกันแล้ว ฉะนั้น ผู้ปกครอง บิดามารดา ครูอาจารย์ จึงควรอธิบายให้เด็กได้รู้และปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ว่าเป็นไปตามวัยของพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สร้างความรักสามัคคีในกลุ่มเด็กให้ได้ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดมีปัญหา เพราะวัยนี้เป็นวัยที่ดีที่สุดที่จะปลูกฝังความคิดความอ่าน นิสัยใจคอที่ดี เนื่องจากพวกเขาเปลี่ยนแปลงอะไรได้ง่ายมาก ทั้งนี้ เด็กจะดีหรือเลวจึงขึ้นอยู่กับวัยนี้เป็นสำคัญอย่างยิ่ง^{๑๐๘}

พัฒนาการของเยาวชนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยเปลี่ยนจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่เป็นวัยที่อยู่ระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่ อย่างเข้าสู่ความเป็นหนุ่มสาว จึงไม่สามารถกำหนดลงไปได้แน่นอนว่าควรจะสิ้นสุดเมื่อใด แต่ก็พอจะกำหนดได้จากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและรูปร่างเป็นสำคัญ ในวัยนี้ แบ่งเป็น ๓ ระดับ คือ วัยก่อนรุ่น วัยแรกรุ่น และวัยรุ่นตอนปลาย

สรุปได้ว่า การพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กในแต่ละช่วงวัย เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง เริ่มตั้งแต่ วัยตอนต้นที่เด็กจะสนใจต่อสิ่งใหม่รอบๆ ตัว วัยตอนกลางที่มีการเปลี่ยนแปลงมาก บางครั้งก็ทำตัวน่ารัก บางครั้งก็ดื้อดิ่ง ไม่ชอบอยู่นิ่ง และวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งเป็นวัยที่ดีที่สุดที่จะปลูกฝังความคิดความอ่าน นิสัยใจคอที่ดี เนื่องจากพวกเขาเปลี่ยนแปลงอะไรได้ง่ายมาก ทั้งนี้ เด็กจะดีหรือเลวจึงขึ้นอยู่กับวัยนี้เป็นสำคัญอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม หากสรุปพัฒนาการของเยาวชนซึ่งเปลี่ยนจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ก็จะสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ระดับ คือ วัยก่อนรุ่น วัยแรกรุ่น และวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่งเป็นการกำหนดโดยตัดสินจากลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและรูปร่างเป็นสำคัญ

๒.๓.๓ ความต้องการของเด็กและเยาวชน

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ความต้องการของเด็กและเยาวชน” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

ความต้องการของวัยรุ่นนี้ ขึ้นอยู่กับค่านิยม (Value) ที่แต่ละคนยึดถือ และส่วนใหญ่ก็มักจะยึดถือค่านิยมในกลุ่มที่ตนเข้าร่วมด้วย เช่น การรับน้องใหม่เป็นค่านิยมที่ดี แต่ในปัจจุบันกลับเปลี่ยนเป็นค่านิยมที่แอบแฝงไปด้วยวิธีการอันลามก ผิดประเพณีต้อนรับน้องใหม่ที่งดงาม และเป็นไปในทางอนาจารมากกว่าจะพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจ ตัวอย่างเช่น “รับน้องวิถธการ”^{๑๐๙} ใจความโดยย่อว่า นักศึกษาคนหนึ่งของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา ถูกรุ่นพี่รับน้องวิถธการโดยนำเชือกมัดขวิดน้ำนำไปลายทั้ง ๒ ข้าง มาผูกติดกับอวัยวะเพศให้ชักเย่อกัน ทั้งยังเผาชนเพชร ให้แก้มมัดมือไฟลั่นลงนอนคว่ำกึ่งไปตามพื้นซีเมนต์ ให้ดื่มสุราแกล้มด้วยเนื้อสุนัข เป็นต้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมของการต้อนรับน้องใหม่ที่ไม่สร้างสรรค์เลยและทำให้เยาวชน นักศึกษาผู้นั้น ต้องรับความเดือดร้อน และอับอาย จนไม่กล้าไปเรียนต่อ

^{๑๐๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๐.

^{๑๐๙} บรรณาธิการ, “รับน้องวิถธการ”, *เดลินิวส์*, (๑๘ มิถุนายน ๒๕๔๘): ๑.

ความต้องการของวัยรุ่นนี้ขึ้นอยู่กับค่านิยมที่แต่ละคนยึดถือ และส่วนใหญ่ก็มักจะยึดถือค่านิยมในกลุ่มที่ตนเข้าร่วมด้วย กล่าวได้ว่า ความต้องการของเยาวชนหรือวัยรุ่น มี ๑๓ ประการ คือ

๑) ต้องการความรัก คือ อยากให้บิดามารดารัก อยากให้เพศตรงข้ามรัก อยากให้คนที่เกี่ยวข้องกับตนเองรักตน

๒) ต้องการความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะแสดงออกทางการเล่นกีฬา เช่น ฟุตบอล เทนนิส และบันเทิง เช่น ร้องเพลง ประกวดเชียร์ลีดเดอร์ เป็นต้น

๓) ความต้องการความเป็นอิสระ คือ ไม่อยากให้ผู้ใหญ่คอยแนะนำหรือชี้ทางให้

๔) ต้องการได้รับการยกย่อง คือ อยากได้ชื่อเสียง อยากให้สังคมยอมรับตน อยากให้เพื่อนๆ ยอมรับความสามารถของตนเอง

๕) มีอุดมคติสูง คือ เป็นพวกอุดมคตินิยม แต่ขาดประสบการณ์ในชีวิตจริง จึงอาจตกเป็นเครื่องมือของคนพาลได้ง่าย และเชื่อคนง่าย เพราะรู้แต่ตำรา ไม่รู้จักจิตใจของคน

๖) มีความสนใจเรื่องเพศและเพื่อนต่างเพศ คือ ให้ความสนใจเรื่องเพศศึกษามากเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นหญิงหรือวัยรุ่นชาย เช่น ชอบดูภาพอนาจารทางอินเทอร์เน็ต ชอบดูภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ เป็นต้น จึงควรให้คำแนะนำเขาว่า อย่าซิงสุกก่อนห้าม

๗) ต้องการแบบอย่างที่ดี คือ อยากเห็นตัวอย่าง แบบอย่างในทางสังคมที่ดี เป็นบุคคลตัวอย่าง เป็นปูชนียบุคคลที่น่าเคารพ ยกย่อง มีผลงาน และมีความดีปรากฏต่อสังคม

๘) ต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง คือ อยากให้ผู้ใหญ่รับประกันว่าจะไม่ทำโทษตนเมื่อทำผิด และอยากให้อ่านให้อภัยเมื่อทำผิดลงไปแล้ว

๙) ต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ คือ อยากคบหาเพื่อนต่างเพศ อยากเรียนรู้เรื่องราวที่ผู้ใหญ่ปรัมไว้ เช่น ไม่ให้สูบบุหรี่ แต่เยาวชนก็ต้องการทดลองสูบบุหรี่ เป็นต้น

๑๐) ความรู้สึกรุนแรง คือ อารมณ์ที่เกิดจากความสมหวังก็จะดีใจสุดขีด และถ้าผิดหวังก็จะแสดงอารมณ์เสียใจอย่างสุดชีวิต เช่นกัน บางรายถึงกับฆ่าตัวตายเมื่อรู้ว่าจนสอบไล่ไม่ผ่าน

๑๑) ต้องการมีอนาคต และต้องการความสำเร็จในชีวิต คือ มีความฝันต่าง ๆ นานา เช่น เรียนจบแล้วอยากเป็นแพทย์ ทหาร ตำรวจ วิศวกร ครู เป็นต้น^{๑๑๐}

สรุปได้ว่า ความต้องการของวัยรุ่น เช่น ต้องการความรัก ต้องการความสนุกสนานเพลิดเพลิน ต้องการความเป็นอิสระ มีอุดมคติสูง มีความสนใจเรื่องเพศและเพื่อนต่างเพศ ต้องการแบบอย่างที่ดี ต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง มีความรู้สึกรุนแรง ต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ ในชีวิต และต้องการมีอนาคต ล้วนเป็นความต้องการที่เป็นไปตามวัยของบุคคล เกิดจากค่านิยมที่ตนยึดถือ ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะยึดถือค่านิยมในกลุ่มที่ตนเข้าร่วมด้วย ดังนั้น ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ จึงจำเป็นต้องให้ความสนใจเด็กในวัยนี้เป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่า เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ ซึ่งหากประมาทพลาดพลั้งก็อาจทำให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่ดีในสังคมได้

^{๑๑๐} สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม: ครอบครัว: ศาสนา: ประเพณี, หน้า ๔๑-๔๒.

๒.๔ แนวคิด เกี่ยวกับพระสงฆ์

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด เกี่ยวกับพระสงฆ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

๒.๔.๑ ความหมายของพระสงฆ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ความหมายของพระสงฆ์” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

คำว่า สงฆ์ หมายถึง ภิกษุ^{๑๑๑} ตามความเข้าใจทั่วไปคือ พระภิกษุในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ คือ หมู่ชนที่ฟังคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า และสอนบุคคลอื่นให้ปฏิบัติตามด้วย^{๑๑๒} พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา หมายถึง บุคคล ๒ ประเภท คือ

๑) อริยสงฆ์ หมายถึง พระอริยบุคคล คือ ผู้ปฏิบัติตนจนได้บรรลุผลตั้งแต่โสดาบันขึ้นไป ซึ่งแบ่งประเภทได้ ๓ ประเภท คือ แบบทั่วไป แบบพิสดาร และแบบตามความหลุดพ้น ดังนี้

๑.๑) แบบทั่วไป พระอริยบุคคล ๔ ได้แก่

- พระโสดาบัน
- พระสกทาคามี หรือพระสกิทาคามี
- พระอนาคามี
- พระอรหันต์

๑.๒) แบบพิสดาร พระอริยบุคคล ๘ ได้แก่

- พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติมรรค
- พระผู้ตั้งอยู่ในโสดาปัตติผล
- พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีมรรค
- พระผู้ตั้งอยู่ในสกทาคามีผล
- พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีมรรค
- พระผู้ตั้งอยู่ในอนาคามีผล
- พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตมรรค
- พระผู้ตั้งอยู่ในอรหัตตผล

๑.๓) ตามความหลุดพ้น พระอริยบุคคล ๗ ได้แก่

- สัตถาสุสารี
- อัมมานุสารี
- สัตถาวิมุต
- ทิฏฐุปัตตะ

^{๑๑๑}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, หน้า ๑,๑๕๕.

^{๑๑๒}คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๙.

- กายสักขี
- ปัญญาวิมุต
- อุภโตภาควิมุต

๒) สมมติสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุและสามเณรที่บรรพชาอุปสมบทโดยวิธีที่ถูกต้องตามพระบรมพุทธานุญาตแล้ว อุทิศชีวิตศึกษาและปฏิบัติพระธรรมวินัย แต่ยังมีได้บรรลุมรรคผลยังเป็นปุถุชนอยู่^{๑๑๓}

พระภิกษุทั่วไปในปัจจุบันเป็นสมมติสงฆ์ คำว่า สมมติ หมายถึง พิธีประกาศแต่งตั้งเป็นทางการต่อหน้าพระสงฆ์จำนวนมากเป็นพยาน ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาหมายเฉพาะผู้ถือครองเพศบรรพชิตเท่านั้น^{๑๑๔}

สรุปได้ว่า พระสงฆ์ หมายถึง สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นหมู่ชนที่ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าและมุ่งสอนให้บุคคลอื่นได้รู้และปฏิบัติตาม ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๒ ประเภท คือ พระอริยสงฆ์ ได้แก่ พระสงฆ์สาวกผู้ที่ปฏิบัติจนได้บรรลุธรรมตั้งแต่โสดาบันขึ้นไป และอีกประเภท คือ สมมติสงฆ์ ได้แก่ พระสงฆ์สาวกผู้ยังมิได้บรรลุมรรคผล ยังคงเป็นปุถุชนอยู่

๒.๔.๒ ที่มาของพระสงฆ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “ที่มาของพระสงฆ์” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

ในทางพระพุทธศาสนามีการบวชพระสงฆ์หลายแบบด้วยกัน ตั้งแต่ เอหิภิกขุอุปสัมปทา ตีสรณคณูปสัมปทา และญัตติจตุตถกรรมวาจาอุปสัมปทา ดังนี้

๑) เอหิภิกขุอุปสัมปทา

การอุปสมบทพระสงฆ์สาวกเข้าสู่องค์กรคณะสงฆ์ในสมัยพุทธกาล แรกเริ่มเดิมทีกระทำโดยพระพุทธเจ้าพระองค์เดียว โดยหลังจากที่ทรงได้ตรัสรู้ในวันเพ็ญกลางเดือน ๖ ซึ่งเป็นวันวิสาขบูชา พระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ตามลำพังพระองค์เดียว ในขั้นนั้นยังไม่มีพระสงฆ์เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา ต่อมา เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นหลังจากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ได้ ๒ เดือน นั่นคือ มีสมาชิกรใหม่เข้ามาในพระพุทธศาสนา เมื่อคราวที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาแก่พระปัญจวัคคีย์ในวันอาสาฬหบูชา ท่านอัญญาโกณฑัญญะได้ดวงตาเห็นธรรม แล้วขอบวชเป็นพระภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงประทานการอุปสมบทแก่ท่านอัญญาโกณฑัญญะ ด้วยพระพุทธดำรัสว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด”^{๑๑๕}

^{๑๑๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมศาสนา ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนธารการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๕๑๖.

^{๑๑๔} แสง จันทร์งาม, พุทธศาสนวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓๒.

^{๑๑๕} วิ.มหา. (ไทย) ๑/๑๘/๒๓.

พระอัญญาโกณฑัญญะนี้เป็นบุตรของพราหมณ์มหาศาล ในบ้านพราหมณ์ชื่อว่า โทณวัตรฤ ซึ่งไม่ห่างไกลจากกรุงกบิลพัสดุ์ เดิมเรียกชื่อว่า โกลนทัญญะ สาเหตุที่มีคำว่า อัญญา นำหน้าก็เพราะ ท่านได้บรรลุโสดาปัตติผล พระพุทธเจ้าทรงทราบว่ โกลนทัญญะ ได้ดวงตาเห็นธรรม ทรงเปล่งพระ อุทานว่า อณฺหาสิ วต โภ โกลนทญฺโฬ อณฺหาสิ วต โภ โกลนทญฺโฬ โกลนทัญญะผู้เจริญได้รู้แล้วหนอ^{๑๑๖} เพราะอาศัยคำว่า อณฺหาสิ ที่แปลว่า ได้รู้แล้ว คำว่า อัญญา จึงนำหน้าชื่อของท่านตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้น มา และได้รับยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่า เป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายด้านรัตตัญญู

ดังนั้น พระอัญญาโกณฑัญญะจึงถือเป็นพระสงฆ์รูปแรกในพระพุทธศาสนาแห่งพระศาสดา พระนามว่าโคตมนี้ และในการการสรรหาและรับพระอัญญาโกณฑัญญะเข้าเป็นศาสนบุคลหรือเป็น บุคลากรแรกของคณะสงฆ์นั้น พระพุทธเจ้าทรงกระทำด้วยพระองค์เอง ดังนี้

หลังจากที่ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณได้ ๗ วัน พระผู้มีพระภาคเสด็จไปในที่สงัดลึก เรีนอยู่ ได้มีปริวิตกแห่งจิตขึ้นว่า ยังไม่ควรประกาศธรรมที่ได้บรรลุแล้วโดยยาก เพราะธรรมนี้อันสัตว์ผู้ มีราคะโทสะครอบงำแล้วไม่ตรัสรู้ได้โดยง่าย เมื่อเป็นเช่นนี้ พระองค์จึงน้อมไปเพื่อความขวนขวายน้อย ไม่น้อมไปเพื่อแสดงธรรม ครั้นนั้น ท้าวสหัมบดีพรหม ทราบพระปริวิตกแห่งจิตของพระผู้มีพระภาค จึง มาปรากฏเข้าเฝ้าทูลขอให้แสดงธรรม พระผู้มีพระภาคทรงรับคำทูลอาราธนาของพรหมและทรงอาศัย ความกรุณาในหมู่สัตว์ จึงทรงตรวจดูสัตว์โลกด้วยพุทธจักขุ เมื่อทรงตรวจดูแล้วได้ทรงเห็นสัตว์ทั้งหลาย ว่ามีสติปัญญาระดับความสามารถที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เหล่าสัตว์ที่มีฐลีในดวงตาน้อยก็มี ที่มีกิเลส ในดวงตามากก็มี ที่มีอินทรีย์แก่กล้าก็มี ที่มีอินทรีย์อ่อนก็มี ที่มีอาการดีก็มี ที่มีอาการทรามก็มี ที่จะ สอนให้รู้ได้โดยง่ายก็มี ที่จะสอนให้รู้ได้โดยยากก็มี บางพวกที่ตระหนักในโทษภัยในโลกก็มี ทั้งนี้ อุปมาเหมือนดังในกอบูล กอปทุม หรือกอบุนทริก^{๑๑๗}

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบท้าวสหัมบดีพรหมว่า เราเปิดประตูอมตะแก่ท่านแล้ว สัตว์เหล่าใดจะฟัง จงปล่อยศรัทธามาเถิด ท่านพรหม เพราะเรามีความสำคัญในความลำบากจึงมิได้ แสดงธรรมที่ประณีตคล่องแคล่วในหมู่มนุษย์ ครั้นท้าวสหัมบดีพรหมทราบบว่า พระผู้มีพระภาคทรง ประทานโอกาสเพื่อจะแสดงธรรมแล้วจึงถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคทำประทักษิณแล้วอันตรธาน ไป^{๑๑๘}

สติปัญญาและระดับความสามารถของสัตว์โลกที่เป็นไปต่าง ๆ ตามที่พระพุทธเจ้าทรงยก บัวเหล่าต่าง ๆ มาเปรียบไว้ ความว่า “บุคคลผู้รู้เข้าใจได้ฉับพลันแต่พอยกหัวขึ้นแสดงเท่านั้น เรียกว่า อุกมฺภิตฺตญฺญู เทียบกับบัวพินน้ำ แต่พอสัมผัสสรัศมีตะวันก็จะบาน ณ วันนั้น บุคคลผู้สามารถรู้ เข้าใจได้ต่อเมื่อท่านอธิบายความพิสดารออกไป เรียกว่า วิปจิตฺตญฺญู เทียบกับบัวปริ่มน้ำจักบานต่อ วันรุ่งขึ้น บุคคลผู้พอจะหาทางคอยชี้แจงแนะนำใช้วิธีการยักเยื้องให้เข้าใจได้ต่อ ๆ ไป เรียกว่า เนยยะ เทียบกับบัวงามใต้พินน้ำ จักบานในวันต่อ ๆ ไป บุคคลผู้แก้ปัญหา มีดวงตามืดมิดยังไม่อาจให้บรรลุ คุณวิเศษได้ในชาตินี้ เรียกว่า ปทปรมะ เทียบกับบัวจมใต้น้ำ จักเป็นรักษาแห่งปลาและเต่า”^{๑๑๙}

^{๑๑๖}บรรจบ บรรณรุจิ, อสัติมหาสาวก, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๕-๑๘.

^{๑๑๗}วิ.ม. (ไทย) ๔/๗/๑๑-๑๕.

^{๑๑๘}วิ.ม. (ไทย) ๔/๗/๑๑.

^{๑๑๙}อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๓๓/๒๐๒.

อุปมาดังกล่าวข้างนี้ กอปรกับที่พระพุทธเจ้าทรงมีพระกรุณาต่อหมู่สัตว์ พระองค์จึงทรง
น้อมพระทัยไปในการที่จะแสดงธรรมโปรด ซึ่งในคราวนั้นทรงนึกถึงผู้ที่ควรแสดงธรรมโปรดก่อน
เช่น อาหารดาบส กาลามโคตร และอุทกดาบส รามบุตร ทรงเห็นเป็นบัณฑิตฉลาดหลักแหลม
มีปัญหา มีอุปสรรคน้อย ถ้าทั้งสองท่านได้ฟังธรรมนี้ ก็จะพึงรู้ได้ฉับพลัน แต่น่าเสียดายที่ดาบสสองท่าน
นั้นถึงแก่กรรมไปก่อนหน้านี้ ต่อจากนั้นก็ทรงนึกถึงเบญจวัคคีย์ แล้วเสด็จไปที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน
แขวงเมืองพาราณสี ทั้งนี้เพราะเหล่าเบญจวัคคีย์เป็นศิษย์มาก่อน ทรงรู้อุปนิสัยดี ย่อมแสดงธรรม
โปรดให้เข้าใจง่ายกว่าผู้อื่น ซึ่งก็สัมฤทธิ์ผลดังนั้น^{๑๒๐} ดังกล่าวมา แสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงมี
กระบวนการในการคิดสรรสาวกเข้ามาเป็นบุคลากรแห่งพระพุทธศาสนา และพระพุทธองค์ใช้หลักการ
นี้เพื่อคิดสรรสาวกบุคคลด้วยพระองค์เองตลอดระยะเวลา ๔๕ ปี

พระพุทธองค์ทรงกระทำเป็นกิจวัตรประจำวันตามวิสัยของพระพุทธเจ้า คือ พุทธกิจที่
พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญเป็นประจำในแต่ละวัน เรียกว่า พุทธกิจ มี ๕ ประการ ดังนี้

ประการที่ ๑ ปุพฺพณฺเห ปิณฺทปาทณฺจ เวลาเช้าเสด็จบิณฑบาต

ประการที่ ๒ สายณฺเห ธมฺมเทศนํ เวลาเย็นทรงแสดงธรรม

ประการที่ ๓ ปโทเส ภิกฺขุโอรุวาทํ เวลาค่ำประทานโอวาทแก่เหล่าภิกษุ

ประการที่ ๔ อชฺฌมรตเต เทวปณฺหนํ เที่ยงคืนทรงตอบปัญหาเทวดา

ประการที่ ๕ ปจฺจุสฺเสว คเต กาลเ ภพฺพาภพฺเพ วิโลกนํ จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์
ที่สามารถและที่ยังไม่สามารถบรรลุธรรมอันควรเสด็จไปโปรดหรือไม่

พุทธกิจ ๔๕ พรรษา ในระหว่างเวลา ๔๕ ปีแห่งการบำเพ็ญพุทธกิจ พระพุทธเจ้าได้เสด็จ
ไปประทับจำพรรษา ณ สถานที่ต่าง ๆ มีเหตุการณ์สำคัญ ดังนี้

พรรษาที่ ๑ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ใกล้กรุงพาราณสี (โปรดพระเบญจวัคคีย์)

พรรษาที่ ๒-๓-๔ พระเวฬุวัน กรุงราชคฤห์ (ระยะประดิษฐานพระศาสนา เริ่มแต่โปรด
พระเจ้าพิมพิสาร ได้อัครสาวก ฯลฯ เสด็จนครกบิลพัสดุ์ครั้งแรก ฯลฯ อนาคตบัณฑิตกษัตริย์เป็นอุบาสก
ถวายพระเชตะวัน พรรษาที่ ๓ น่าจะประทับที่พระเชตะวัน นครสาวัตถี)

พรรษาที่ ๕ ภูฏาคารในป่ามหาวัน นครเวสาลี (โปรดพุทธบิดาปรีณิพพานที่กรุงกบิลพัสดุ์
โปรดพระญาติที่วิวาทเรื่องแม่น้ำโรहिณี มหาปชาบดีฌณวช เกิดภิกษุณีสงฆ์)

พรรษาที่ ๖ มกุลลบรรพต (ภายหลังทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ที่นครสาวัตถี)

พรรษาที่ ๗ ดาวดึงส์เทวโลก (แสดงพระอภิธรรมโปรดพระพุทธมารดา)

พรรษาที่ ๘ เภสกลวัน ใกล้เมืองสูงสุมาศรี แคว้นภคคะ (พบนกุลบิดาและนกุลมารดา)

พรรษาที่ ๙ โขสิตาราม เมืองโกสัมพี

พรรษาที่ ๑๐ ป่าตำบลปาริเลยยกะ ใกล้เมืองโกสัมพี (คราวที่ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีทะเลาะกัน)

พรรษาที่ ๑๑ หมู่บ้านพราหมณ์ชื่อเอกนาลา

พรรษาที่ ๑๒ เมืองเวรัญชา

พรรษาที่ ๑๓ จาลิยบรรพต

^{๑๒๐}ร.ม. (ไทย) ๔/๑๒/๑๘-๒๐.

พรรษาที่ ๑๔ พระเชตะวัน (พระราหูอุปสมบทคราวนี้)

พรรษาที่ ๑๕ นิโครธาราม นครกบิลพัสดุ์

พรรษาที่ ๑๖ เมืองอาฬวี (ทรมานอาฬวกยักษ์)

พรรษาที่ ๑๗ พระเวฬุวัน นครราชคฤห์

พรรษาที่ ๑๘-๑๙ จาลิยบรรพต

พรรษาที่ ๒๐ พระเวฬุวัน นครราชคฤห์ โปรตมหาโจรองคฺลิมาล

พรรษาที่ ๒๑-๔๔ ประทับสลับไปมา ณ พระเชตะวันกับบุพพาราม พระนครสาวัตถี (รวมทั้งคราวก่อนนี้ด้วย อรรถกถาว่าพระพุทธเจ้าประทับที่เชตวันาราม ๑๙ พรรษา ณ บุพพาราม ๖ พรรษา)

พรรษาที่ ๔๕ เวฬุคาม ไกลันครเวสาลี^{๑๒๑}

ตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษา พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญพุทธกิจ ๕ ประการ เป็นประจำในแต่ละวัน โดยกิจในปัจฉิมยาม คือ จวนสว่าง ทรงตรวจพิจารณาสัตว์ที่สามารถและที่ยังไม่สามารถบรรลุธรรมอันควรจะได้ไปโปรดหรือไม่ หากทรงพิจารณาเห็นสัตว์ที่ควรจะได้ไปโปรด ก็จักทรงเสด็จพระราชดำเนินไปด้วยพระองค์เอง ซึ่งตามปรากฏในพระไตรปิฎกมีมากมายเกินกว่าจะยกมาได้ทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม พระพุทธเจ้าทรงสรรหาโดยการพิจารณาเห็นเวไนยสัตว์ที่เข้ามาในข่ายพระญาณแล้วจึงไปโปรดด้วยพระองค์เอง และเมื่อบุคคลผู้ที่ทรงเสด็จไปโปรดนั้นได้ทูลขอบวชเป็นภิกษุ และพระพุทธองค์ทรงพิจารณาเห็นสมควรแล้ว ก็จักทรงประทานการบวชโดยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทาด้วยพระดำรัสว่า เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวไว้ดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด

ในอรรถกถาได้กล่าวถึงวิธีบวชด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทาไว้ว่า “พระผู้มีพระภาคครั้งทรงเห็นว่าบุคคลที่จะบวชนั้นมีอุปนิสัยพร้อมที่จะบวชด้วยเอหิภิกขุได้ ทรงเหยียดพระหัตถ์ขวาซึ่งมีพระฉวีวรรณดังทองคำ ออกจากภายในผ้าบังสุกุลสีแดง เปล่งพระสุรเสียงว่า “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด” หากผู้นั้นยังไม่บรรลุหรือหิตตผล พระองค์จะตรัสต่อว่า “เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด” พร้อมกับพระดำรัสนั้นเพศกฤหัสถ์ของผู้นั้นก็อันตรธานไป ผู้นั้นมีศีรษะโล้นไม่ต้องโกน ครองผ้ากาสาฬพัตร มีบริวารครบ ๘ อย่าง คือ ไตรจีวร บาตร มีด เข็ม ประคดเอว และผ้ากรองน้ำ”

๒) ติสระณคัมภีร์อุปสัมปทา

ในยุคเริ่มต้นของการประกาศพระพุทธศาสนา การประทานอนุญาตให้บุคคลเข้ามาบวชเป็นภิกษุยังมีไม่มาก การบวชได้รวมศูนย์อยู่ที่พระพุทธเจ้าพระองค์เดียว เรียกว่า “เอหิภิกขุอุปสัมปทา”^{๑๒๒} ต่อมา เมื่อมีภิกษุเพิ่มขึ้นพอสมควรแล้ว พระพุทธเจ้าจึงทรงส่งพระภิกษุชุดแรกจำนวน ๖๐ รูป ออกไปประกาศพระศาสนา แต่เนื่องจากสมาชิกของภิกษุยังมีน้อย พระองค์จึงทรงใช้วิธีให้แต่ละรูปแยกย้ายกันไปทำงานในทิศทางต่าง ๆ ให้ครอบคลุมพื้นที่ให้ได้มากที่สุด^{๑๒๓}

^{๑๒๑} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/เสริม), พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนธการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๒๖๘-๒๖๙.

^{๑๒๒} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๑/๔๐.

^{๑๒๓} วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

พระภิกษุที่ถูกส่งไปประกาศพระศาสนาในช่วงแรกนี้ มีหน้าที่ปลุกศรัทธาด้วยการแสดงธรรมโน้มน้าวจิตใจให้คนมาเลื่อมใสในศาสนา แต่ไม่มีอำนาจในการรับผู้ที่เลื่อมใสเข้าสู่สงฆ์หรือบวชให้ เมื่อมีผู้ประสงค์จะบวช พระภิกษุเหล่านั้นจะต้องพากลุ่มชนผู้ประสงค์จะบวชกลับมาเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อให้ทรงพิจารณาบวชให้ พระพุทธองค์ทรงเล็งเห็นปัญหาตรงนี้ว่าการรวมศูนย์การบวชไว้กับพระองค์ นอกจากจะสร้างความลำบากให้แก่พระภิกษุผู้ประกาศศาสนาและกุลบุตรผู้ประสงค์จะออกบวชแล้ว ยังเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวของพระศาสนาอีกด้วย พระองค์จึงทรงอนุญาตให้พระสาวกแต่ละรูปที่ออกทำงานประกาศศาสนาสามารถบวชหรือรับสมาชิกใหม่เข้าสู่สงฆ์ได้ด้วยตนเอง ซึ่งวิธีการบวชแบบนี้เรียกว่า “ติสรณคณูปสัมปทา”^{๑๒๔}

การบวชโดยวิธีติสรณคณูปสัมปทาพระสาวกจะเป็นผู้บวชให้กุลบุตรผู้มีความตั้งใจจริง มีคุณสมบัติครบถ้วนเข้ามาเป็นสมาชิกของสังฆมณฑล^{๑๒๕} ติสรณคณูปสัมปทา เป็นการบวชด้วยวิธีการขอถึงพระรัตนตรัย ๓ ครั้ง การบวชแบบนี้เกิดขึ้นหลังจากที่พระพุทธเจ้าได้ส่งภิกษุที่เป็นพระสาวกไปประกาศศาสนาแล้ว ได้มีกุลบุตรที่ฟังธรรมแล้วเกิดความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาอยากบรรพชาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา พระสาวกเหล่านั้นต้องพากุลบุตรผู้มุ่งบรรพชาอุปสมบทมารับการบรรพชาอุปสมบทจากพระพุทธเจ้า เพราะในขณะนั้นยังเป็นการบวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา ยังไม่มีการประกาศเปลี่ยนแปลงการบวชเป็นแบบอื่น พระพุทธเจ้าทรงรู้ด้วยพระญาณว่า การที่ภิกษุทั้งหลายนำกุลบุตรมาให้พระองค์บรรพชาอุปสมบทนั้น เป็นการยากลำบาก จึงทรงอนุญาตว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ท่านทั้งหลายนั้นแหละ จงให้บรรพชา จงให้อุปสมบทในทิศนั้น ๆ ในชนบทนั้น ๆ เกิด”^{๑๒๖}

ต่อมา กุลบุตรที่มีศรัทธาเลื่อมใสมีประสงค์จะบรรพชาอุปสมบท พระสาวกก็สามารถบวชได้เลย การบรรพชาอุปสมบทมีขั้นตอน คือ ผู้บรรพชาและอุปสมบท ทำการปลงผมและโกนหนวดเคราให้เรียบร้อย ผู้บรรพชาและอุปสมบทครองผ้ากาสาเยให้ห่มอุตตราสงค์เฉวียงบ่าข้างหนึ่ง ผู้บรรพชาและอุปสมบทกราบเท้าภิกษุทั้งหลายแล้วนั่งกระโหย่งแล้วให้ผู้บรรพชาและอุปสมบทประนมมือให้กล่าวตาม เธอจงกล่าวอย่างนี้ว่า

“พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ)

ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเป็นสรณะ)

สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ)

ทุติยัมปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๒)

ทุติยัมปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๒)

ทุติยัมปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๒)

ตติยัมปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๓)

ตติยัมปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระธรรมเป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๓)

ตติยัมปิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ (ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๓)”^{๑๒๗}

^{๑๒๔}วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๔/๔๓.

^{๑๒๕}แสวง อุดมศรี, การปกครองคณะสงฆ์ไทย, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.),

หน้า ๒๙.

^{๑๒๖}วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๔/๔๒.

^{๑๒๗}วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๔/๔๒-๔๓.

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตการบวชด้วยไตรสรณคมน์แล้ว ได้มีกุลบุตรมาบวชเป็นจำนวนมากและในจำนวนเหล่านี้ มีกลุ่มภิกษุที่ตั้งใจปฏิบัติตามหลักคำสอน และกลุ่มภิกษุที่ไม่สนใจปฏิบัติตามหลักคำสอน ทำให้เกิดเหตุการณ์ที่ไม่เหมาะสม กล่าวคือ

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายยังไม่มีพระอุปัชฌาย์ ไม่มีผู้คอยตักเตือนพร่ำสอน จึงงุ่นงันไม่เรียบร้อย มีมารยาทไม่สมควร เวลาที่คนทั้งหลายกำลังบริโภค ก็ยืนบาตรเข้าไปบนของบริโภค บนของเคี้ยวบนของลื้ม บนน้ำดื่ม บ้างออกปากขอแกง ขอข้าวสุกมาฉัน ส่งเสียงดังในโรงฉัน คนเหล่านั้นพากันตำหนิ ประณาม โพนทะนาในพฤติกรรมของสมณะเชื้อสายศากยบุตรทั้งหลาย ว่าเหมือนพวกพราหมณ์ในสถานที่เลี้ยงพราหมณ์ เมื่อภิกษุทั้งหลายได้ยินคนเหล่านั้นกล่าวตำหนิ ประณาม โพนทะนา บรรดาภิกษุผู้มักน้อย สันโดษ มีความละอาย มีความระมัดระวังใฝ่การศึกษา จึงนำเรื่องไปกราบทูลพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงรับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ทรงสอบถามภิกษุทั้งหลาย เมื่อทรงทราบ จึงทรงดำหนิว่า เป็นการกระทำของพวกโมฆบุรุษ มิได้ทำคนที่ยังไม่เลื่อมใสให้เลื่อมใสหรือทำคนที่เลื่อมใสอยู่แล้วให้เลื่อมใสยิ่งขึ้นได้เลย ครั้นพระผู้มีพระภาคทรงดำหนิภิกษุเหล่านั้นโดยประการต่าง ๆ แล้ว ได้ตรัสโทษแห่งความเป็นคนเลี้ยยาก บำรุงยาก มากมาย ไม่สันโดษ ความคลุกคลี ความเกียจคร้าน ตรัสคุณแห่งความเป็นคนเลี้ยง่าย บำรุงง่าย มักน้อย สันโดษ ความขัดเกลา ความก้ำจัดกิเลส อาการที่น่าเลื่อมใส การไม่สะสม การปรารภความเพียร โดยประการต่าง ๆ ทรงแสดงธรรมมีกถาให้เหมาะสม ให้คล้อยตามกับเรื่องนั้นแล้วรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอุปัชฌาย์ อุปัชฌาย์จักเข้าไปตั้งจิตสนิทสนมในสัทธิวาริณฺณบุตร สัทธิวาริณฺณ จักเข้าไปตั้งจิตสนิทสนมในอุปัชฌาย์ฉนฺบิดา เมื่อเป็นเช่นนี้ อุปัชฌาย์และสัทธิวาริณฺณจักมีความเคารพ ยำเกรงประพฤติกุลมเกลียวกัน จักถึงความเจริญอกงามไพบุลยในธรรมวินัยนี้”^{๑๒๘}

ดังนั้น วิธีบวชแบบติสรณคณูปสัมปทาซึ่งพระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระสาวกใช้ก็เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและความเหมาะสมเฉพาะกาล อย่างไรก็ตาม การบวชด้วยถึงไตรสรณะหรือติสรณคณูปสัมปทาหรือสรณคณูปสัมปทานี้ เป็นวิธีการที่ทรงอนุญาตให้พระสาวกทำในยุคต้นพุทธกาล เมื่อคณะสงฆ์ยังไม่ใหญ่นัก ต่อมาเมื่อทรงอนุญาตวิธีอุตติจตุตถกรรมวาจาอุปสัมปทาแล้ว วิธีนี้ก็เป็นที่ใช้สำหรับสามเณร เท่านั้น^{๑๒๙}

๓) อุตติจตุตถกรรมวาจาอุปสัมปทา

หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าส่งพระสาวกทั้ง ๖๐ รูป ออกไปประกาศพระพุทธศาสนา ยังสถานที่ต่าง ๆ โดยทรงประทานพระพุทธโอวาทที่แสดงอุดมการณ์หลักแห่งพระพุทธศาสนา ความว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”^{๑๓๐}

คราวนั้น ส่งผลให้สถานที่ที่พระอริยสาวกเดินทางไปถึง มีผู้คนมานับถือพระพุทธศาสนา กันมากเพิ่มขึ้น และยังมีคนอีกจำนวนมากที่อยากจะเข้ามาบวชเช่นกัน

^{๑๒๘}วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๔-๖๕/๘๑-๘๒.

^{๑๒๙}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/เสริม), หน้า ๕๖๘.

^{๑๓๐}วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

คราวหนึ่ง พระอัสสชิได้ทำให้อุปติสสะและโกณฑิยะเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ซึ่งขณะนั้นทั้งสองเป็นปริพาชก ต่างมีบริวาร ๒๕๐ คน อาศัยอยู่ที่กรุงราชคฤห์ และออกบวชเป็นศิษย์ของสัจจปริพาชก เรียนจนจบความรู้ของอาจารย์ก็ยังไม่พบสิ่งที่ตนเองต้องการ วันหนึ่งทั้งสองต่างก็สัญญาว่าจะไปค้นหาอาจารย์เพื่อที่จะหาวิชาความจริงของชีวิต และถ้าใครพบเจอก่อนก็ให้มาบอกกับอีกคนให้ทราบด้วย อุปติสสะได้มาพบพระอัสสชิ เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ได้เข้าไปกราบเรียนถามพระอัสสชิว่า ใครเป็นศาสดาของท่าน ศาสดาของท่านสอนเช่นไร พระอัสสชิทราบว่ายอุปติสสะเป็นนักบวชที่มีปัญญามากจึงกล่าวไปว่า ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระศาสดาของเราทรงแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับของธรรมเหล่านั้น พระองค์ทรงมีปกติสั่งสอนอย่างนี้ ด้วยปัญญาของอุปติสสะที่เคยฝึกฝนมาในอดีตชาติ จึงทำให้ได้ดวงตาเห็นธรรม จากนั้นจึงรีบกลับไปหาโกณฑิยะและบอกเรื่องราวที่ตนเองได้ไปเจอมา หลังจากโกณฑิยะฟังจบก็เกิดดวงตาเห็นธรรม ท่านทั้งสองได้พากันไปบอกข่าวนี้แก่อาจารย์สัจจปริพาชก แต่อาจารย์กลับไม่เชื่อ ทั้งสองจึงได้เดินทางไปเฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพร้อมกับบริวารจำนวนหนึ่ง พระพุทธองค์ประทานการบวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา ภายหลังท่านทั้งสองก็ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ พระพุทธองค์ได้ประทานนามของท่านทั้งสองว่า สารีบุตร และโมคคัลลานะ และยังได้ทรงแต่งตั้งให้เป็นอัครสาวก^{๑๓๑}

หลังจากที่พระสารีบุตรและพระโมคคัลลานะบวชได้ไม่นาน มีพราหมณ์เฒ่าคนหนึ่งชื่อ ราชะ ประสงค์จะบวชเป็นภิกษุแต่ไม่มีใครรูปใดเป็นอุปัชฌาย์บวชให้ ทำให้ราชะพราหมณ์นั้นเกิดความทุกข์ใจจนซบเซา พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทราบความนั้น จึงตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า “ใครระลึกถึงความดีของพระราชนพราหมณ์ได้บ้าง”

พระสารีบุตรกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ราชพราหมณ์ได้ถวายภิกษาแก่ข้าพระองค์ ๑ หัตถ์ ข้าพระองค์ระลึกถึงความดีข้อนี้ได้พระพุทธเจ้าข้า”^{๑๓๒} พระพุทธเจ้าจึงได้อนุญาตให้พระสารีบุตรบวชให้ราชะ โดยวิธีอุตติจตุตถกรรม คือ ตั้งญัตติ ๑ ครั้ง และสวดกรรมวาจา ๓ ครั้ง มีภิกษุสงฆ์ร่วมประชุมครบองค์กำหนด ในเขตชุมชนเรียกว่าสีมา^{๑๓๓}

พระสารีบุตรจึงเป็นพระอุปัชฌาย์รูปแรกของการบวชแบบครบองค์สงฆ์ และพระราชะถือเป็นภิกษุรูปแรกที่ได้รับการอุปสมบทด้วยวิธีอุตติจตุตถกรรมนี้ ตั้งแต่บัดนั้นสืบมา พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ โดยได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ที่ประชุมครบองค์กำหนด ซึ่งเป็นวิธีอุปสมบทที่สงฆ์เป็นผู้กระทำการอย่างที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ที่เรียกว่า ญัตติจตุตถกรรมวาจาอุปสัมปทา^{๑๓๔}

ประการสำคัญ คือ การบวช ต้องถึงพร้อมด้วยความครบถ้วนของสังฆกรรม เรียกว่า สมบัติ ๕ คือ วัตถุสมบัติ ปริสสมบัติ สีมาสมบัติ ญัตติสมบัติ และอนุสาวนาสมบัติ ดังนี้

^{๑๓๑}วิ.ม. (ไทย) ๔/๖๐-๖๒/๗๒-๗๘.

^{๑๓๒}พระพุทธโฆษาจารย์, พระธมมปทฎกถา (จตุตถโก ภาโค), แปลโดย มหามกุฏราชวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๑-๔.

^{๑๓๓}วิ.ม. (ไทย) ๕/๒๕๔-๒๕๙/๓๖-๓๙.

^{๑๓๔}พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติมช่วงที่ ๑/เสริม), หน้า ๘๙.

- ๑) วัดอุสมบัติ วัดอุถึงพร้อม เช่น ผู้อุปสมบทเป็นชายอายุครบ ๒๐ ปี
- ๒) ปรีสสมบัติ บริษัทคือที่ประชุมถึงพร้อม สงฆ์ครบองค์กำหนด
- ๓) สีม่าสมบัติ เขตชุมนุมถึงพร้อม เช่น สีม่ามีนิติถูกต้องตามพระวินัย และประชุมทำใน

เขตสีมา

- ๔) กรรมวาจาสมบัติ กรรมวาจาถึงพร้อม สวดประกาศถูกต้องครบถ้วน
- ๔) ญัตติสมบัติ ญัตติถึงพร้อม คือคำเผด็จสงฆ์ถูกต้อง
- ๕) อนุสาวนาสมบัติ อนุสาวนาถึงพร้อมคำหารีตกลองถูกต้อง^{๑๓๕}

เมื่อพระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว ทำให้กุลบุตรผู้มีความศรัทธาออกบวชมากยิ่งขึ้น พระสงฆ์เป็นหมู่ใหญ่ขึ้น มีความเป็นปึกแผ่นมากขึ้น การที่จะทรงยึดอำนาจไว้เฉพาะตัวบุคคลคือเฉพาะพระพุทธองค์นั้นไม่ทรงเห็นควร พระพุทธองค์ทรงดำริว่า หากพระพุทธองค์ปรินิพพานไป พระพุทธศาสนาก็จะดำรงอยู่เพียงเท่านั้น แต่ถ้ายกอำนาจให้แก่สงฆ์ โดยให้สงฆ์เป็นใหญ่แล้ว อำนาจก็จะตั้งอยู่ยืนยาวตลอดชั่วอายุของพระพุทธศาสนา^{๑๓๖} ดังนั้น หลังจากทรงประทานโอวาทปาติโมกข์แล้ว มีการประกาศพระศาสนาเรื่อยมา จนมีพราหมณ์ชราคนหนึ่งชื่อว่าราธะมีศรัทธาจะบรรพชาอุปสมบท พระพุทธองค์ประทานการบวชแบบญัตติจตุตถกรรมวาจา มีคณะสงฆ์เป็นใหญ่ โดยให้พระสารีบุตรเป็นพระอุปัชฌาย์ จึงได้ทรงยกเลิกการบวชแบบไตรสรณาคมน์

การบวชแบบญัตติจตุตถกรรมวาจานี้จึงเป็นวิธีที่ให้คณะสงฆ์เป็นผู้กระทำการ และนับตั้งแต่อุปสมบทให้พราหมณ์สูงอายุชื่อว่าราธะด้วยวิธีนี้ ปัจจุบันผู้ที่ประสงค์จะบวชเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาจะต้องบวชโดยวิธีการดังกล่าว เท่านั้น^{๑๓๗}

สรุปได้ว่า การอุปสมบทแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทาเป็นผลจากการพิจารณาบุคคลผู้ควรแก่การบรรพชาอุปสมบทเป็นศาสนบุคคลโดยพระพุทธเจ้า ซึ่งพระองค์ใช้พระญาณพิจารณาสัตว์ที่สามารถบรรลุธรรมอันควรจะได้ไปโปรด ซึ่งส่วนหนึ่งก็ทูลขออุปสมบทและพระองค์ทรงประทานอุปสมบทให้ด้วยวิธีเอหิภิกขุอุปสัมปทา ด้วยพระดำริว่า เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวไว้ดีแล้ว เธอจงประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบเถิด (กรณีที่ไม่บรรลุอรหัตต์) ส่วนการอุปสมบทแบบติสรณคมนุปสัมปทาเป็นการบวชกุลบุตรโดยพระสาวกเป็นผู้บวชให้แก่กุลบุตรผู้มีความตั้งใจจริง มีคุณสมบัติครบถ้วนเข้ามาเป็นสมาชิกของสังคมสงฆ์ และได้มีการใช้กันในระยะสั้น ๆ ช่วงต้นพุทธกาล ก่อนที่จะทรงอนุญาตให้ใช้วิธีบวชโดยหมู่สงฆ์ในกาลต่อมา และทรงอนุญาตให้นำวิธีนี้ไปใช้ในการบรรพชาเป็นสามเณร เท่านั้น สำหรับการอุปสมบทแบบญัตติจตุตถกรรมวาจาอุปสัมปทาเป็นวิธีบวชที่เกิดจากการที่พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ โดยได้รับความเห็นชอบเป็นเอกฉันท์จากคณะสงฆ์ที่ประชุมครบองค์กำหนด ซึ่งเป็นวิธีอุปสมบทที่สงฆ์เป็นผู้กระทำการอย่างที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

^{๑๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔๙.

^{๑๓๖} คณาจารย์โรงพิมพ์เลียงเชียง, หนังสือเรียนนักธรรมชั้นตรี ฉบับมาตรฐาน บูรณาการชีวิต วิชาพุทธประวัติ, (กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง, ๒๕๔๙), หน้า ๑๗๘.

^{๑๓๗} พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปนโน), คู่มือพระอุปัชฌาย์, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : สหภาพพัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๙๕.

๒.๔.๓ กิจวัตรของพระสงฆ์

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเนื้อหาสาระว่าด้วย “กิจวัตรของพระสงฆ์” จึงได้ประมวลเนื้อหาสาระสำคัญไว้ตามลำดับ ดังนี้

นักบวช หรือภิกษุในพระพุทธศาสนา มีฐานะหนึ่ง คือ ธรรมเสนา ทหารในกองทัพธรรมที่จะต้องต่อสู้กับใจตนเองหรือกิเลสภายในใจตนเอง เพื่อให้สามารถก้าวเดินไปบนเส้นทางของพระพุทธเจ้า ภายใต้อุดมการณ์ หลักการ และวิธีการ ตามหลักของโอวาทปาติโมกข์^{๑๓๘} ที่จัดเป็นคำสอนหลัก เป็นประธาน เป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา^{๑๓๙}

ลักษณะของพระพุทธศาสนามีความแตกต่างจากศาสนาอื่น ทั้งในด้านการปฏิบัติตน และในด้านของจุดหมายของศาสนา คือ นิพพาน จากนั้นได้แสดงคุณลักษณะของบรรพชิตในพระพุทธศาสนาว่าต้องมีลักษณะเช่นใด กล่าวคือ พระองค์ตรัสว่า ผู้ที่จะเป็นบรรพชิตนั้นต้องไม่เป็นผู้ทำร้ายผู้อื่น ไม่เบียดเบียนใคร เป็นผู้ไม่มีภัยไม่มีเวร เป็นแบบอย่างของการนำสังคมไปสู่สันติ^{๑๔๐}

ตามหลักอวาสสิกธรรม ๕ ได้แสดงถึงธรรมของภิกษุผู้อยู่ประจำวัด ไว้ ๕ ประการ ดังนี้

๑) ถึงพร้อมด้วยอาภักปิริยาและวัตรปฏิบัติ คือ มีกิริยามารยาททำให้การแสดงออกทางกายวาจาสำรวมงดงาม และเอาใจใส่ปฏิบัติกิจหน้าที่สม่ำเสมอเรียบร้อย

๒) เป็นพหูสูต คือ ได้ศึกษาเล่าเรียนมาก รู้หลักพระธรรมวินัย มีความรู้ความเข้าใจกว้างขวางลึกซึ้ง

๓) ประพฤติขัดเกลา ฝึกอบรมตนในไตรสิกขา ชอบความสงบ ยินดีในกัลยาณธรรม

๔) มีกัลยาณพจน์ มีวาจางาม กล่าวกัลยาณพจน์ รู้จักพูด รู้จักเจรจาครุฑาและนำปัญญา

๕) มีปัญญา รู้เข้าใจ รู้พิจารณา เฉลียวฉลาด สามารถแก้ปัญหา ไม่ซึมเซาเบอะบะ

ในแง่คุณธรรม เมื่อมีความผูกพันกันในด้านความเป็นอยู่ พระสงฆ์ย่อมต้องมีหน้าที่ช่วยเหลือให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ด้วยความเมตตา พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนหน้าที่นี้ตั้งแต่เริ่มประกาศพระศาสนา ดังพุทธพจน์ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์แก่ชนหมู่มาก โดยอาศัยความอนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เพื่อความเกื้อกูลและเพื่อความสุขของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย”^{๑๔๑}

“ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลายเป็นผู้มีอุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย บำรุงเธอทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร แม้เธอทั้งหลายก็จงเป็นผู้มีอุปการะมากแก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศแบบการครองชีวิตอันประเสริฐ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้งพยัญชนะแก่พราหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเถิด”^{๑๔๒}

^{๑๓๘} ธี.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐.

^{๑๓๙} พระเทพดิลก (ระแบบ จิตตาโณ), ศาสนทายาทคุณภาพ, (กรุงเทพมหานคร: พรศิวการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๓.

^{๑๔๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), จาริกบุญจาริกธรรม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๑๒๑-๑๒๒.

^{๑๔๑} อ.ทสก. (ไทย) ๒๔/๔๘/๑๐๔.

^{๑๔๒} ธี.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

โดยอรรถแล้ว กิจ หมายถึง กิจสำคัญหรือจำเป็นต้องทำ ส่วนคำว่า วัตร หมายถึง ควรทำ แต่ท่านจะได้กล่าวถึงกิจวัตรรวม ๆ กันไป โดยไม่แยกว่า อะไรเป็นกิจ อะไรเป็นวัตรให้ชัดเจนออกไป ซึ่งพอจะจำกัดความได้ว่า ส่วนใดที่ต้องทำอย่างเด็ดขาดนั้นเป็นกิจ ส่วนใดที่เป็นแต่ควรทำ เพื่อให้ดีงามยิ่ง ๆ ขึ้นไปนั้นเป็นวัตร^{๑๔๓} โดยที่ กิจวัตร ๑๐ ประการ คือ

๑) บิณฑบาต หมายถึงการเลี้ยงชีวิตอยู่ด้วยอาหารที่ได้มาโดยสิทธิอันชอบธรรมของบรรพชิต

๒) การกวาดวัด หมายถึง การมีหลักเกณฑ์หรือมีนิสัยแห่งความสะอาดหมดจดทั้งภายในภายนอกภายใน

๓) ปลงอาบัติ การเปิดเผยความผิดความชั่วของตน ให้หมดความเป็นผู้มีความผิดความชั่วติดตัว และตั้งใจสำรวมระวังมากยิ่งขึ้น

๔) ทำวัตรสวดมนต์ การทำตนให้สม่ำเสมอในการทำงานโดยเฉพาะในการมีคุณพระรัตนตรัยเป็นเครื่องระลึกประจำใจอยู่ตลอดเวลา และการสวดสวดธรรมอันพึงเพื่อช่วยความจำ

๕) ขวนขวายในปัจจุเวกขณะ และภาวนา การหมั่นพิจารณาด้วยสติสัมปชัญญะและปัญญาในธรรมที่จะเป็นเครื่องคุ้มครองตนให้พ้นจากภัยของกิเลส

๖) อุปัฏฐากอุปัชฌาย์อาจารย์ การเอาใจใส่ต่ออุปัชฌาย์อาจารย์อันเป็นกำเนิดหรือทางมาแห่งความรู้และการปฏิบัติที่ดำเนินไปได้ราบรื่นในฐานะมีท่านเหล่านั้นเป็นกัลยาณมิตร

๗) บริหารสิ่งของและร่างกาย ด้วยการเอาใจใส่ปรับปรุงเครื่องใช้ไม้สอยที่เป็นอุปกรณ์แก่การเป็นอยู่ตลอดจนถึงการปรับปรุงร่างกายให้มีความพร้อมอยู่เสมอ

๘) ขวนขวายเรียนธรรมวินัย การพยายามศึกษาเล่าเรียนหลักวิชา ทั้งที่เป็นวิชาโดยตรงและวิชาอ้อมตัว

๙) เอาใจใส่ของสงฆ์และกิจของสงฆ์ การเอาใจใส่สมบัติของกลางและภารกิจอันเป็นสิ่งที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน

๑๐) การควบคุมตนเองให้อยู่ในภาวะที่ปราศจากมลทินโทษ จนเป็นที่ตั้งแห่งความผาสุกทั้งกายและใจจนกระทั่งเป็นที่เลื่อมใสของผู้พบเห็น เป็นการเผยแผ่พรหมจรรย์ไปในตัว^{๑๔๔}

สรุปได้ว่า กิจวัตรของพระสงฆ์หรือภารกิจประจำวันที่พระสงฆ์พึงกระทำ คือ ต้องต่อสู้กับใจตนเองหรือกิเลสภายในใจตนเอง นอกจากนี้ยังต้องเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยประกาศธรรมที่งามในเบื้องต้น ท่ามกลาง และงามในที่สุด ในฐานะทหารในกองทัพธรรม อย่างไรก็ตาม พระสงฆ์ปัจจุบันยังมีกิจวัตร ๑๐ ประการ คือ บิณฑบาต การกวาดวัด ปลงอาบัติ ทำวัตรสวดมนต์ ขวนขวายในปัจจุเวกขณะ อุปัฏฐากอุปัชฌาย์อาจารย์ บริหารสิ่งของและร่างกาย ขวนขวายเรียนธรรมวินัย เอาใจใส่ของสงฆ์และกิจของสงฆ์ และควบคุมตนเองในภาวะที่ปราศจากมลทินโทษ

^{๑๔๓} พุทธศาสนิกฯ, คำสอนผู้บวชพรหมชาเดียว, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๔), หน้า ๓๙.

^{๑๔๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๙-๑๐๐.

๒.๕ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

๒.๕.๑ ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม

แบบอย่างจะทำหน้าที่เป็นสิ่งที่เร้าให้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต ทำให้เกิดทัศนคติ ความรู้สึก และพฤติกรรมเปลี่ยนไปตามลักษณะแบบอย่างที่ตั้งเกิด^{๑๔๕} บทบาทของครูมีความสำคัญมาก บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำวิธีการ ถ้าผู้เรียนสามารถทำเองได้ก็ให้ทำเอง บทบาทของครูอยู่ที่การแนะนำ ครูที่ดีต้องมีทั้ง วิชาและจรณะ วิชา คือ ความรู้ดี จรณะ คือ ความประพฤติดี บทบาทของครูมีสามคำ คือ แนะนำให้ทำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น ดังพุทธพจน์ที่ว่า การลงมือปฏิบัติเป็นหน้าที่ของท่านทั้งหลาย พระตถาคตเป็นผู้บอกวิธีการ^{๑๔๖} โดยลักษณะทั่วไปของครูมี ๓ ประเภท คือ

ประเภทที่ ๑ ครูสอนหนังสือ หมายถึง ครูผู้สอนหนังสือ ให้คนรู้หนังสือ ให้สามารถอ่านออกเขียนได้ นำไปศึกษาเพิ่มเติม เป็นหูเป็นตาให้คนรอดพ้นจากความผิด

ประเภทที่ ๒ ครูสอนอาชีพ เป็นผู้สอนให้คนมีอาชีพทำตามความถนัดและความสามารถของตนเอง เพื่อให้รอดพ้นทุกข์ยากและความอดอยาก มนุษย์ทุกคนต้องการปัจจัย ๔ ในการดำรงชีพ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค การที่จะให้ได้สิ่งเหล่านี้ทุกคนต้องทำงาน ต้องมีอาชีพทำ และอาชีพนี้ก็เรียนรู้มาจากครูนั่นเอง แต่ครูในที่นี้มีได้หมายถึง ครูในโรงเรียนเสมอไป ทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนเกิดการเรียนรู้ได้ถือว่าเป็นครู

ประเภทที่ ๓ ผู้นำทางจิตใจและวิญญาณ ครูประเภทนี้สอนให้คนมีความถูกต้องทางจิตใจ กล่าวคือ สอนให้มีความสามารถเอาชนะกิเลสหรือความทุกข์ได้ การสอนของครูประเภทนี้เป็นไปตามความประสงค์ของพระพุทธเจ้า คือ สอนตามความเป็นจริง สอนในสิ่งที่จริงที่เกิดขึ้นในชีวิต สอนเพื่อให้มนุษย์ไปสู่จุดหมายทางเดียวกันคือความรอดพ้นจากความเป็นทุกข์ คุณลักษณะเช่นนี้ คือ พระพุทธเจ้า ซึ่งเป็นบรมครูของเรา พระองค์มีคุณธรรม ๔ ประการ คือ

พระวิสุทธิคุณ คือ ความเป็นผู้บริสุทธิ์ที่มีอยู่ในจิตใจ ปราศจากกิเลส ปราศจากโลภะ โทสะ โมหะ ไม่อาฆาตพยาบาท ให้อภัยและมีเมตตาต่อศิษย์ทุกคน

พระปัญญาธิคุณ คือ มีปัญญาเป็นแสงสว่างที่สามารถแก้ปัญหาของตัวเองและแก้ปัญหาให้แก่มนุษย์ โดยการแนะนำให้หาทางเอาชนะความทุกข์ และกิเลสอันเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิตใจ

พระกรุณาคุณ คือ พระองค์มีเมตตาต่อมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุด ทรงห่วงใยในความทุกข์ของมวลมนุษย์ ทรงพยายามหาทางให้มนุษย์พ้นจากความทุกข์ ทรงแนะนำสั่งสอนโดยไม่ปิดบัง อำพราง พระองค์ทรงถ่ายทอดศิลปวิทยาการให้ทุกคนตามความสามารถ และระดับสติปัญญาแต่ละคน

^{๑๔๕} วารุณี ธนวรานิข และคณะ, “ผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อแรงจูงใจในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร”, วารสารการวิจัยทางการศึกษา, ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๔๖): ๑๘-๒๓.

^{๑๔๖} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), ทิศทางการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘๙.

ขันติ คือ การยอมสละความสุขส่วนตัว เพื่อให้มนุษย์ได้รับความสุข พระองค์ทรงอดทนความเหน็ดเหนื่อยทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อไปสู่จุดหมายที่ถูกต้องคือ ความมีสันติภายในโลก^{๑๔๗}

คุณธรรมทั้ง ๔ ที่กล่าวมานี้ เป็นคุณลักษณะของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นบรมครูที่แท้จริง ส่วนครูในยุคปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่แล้วจะพบอยู่ ๒ ประการแรกคือ ครูสอนหนังสือกับครูสอนอาชีพ ดังนั้น ครูใน ๒ ประเภทนี้ จะเป็นครูที่สมบูรณ์ตามอุดมคติไม่ได้ การที่ทำให้คนรู้หนังสือหรือมีอาชีพทำนั้น ยังไม่สามารถทำให้โลกมีสันติภาพได้ แม้ว่าในปัจจุบันหลักสูตรจะบรรจุเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับจริยศึกษาและพลศึกษาไปแล้วก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นว่ายังน้อยเกินไป ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้โลกมนุษย์มีสันติสุขได้ ต้องไปให้ไกลกว่านั้นอีก กล่าวคือ จริยศึกษา ในโรงเรียนปัจจุบันเป็นเพียงการฝึกมารยาทเพื่อประกอบอาชีพเท่านั้น ถ้าจะให้ถูกต้องแล้วต้องให้ จริยศึกษาเป็นแกนนำ เมื่อคนมีจริยธรรมแล้วทุกสิ่งทุกอย่างจะตามมาเอง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจึงเห็นว่าครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคน คือจะต้องเป็นผู้รู้หนังสือ สอนอาชีพ และเป็นผู้นำทางจิตใจหรือวิญญาณ คุณลักษณะของครูเช่นนี้อาจเรียกว่า ครูมารดา

คุณสมบัติหรือหน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งของครู คือ จะต้องเป็น “ผู้ให้” ให้ความรู้ความเข้าใจในชีวิต ให้หลักในการคิด ให้ความรับความอบอุ่น ให้หลักประพฤติตนเป็นคนดี ฯลฯ เพื่อที่จะทำหน้าที่เหล่านี้ให้สมบูรณ์ ครูจะต้องเป็นผู้มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เป็นพื้นฐาน พร้อมทั้งจะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น และในการที่จะให้สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ครูจะต้องมีสิ่งเหล่านั้นเสียก่อน คือ มีความรู้ความเข้าใจในชีวิต รู้จักคิด มีเหตุผล มีความรักในเพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะมีความรักความเข้าใจในใจเด็ก และจะต้องเข้าใจหลักในการประพฤติตน เป็นคนดีด้วย ครูควรจะปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเคารพ เพื่อที่ว่าศิษย์จะได้สามารถเคารพได้ไม่ตะขิดตะขวงใจ การปฏิบัติตนให้เป็นที่น่าเคารพเป็นอย่างไร ก็ยอมแล้วแต่การยอมรับในแต่ละสังคม ว่าเคารพคนที่มีคุณธรรมใดบ้าง เป็นต้นว่ามีความรับผิดชอบ รักหน้าที่ รักษาคำพูด ซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม รักเกียรติของตนเอง นอกจากนั้นครูซึ่งต้องทำงานใกล้ชิดกับบุคคลเป็นจำนวนมาก ถ้าจะให้ประสบความสำเร็จก็ควรมีศรัทธาในอาชีพครู มีความจริงใจ รู้จักข่มใจหนักแน่นอดทน ขยัน และเพื่อจะถ่ายทอดสิ่งที่ดีงามให้แก่เด็ก ครูจะต้องเป็นคนสุขุม รอบคอบ เลินเล่อ ไม่ทำอะไรสักแต่ว่าเสร็จ ๆ ไปอีกด้วย^{๑๔๘} ครูที่พึงปรารถนาควรจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติที่สำคัญและจำเป็น ๓ ด้านใหญ่ ๆ คือ

๑) มีความรู้ ซึ่งได้แก่ ความรู้ในวิชาการทั่วไป ความรู้ในเนื้อหาวิชาที่จะสอนความรู้ ในวิชาครู และความรู้ในหน้าที่และงานครูทุกประการ

๒) มีทักษะในการสอนและการปฏิบัติงานครู ซึ่งจำแนกออกเป็นทักษะที่สำคัญและจำแนกเป็นหลายประการ เช่น อธิบายเก่ง สอนสนุก ให้สื่อและอุปกรณ์เสมอ จัดกิจกรรมสร้างบรรยากาศให้น่าเรียน ไร้พฤติกรรม ตลอดจนชี้แนะแนวทางในการศึกษา จนนำไปสู่การดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง โดยใช้นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นต้น

^{๑๔๗} เสนีย์ มีทรัพย์, “คุณธรรมนิยมในพระคณาของท่านพุทธทาสภิกขุ”, ใน **ความรู้คู่คุณธรรม รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและการศึกษา**, รวบรวมโดย ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และประนอม รอดคำดี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔) : ๒๒๘-๒๒๙.

^{๑๔๘} รัตนา ตุงคสวัสดิ์, “ข้อคิดเกี่ยวกับจริยธรรมครู”, ใน **ความรู้คู่คุณธรรม รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและการศึกษา**, รวบรวมโดย ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และประนอม รอดคำดี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔) : ๒๒๒-๒๒๓.

๓) มีคุณนิยม อันได้แก่ คุณธรรมของครู จริยธรรมและคตินิยมในความเป็นครู เช่น ภาควิชาที่ได้เป็นครู มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู รักการสอน พอใจที่ได้ทำประโยชน์ แก่การดำเนินชีวิต ของศิษย์ ช่วยพัฒนาคนและสังคม ตลอดจนมีวิญญูณแห่งความเป็นครู เป็นต้น^{๑๔๙}

สรุปได้ว่า การเป็นตัวแทนทางจริยธรรม คือ การเป็นผู้นำด้านศีล และเป็นแบบอย่างทาง ความประพฤติปฏิบัติชอบแก่เยาวชน การวางตัวที่ดีมีความประพฤติเรียบร้อย บุคลิกภาพดี และทำ ตนให้เป็นที่น่าเคารพแก่ศิษย์เป็นสำคัญ รวมถึงการมีทักษะในการสอนและการปฏิบัติงาน ซึ่งจำแนก ออกเป็นทักษะที่สำคัญและจำแนกเป็นหลายประการ เช่น อธิบายเก่ง สอนสนุก ให้สื่อและอุปกรณ์ เสมอ ตลอดจนชี้แนะแนวทางในการศึกษา เป็นต้น ประการสำคัญ คือ โดยฐานะของความเป็นพระสงฆ์ สาวกจึงต้องปฏิบัติตนให้มีทั้งวิชาและจรณะ คือต้องมีความรู้ดีและความประพฤติดีด้วย คือนอกจาก ต้องแตกฉานในด้านวิชาการแล้ว ยังต้องดำรงตนอยู่ในความเป็นสมณะ สงบสำรวมกาย วาจา ใจ ตั้งอยู่ใน ศีล สมาธิ ปัญญา และดำรงตนให้น่ากราบไหว้ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้

๒.๕.๒ ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน

หากวิเคราะห์ตามวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งมีอยู่หลายวิธี แต่ที่สังเกตได้ว่าทรงใช้อยู่ เป็นประจำมี ๔ แบบ คือ

แบบสาธกจำหรือสนทนา วิธีนี้ทรงใช้กับบุคคลที่ไม่ศรัทธา ไม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มาก่อน โดยพระพุทธองค์จะเป็นผู้ถามคำถาม นำผู้สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจในธรรมะ และได้เกิดความ เลื่อมใสในธรรมะ และยังสนับสนุนให้พระสาวกได้สนใจวิธีนี้ คือให้สนทนาธรรมกันตามกาล

แบบบรรยาย วิธีสอนแบบนี้ เป็นแบบกว้างๆ ที่พระองค์จะทรงใช้กับคนหมู่มากที่มีพื้นฐาน ความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรม และความเลื่อมใสเป็นพื้นอยู่แล้ว และเป็นวิธีนี้เป็นวิธีอัครรรยที่ผู้ฟัง ธรรมของพระพุทธเจ้าจะรู้สึกเหมือนว่าพระองค์ตรัสกับตนโดยตรง

แบบตอบปัญหา เป็นวิธีที่ใช้ตอบปัญหาแก่ผู้ที่สนใจในธรรมะ หรือผู้ที่มาสอบถามเพื่อ เทียบเคียงกับคำสอนของคน หรือถามเพื่อข่มปราบให้จน

แบบวางกฎข้อบังคับ วิธีสอนแบบนี้ เป็นวิธีที่นิยมใช้กับพุทธบริษัทฝ่ายนักบวช คือ เป็น ภิกษุ ภิกษุณี สามเณร สามเณรี โดยถือเหตุเมื่อมีการประพฤติไม่ดั่งงามเกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ เมื่อพระพุทธ องค์ได้ทรงทราบแล้วตรัสให้ประชุมสงฆ์ แล้วตรัสชี้แจงผลเสียหาย ผลร้ายที่เกิดขึ้น พรรณนาถึง คุณประโยชน์ของการประพฤติดีงาม แล้วจึงได้แสดงธรรมกถาที่เหมาะสมกับเรื่องนั้น แล้วจึงได้บัญญัติ สิกขาบทขึ้นด้วยความเห็นของพระสงฆ์และยอมรับว่าดีงาม^{๑๕๐}

^{๑๔๙} อ้าไฟ สุจริตกุล, “คุณธรรมในครูไทย”, ใน **ความรู้คู่คุณธรรม รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมและการศึกษา**, รวบรวมโดย ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และประนอม รอดคำดี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔) : ๑๙๑-๑๙๒.

^{๑๕๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๑๓.

การเรียนการสอนตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นรูปแบบของการคิดโดยมีสติพิจารณาด้วย เหตุผลสมบูรณ์ที่สุด ตามความมุ่งหมายของการสอนศีลธรรม คือ เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ ความ เข้าใจในหลักศาสนา และหลักธรรมของศาสนา เห็นคุณค่าของศาสนาอย่างลึกซึ้ง เพื่อสร้างสัจกัปปทาง ศีลธรรม ซึ่งจะมีผลต่อเจตคติและต่อพฤติกรรมของตน เพื่อปูพื้นฐานคุณธรรมทางจิตใจให้กับนักเรียน ให้ สามารถนำหลักศีลธรรมไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ และเพื่อให้นักเรียนได้รู้จักคิด เปรียบเทียบ และตัดสินใจได้ว่า สิ่งใดดี สิ่งใดชั่ว สิ่งใดควรทำ สิ่งใดควรเว้น โดยนัยนี้ การสอนตามหลัก พระพุทธศาสนาจึงเป็นไปในรูปแบบวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอน คือ

ขั้นนำ เป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการและบทเรียน ได้แก่ การจัดบรรยากาศในชั้น เรียนให้เหมาะสม การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ และการเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

ขั้นสอน เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของ บทเรียนหรือเสนอหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ครูแนะนำแหล่งวิทยาการ และแหล่งข้อมูลนักเรียนฝึกรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ หลักการต่าง ๆ โดยใช้ทักษะที่เป็น เครื่องมือของการเรียนรู้ทักษะวิทยาศาสตร์ และการฝึกคิดแบบสาวเหตุสาวปัจจัย

ขั้นสรุป เป็นการวัดและประเมินผล ได้แก่ การวัดและประเมินผลตนเอง, การวัดและ ประเมินผลเพื่อนร่วมเรียน และการวัดและประเมินผลโดยครูผู้สอน^{๑๕๑}

จุดมุ่งหมายในการอบรมสั่งสอนตามหลักการแห่งพระพุทธศาสนาตามแนวของพระพุทธเจ้า มี ๓ ประการ คือ ทรงสอนให้ผู้ฟังรู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ หมายถึง ทรงสอนให้รู้จริง เห็นจริง เฉพาะเท่าที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ศิษย์ ทรงสอนให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ นั่นคือคำสอนนั้นต้อง ไม่ยาก และไม่ง่ายจนเกินไป เพื่อให้ผู้ฟังสามารถใช้ปัญญาพิจารณาด้วยตนเองได้ และทรงสอนให้ผู้ฟัง ได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ตามกำลังการปฏิบัติตน^{๑๕๒} หลักในการอบรมสั่งสอนของ พระพุทธเจ้า จึงมี ๘ ประการ ดังนี้

- ๑) ต้องรู้จักบุคคลที่จะสอนก่อน
- ๒) ต้องเลือกสิ่งที่จะสอนให้เหมาะสมกับบุคคล
- ๓) สอนจากรูปธรรมไปหานามธรรม
- ๔) สอนจากสิ่งที่เห็นได้ง่ายไปสู่สิ่งที่เห็นได้ยาก
- ๕) สอนจากสิ่งที่รู้แล้วไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้
- ๖) สอนด้วยอุปมาอุปไมยหรือเปรียบเทียบ
- ๗) สอนโดยใช้อุปกรณ์การสอน ซึ่งแยกเป็น ๓ อย่าง คือ ใช้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็น อุปกรณ์ ใช้ภาพนิมิตเหมือนภาพยนตร์ และใช้วิธีการทดลองด้วยตนเอง
- ๘) สอนโดยการสาธิตให้ดูหรือทำตัวอย่างให้ดู^{๑๕๓}

^{๑๕๑} สุมน อมรวิวัฒน์, การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนนาร่อง: รูปแบบที่คัดสรร, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕), หน้า ๘.

^{๑๕๒} วศิน อินทสระ, พุทธวิธีในการสอน, (กรุงเทพมหานคร: เม็ดทราย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๕.

^{๑๕๓} ประสาร ทองภักดี, ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๔๒), หน้า ๔๒.

สรุปได้ว่า การเป็นผู้อบรมสั่งสอน คือ การอบรมสั่งสอนนักเรียนให้รักษาศีล สั่งสอนให้สามารถปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปโดยยึดหลักคุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตได้ ซึ่งในการอบรมสั่งสอนนักเรียนนั้นต้องสอนให้เกิดความเข้าใจ ทำให้ดูเพื่อให้เกิดความเลื่อมใส และมีตัวอย่างความสุขให้เห็น เพื่อนักเรียนจะได้เกิดความศรัทธานำไปปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตาม แม้รูปแบบของการอบรมสั่งสอนที่พระสงฆ์ใช้ในปัจจุบัน เช่น การบรรยายธรรม การตอบปัญหาธรรม หรือเทศนาธรรม เป็นต้น จะต้องอยู่บนหลักการของการอบรมคนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ ต้องสอนให้รู้จริงในเรื่องนั้น ๆ และไม่ยากเกินกว่าที่ผู้ฟังจะใช้ปัญญาพิจารณาได้ด้วยตนเอง

๒.๕.๓ ด้านการเป็นผู้เตือนสติ

พระสงฆ์เป็นผู้นำประชาชน เป็นที่พึ่งทางจิตใจและช่วยเตือนสติ ช่วยแก้ปัญหาส่วนตัว และปัญหาสังคม อันเกิดจากการทะเลาะวิวาทระหว่างสมาชิกในสังคมด้วยกัน^{๑๕๔} โดยนัยนี้ หน้าที่ของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ทางการศึกษาจึงมีอยู่ ๒ ประการด้วยกัน คือ

ประการแรก หน้าที่เป็นผู้ให้คำแนะนำสั่งสอน คือ การให้การศึกษาแก่ประชาชนเผยแผ่ธรรมแก่ประชาชนโดยเฉพาะในด้านการดำรงชีวิตที่ดีงาม ชีวิตที่ประเสริฐ ตามหลักการทางพุทธศาสนาเรียกว่า หน้าที่ของครู แม้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไปว่า เป็นพระบรมครู ซึ่งทำหน้าที่ฝึกเทวดาและมนุษย์ได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เพราะพระองค์ฝึกคนธรรมดาให้กลายเป็นคนดี และกลายเป็นคนประเสริฐในระดับสูงสุด ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ในฐานะครู เป็นหน้าที่ถาวรตลอดมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลถึงปัจจุบัน

ประการที่สอง หน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง ก็จะประพฤติอยู่ในศีลธรรม รู้จักอบรมจิต ฝึกอบรมปัญญาให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขประพฤติดี ประพฤติชอบ

อนึ่ง บทบาทของพระสงฆ์ที่ปรากฏอยู่ในงานที่พระสงฆ์ทำอยู่ในปัจจุบัน โดยหลักใหญ่ ๆ มีอยู่ ๓ ประการ คือ

๑) พัฒนาจิตวิญญาณของมนุษย์ (Spiritual guide) บทบาทนี้จะเห็นจากองค์กรสงฆ์ต่อไปนี้

๑.๑) การเกิดขึ้นของคณะธรรมทาสโยธา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อปี พ.ศ.๒๕๓๕ โดยการนำของท่านพุทธทาสภิกขุ ก่อให้เกิดวัดป่าเพื่อปัญญาชน ลักษณะสวนโมกขพลาราม มีการผลิตหนังสือธรรมที่มีลีลาการประพันธ์แบบทันสมัย ชักชวนคนยุคปัจจุบันให้เห็นคุณค่าของพระศาสนา นำพาคนไทยใฝ่การประพฤติมากขึ้น

๑.๒) การเกิดวัดป่าในสายธรรมยุติกนิกาย จนถึงสมัยพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต สายภวนาพุทธ มีการตั้งสำนักปฏิบัติธรรมในสายวัดหนองป่าพง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ของพระอาจารย์ชา สุภทฺโท ซึ่งให้ชาวไทยและชาวต่างประเทศได้เห็นคุณค่าของความสงบทางด้านจิตใจและเห็นว่าการมีชีวิตแบบสมัยพระพุทธเจ้าอยู่คู่กับธรรมชาติเป็นสิ่งที่ดี

^{๑๕๔} จานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์, *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๔๕.

๑.๓) การเกิดขึ้นของสำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานแบบ ยุบหนอ-พองหนอ ซึ่งมีวัดมหาธาตุเป็นศูนย์กลางเมื่อปี พ.ศ.๒๔๙๓ อันมีต้นแบบมาจากท่านมหาสีสะยาตอ วัดศาสนยิสสา ประเทศพม่า ทำให้ระบบการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานเจริญรุ่งเรือง และมีผู้ได้ประโยชน์จากการปฏิบัติธรรมสายนี้เป็นอย่างมาก

๑.๔) การเกิดขึ้นของการปฏิบัติธรรมแบบสัปปะ อรหัง ของพระมงคลเทพมุนี (สด จนฺทสโร) วัดปากน้ำ ภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ทำให้เกิดกัลยาณมิตรมากมาย ทั้งในวงการพระสงฆ์และประชาชน

๒) ทำหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน สถาบันสังคมที่ทำหน้าที่มาตลอด คือ สำนักเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี ตลอดทั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยราชภัฏราชวิทยาลัย ทำให้เรามีแหล่งเพาะภูมิปัญญาแบบพุทธของประชาชนระบบการศึกษาสายเดิมและมหาวิทยาลัยสงฆ์ก่อให้เกิดนักเขียน เช่น สุชีพร บุญญานภาพ แสง จันทร์งาม พระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุตโต) จำนงค์ ทองประเสริฐ และวศิน อินทสระ ให้แก่แวดวงวิชาการ

๓) ทำหน้าที่เป็นผู้นำด้านพัฒนาชนบท พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้นำทางพัฒนาชนบท มีทั่วทุกภาคของประเทศ ซึ่งแยกเป็น ๒ ประเภท คือ

๓.๑) การตั้งมูลนิธิการศึกษาและพัฒนาชนบท พระเถระที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าอุทิศตนเองเพื่อการศึกษาของชาวบ้านในชนบทมาโดยตลอดคือ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ฟู อุดฺทวิโร) วัดพระสิงห์ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ตั้งโรงเรียนเมตตาศึกษาที่วัดเจติยหลวง เชียงใหม่ และมูลนิธิเพื่อการศึกษาและพัฒนาชนบท โดยมีอุดมการณ์ มุ่งส่งเสริมกสิกร ส่งสอนวิทยาร่างพระศาสนาและพัฒนาท้องถิ่น

๓.๒) การรวมกลุ่มเพื่องานพัฒนาชุมชนในลักษณะเครือข่าย (Network) ของงานพัฒนาชุมชนชนบท มีหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มพระสังฆพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์นักพัฒนาในจังหวัดนครราชสีมา มีพระสงฆ์ที่อยู่ในกลุ่มนี้ประมาณ ๒๐-๓๐ รูป เป็นต้น^{๑๕๕}

สรุปได้ว่า การเป็นผู้เตือนสติเป็นบทบาทในการกระตุ้นเตือนให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการประพฤติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ชี้ให้เห็นประโยชน์และโทษของการปฏิบัติและไม่ปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งพื้นฐานเกิดจากความเชื่อฟังเพราะเคารพนับถือศรัทธาในตัวพระสงฆ์ ยึดถือพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นต้นแบบแห่งความดี เป็นผู้สั่งสอนอบรมประชาชน นั่นเอง

^{๑๕๕} พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตฺตโสภโณ), พุทธศาสตร์ปริทรรศน์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๖๓-๑๖๘.

๒.๕.๔ ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม

ในอดีตเยาวชนไทยจะได้รับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมอย่างเป็นระบบจากการไปอยู่ปรนนิบัติและศึกษาเล่าเรียนกับพระสงฆ์ ซึ่งพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการให้การศึกษาอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่กุลบุตร จะเห็นได้ว่า การอบรมสั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมในวัดเช่นนี้ เน้นหนักเรื่องศีลธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา และอาจจัดได้ว่า เป็นการอบรมสั่งสอนที่ได้ผลมาก หากแต่ในปัจจุบันรูปแบบของการจัดการศึกษาเปลี่ยนไป สถาบันการศึกษาถูกแยกออกจากวัดโดยสิ้นเชิง

แนวทางในการส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียน จะกระทำให้ได้ผลขึ้นมาไม่ได้ด้วยวิธีการสอนเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องอาศัยการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม ตลอดจนความประพฤติของครูในโรงเรียน ให้สอดคล้องตามไปด้วย นั่นคือ จะต้องส่งเสริมจริยธรรมทั้งในรูปหลักสูตรแฝงและในรูปของการสอน เช่น สอนให้รู้จักจำกัฏจายของตนและของชาติ โดยจ่ายในทางที่จำเป็นหรือสมควร และรู้จักรวบรวมรายได้ทั้งของตนและของชาติ ให้มีรายเหลือ ๆ ไว้เป็นทุน ชื่อว่ารู้จักประหยัดเป็นนิสัยที่ควรปลูกฝังเป็นคุณธรรมประจำใจ เริ่มตั้งแต่เด็ก^{๑๕๖}

ประการสำคัญ คือ การสอนเพื่อปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียนต้องคำนึงถึงหลักการต่อไปนี้

๑) เฟื่องเลี้ยงการปฏิบัติมากกว่าเนื้อหา

๒) จริยธรรมที่จะสอนนั้น ควรจะได้รับการกระทำกันทุกระดับชั้น โดยปลูกฝังและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสอดแทรกในวิชาต่าง ๆ

๓) การประพฤติของครูจะต้องให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการปลูกฝังและพัฒนาให้นักเรียน

การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมควรใช้หลักการ ดังนี้

๑) การปลูกฝังควรแบ่งเป็นสามขั้นตอน คือ สร้างจริยธรรมให้เกิดขึ้นต่อจริยธรรมหรือค่านิยมที่ต้องการ ให้ความรู้ว่าจริยธรรมเหล่านั้นหมายความว่าอะไร มีวิธีการปฏิบัติอย่างไร และต้องยั่วยุให้ปฏิบัติตามจริยธรรมและมีการติดตามผลการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องทั้งในและนอกโรงเรียน

๒) การพัฒนาจริยธรรมนั้น หลักสำคัญคือการสร้างปัญญาและความเข้าใจที่กระจ่างชัดต่อคุณค่าและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องตามกระบวนการแห่งจริยธรรม โดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การใช้คำถาม การอภิปราย เพื่อให้นักเรียนได้คิดไตร่ตรองอย่างรอบคอบ^{๑๕๗}

ปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้สร้างความตระหนักสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีประชาธิปไตย พัฒนาคนโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดี มีความรู้ และอยู่ดีมีสุข โดยให้มุ่งปลูกฝัง คุณธรรมพื้นฐาน ๘ ประการ ประกอบด้วย

^{๑๕๖} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธมฺมธโร), **บทสร้างนิสัย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬารามราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑, หน้า ๒๙.

^{๑๕๗} พนัส หันนาคินทร์, **การสร้างเสริมลักษณะนิสัย**, (กรุงเทพมหานคร: แม็คการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๙๗-๙๘.

๑) ขยัน คือ ผู้ที่มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การงานอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในเรื่องที่ถูกที่ควร สู้งาน มีความพยายาม ไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รั้งงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง

๒) ประหยัด คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออมถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของอย่างคุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักทำบัญชีรายรับ รายจ่าย ของตนเองอยู่เสมอ

๓) ซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งต่อเวลา ต่อหน้าที่ และต่อวิชาชีพ มีความจริงใจ ปลอดจากความรู้สึกลำเอียงหรืออคติ ไม่ใช้เล่ห์กลคดโกงทั้งทางตรงและทางอ้อม รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้อง

๔) มีวินัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติตนในขอบเขต กฎ ระเบียบของสถานศึกษา สถาบัน องค์กรและประเทศ โดยที่ตนยินดีปฏิบัติอย่างเต็มใจและตั้งใจ ยึดมั่นในระเบียบแบบแผนข้อบังคับและข้อปฏิบัติ รวมถึงการมีวินัยทั้งต่อตนเองและสังคม

๕) สุขภาพ คือ ผู้ที่มีความอ่อนนุ่มถ่อมตนตามสถานภาพและกาลเทศะ มีสัมมาคารวะ เรียบร้อยไม่ก้าวร้าว รุนแรง หรือวางอำนาจ ช่มผู้อื่นทั้งโดยวาจาและท่าทางเป็นผู้มีมารยาทดีงามวางตนเหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย

๖) สะอาด คือ ผู้ที่รักษาร่างกาย ที่อยู่อาศัย และสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องตามสุขลักษณะ ผักผลไม้ไม่ให้บูดเน่า มีความแจ่มใสอยู่เสมอ ปราศจากความมัวหมองทั้งกาย ใจและสภาพแวดล้อมมีความผ่องใสที่เจริญตาทำให้เกิดความสบายใจแก่ผู้พบเห็น

๗) สามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วงสามารถแก้ปัญหาและจัดการความขัดแย้งได้ เป็นผู้ไม่มีเหตุมีผลยอมรับความแตกต่าง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิดและความเชื่อ พร้อมทั้งจะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติและสมานฉันท์

๘) มีน้ำใจ คือ ผู้ให้และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น เห็นอกเห็นใจ และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์และผู้ที่มีความเดือดร้อน มีความเอื้ออาทรเอาใจใส่ อาสาช่วยเหลือสังคมด้วยแรงกายและสติปัญญา ลงมือปฏิบัติการเพื่อบรรเทาปัญหา หรือร่วมสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นในชุมชน^{๑๕๘}

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม คือ การปลูกฝังให้นักเรียนเข้าใจถึงรายละเอียดของคุณธรรมต่าง ๆ โดยถ่ายทอดความรู้ในทางพระพุทธศาสนาให้นักเรียน เพื่อให้มีความรู้และสามารถนำหลักคุณธรรมมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ด้วยเหตุที่พระพุทธศาสนา mong มนุษย์ทุกคนว่าเป็นเวไนยสัตว์ที่มีศักยภาพในตนเองที่จะพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมให้สูงขึ้นตามลำดับจนบรรลุเป้าหมายสูงสุดแห่งชีวิตได้

^{๑๕๘} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓), หน้า ๓๐.

๒.๕.๕ ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม

ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการกระทำเพื่อช่วยเหลือสังคมที่ตนอยู่ เช่น บำเพ็ญประโยชน์ ร่วมคิดแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่อาจจะเป็นภัยต่อชุมชนของตนและต้องไม่กระทำการใด ๆ ที่จะทำให้เกิดผลเสียต่อผู้อื่นและส่วนรวม^{๑๕๙} โดยลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงถึงควมมีจิตสำนึกต่อสังคม ได้แก่ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาสังคม แนะนำให้ประชาชนปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ให้ความร่วมมือแก่ทางราชการในการพัฒนาสังคม ชักชวนให้คนอื่นเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสังคม มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ติดตามความเคลื่อนไหวของสังคม เสียสละเวลาส่วนหนึ่งเพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคม เข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคม ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ช่วยบำรุงรักษาสาธารณสมบัติ เป็นต้น^{๑๖๐}

ตามหลักพระพุทธศาสนาพุทธศาสนิกชนจะต้องมองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง เพื่อการปลูกจิตสำนึกของสังคมพุทธ ดังนี้

๑) มองกว้าง พระพุทธศาสนาสอนให้เรา มองกว้าง กล่าวคือ ไม่ให้มองแค่ตัวเอง ไม่ให้มองแค่สังคมของเรา แต่ให้มองทั้งโลก ให้มีปัญญามองเห็นระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยในสรรพสิ่ง ในธรรมชาติทั้งหมด เรามองว่าธรรมชาติทั้งหมดนี้เป็นระบบแห่งปัจจัยสัมพันธ์สิ่งทั้งหลายในจักรวาลนี้มีความสัมพันธ์ พึ่งพาอิงอาศัยและส่งผลกระทบต่อกันทั้งสิ้น และให้มีเมตตากรุณาดำเนินชีวิตและบำเพ็ญกิจต่างๆ เดินทางไปในบ้านเมืองของตัว มองเห็นความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ทัศนียภาพในธรรมชาติแวดล้อมที่ยังคงอยู่ในสภาพอันดี และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี แล้วเกิดความรู้สึก ชื่นใจ อยากให้คนต่างบ้านต่างเมืองมาเห็น มองออกไปไม่ถึงทั้งโลกหรือถึงอารยธรรมของมนุษยชาติ ก็ขอให้มีจิตสำนึกทางสังคม ในระดับประเทศชาติของตัวเองก่อน เป็นการค่อยๆ ฝึกค่อยๆ พัฒนากันไป ขยายทัศนะออกไป ไม่ใช่มองอยู่แค่ตัวเองและผลประโยชน์ของตัวเองหรือเอาแต่กลุ่ม แต่พวกของตัวแล้วก็กระทบกันไป กระแทกกันมา อยู่แค่นั้น จิตสำนึกทางสังคมนั้น ตอนแรกเอาแค่นี้ มีความรักบ้านเมือง มีความซาบซึ้งภูมิใจในความดีงามของชุมชนหรือสังคมของตน ซึ่งจะแสดงออกมาในจิตใจ เช่น เมื่อเห็นคนต่างประเทศเข้ามาในบ้านเมืองของตน ก็คิดนึกว่า ถ้าคนต่างชาติเหล่านั้นเดินทางไปในประเทศ ได้เห็นความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงามในบ้านเมืองของเรา และประชาชนที่อยู่ดีมีสุขมีน้ำใจ เขาก็คงจะชื่นชม

๒) คิดไกล พระพุทธศาสนาสอนให้ คิดไกล ไปข้างหน้าจนกว่าจะถึงจุดหมายสูงสุด ให้มีชีวิตอยู่กับปัจจุบัน โดยมีปัญญาสืบค้นหยั่งรู้เหตุปัจจัยยาวไกลในอดีต และมีความไม่ประมาทที่จะป้องกันความเสื่อมและสร้างสรรค์เหตุปัจจัยให้พร้อมที่จะนำไปสู่ความเจริญงอกงามในอนาคต บนฐานแห่งชีวิตที่อยู่กับปัจจุบัน ที่จัดการกับปัจจุบันให้ดีที่สุด ด้วยการพัฒนาตนก้าวไปข้างหน้าตลอดเวลาให้ชีวิตงอกงามสมบูรณ์จนถึงพระนิพพาน นี่คือการคิดไกลอย่างยิ่ง

^{๑๕๙} เวคิน วุฒินงค์, ความรับผิดชอบต่อสังคม, (สงขลา: แผนกพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, ๒๕๔๒), หน้า ๙.

^{๑๖๐} ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัญจร, สำนักไทยที่พึงปรารถนา, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๔๕.

๓) ใฝ่สูง ก็คือใฝ่ธรรมมุ่งแสวงหาความรู้ให้เข้าถึงความจริงแท้ ปรารถนาจะสร้างสรรค์ความดีงาม บำเพ็ญประโยชน์สุขแก่สังคม ให้ชีวิตและสังคมบรรลุความดีงามประเสริฐเลิศด้วยธรรม เหมือนดังพระโพธิสัตว์ที่ตั้งปณิธานใฝ่ปรารถนาโพธิญาณ มีใจเด็ดเดี่ยว มุ่งหวังบรมธรรม อย่างนี้จึงจะเรียกว่าใฝ่สูง ความใฝ่สูง คือ ใฝ่ธรรม ที่เป็นหลักการใหญ่ประจำใจของคนทั้งสังคม คือ การถือธรรมเป็นใหญ่ เคารพธรรม บูชาธรรม คนในสังคมนี้นี้จะต้องเชิดชูบูชาความจริง ความถูกต้องความดีงาม ยึดเอาธรรม คือ ความจริง ความถูกต้อง ความดีงามนั้นเป็นบรรทัดฐาน ถ้าสังคมไทยเป็นสังคมแห่งความใฝ่ธรรมได้อย่างนี้ ก็ถึงขั้นที่เรียกได้ว่าเป็นสังคมที่มีอุดมธรรม ถ้าคนไทยมีอุดมธรรมแล้ว ปัญหาต่างๆ ที่เลวร้ายทั้งหลายจะหมดไป และความเจริญพัฒนาที่แท้จริงอันพึงปรารถนาจะตามมา^{๑๖๑}

อย่างไรก็ดี เมื่อวิเคราะห์รูปแบบของพัฒนาการในการก่อตัวของจิตสำนึกต่อส่วนรวมของคนในสังคม พบว่า มีลำดับขั้นสำคัญ ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นที่ ๑ เกิดสำนึกทางสังคม ขั้นที่ ๒ การเกิดองค์กรทางสังคม ขั้นที่ ๓ การเกิดอุดมการณ์รวมของคนในสังคม และขั้นที่ ๔ การตกผลึกเป็นสถาบันของอุดมการณ์สังคมและองค์กรต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ จิตสำนึกของบุคคลเป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งเร้า การรับรู้ในส่วนนี้ได้ก่อรูปขึ้นในจิตใจของบุคคลในรูปของความเชื่อ ค่านิยม ทศณคติที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม เป็นคุณลักษณะทางจิตที่ก่อรูปผ่านกระบวนการทางปัญญา เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อปรากฏการณ์ทางสังคม การเสริมสร้างความรู้ให้แก่บุคคลในสังคมตามกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบจะทำให้ได้ทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพผ่านกระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งทางสังคมศาสตร์จะเรียกกิจกรรมหรือกระบวนการดังกล่าวว่าเป็นการกล่อมเกลางานสังคม (Socialization) อันเป็นกระบวนการที่มีผลทำให้สมาชิกของสังคมเกิดการรับรู้มีจิตสำนึกและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การปลูกจิตสำนึกหรือการกล่อมเกลางานสังคมนี้ อาศัยระบบการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินการ มีรูปแบบที่สัมพันธ์และต่อเนื่องกันไปทั้ง ๓ ส่วน คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย การปลูกจิตสำนึกทางสังคมหรือการกล่อมเกลางานสังคมมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ให้บุคคลมีการรับรู้ มีจิตสำนึก มีบุคลิกภาพหรือมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ จึงเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต^{๑๖๒}

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม คือ การส่งเสริมให้นักเรียนมีจิตสำนึกต่อสังคมด้วยการเป็นผู้ปลูกจิตสำนึกให้คำนึงถึงประโยชน์ของสังคมและเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยที่การสร้างจิตสำนึกทางสังคมเป็นการปลูกฝังความรู้สึกและความคิดเห็นที่ดีที่มีต่อปรากฏการณ์ในด้านต่าง ๆ ทางสังคม ได้แก่ มิติทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่มีผลกระทบต่อตนเองและสังคมโดยรวม ตลอดจนแนวทางการแก้ไขสถานการณ์นั้น ๆ นั้นเอง

^{๑๖๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) อ่างใน วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง, รายงานผลการดำเนินงานโครงการปลูกจิตสำนึกและเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง ประจำปี ๒๕๕๒ : อบรมสมาชิก อบท./เจ้าหน้าที่ อบท. ผู้ดูแลงานด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม/และเครือข่ายวัฒนธรรม, (พัทลุง: สำนักวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง, ๒๕๕๒), หน้า ๓๒-๓๓.

^{๑๖๒} ธีรยุทธ บุญมี อ่างใน สุภัทรา ภูษิตรัตนวลี, “ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๑๑-๑๒.

๒.๖ พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียน (ขยายโอกาส) ในพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๕ โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดกุฎี, โรงเรียนวัดห้วยโรง, โรงเรียนวัดหนองปรัง, โรงเรียนบ้านหนองชุมพล และโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓ ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลเชิงพื้นที่ ดังนี้

๑) โรงเรียนวัดกุฎี : รหัสโรงเรียน ๑๐ หลัก ๑๐๗๖๓๗๐๐๔๓ มีชื่อสถานศึกษา (ไทย) คือ วัดกุฎี (ชุมประจารังสรรค์) ชื่อสถานศึกษา(อังกฤษ) คือ Watkut (chumphacharansan) ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๔ บ้านบางเค็ม ตำบลบางเค็ม อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ๗๖๑๔๐ โดยก่อตั้งเมื่อ วันที่ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๖ ปัจจุบันมี นายสมชาย นุเวชวงษ์กมล ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

๒) โรงเรียนวัดห้วยโรง : รหัสโรงเรียน ๑๐ หลัก ๑๐๗๖๓๗๐๐๔๕ มีชื่อสถานศึกษา (ไทย) คือ วัดห้วยโรง (หนึ่งนฤมิตรพิทยาคาร) ชื่อสถานศึกษา (อังกฤษ) คือ Wathoyroong School ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๑ บ้านห้วยโรง ตำบลห้วยโรง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ๗๖๑๔๐ ปัจจุบันมี นายเรวัต กิ่งแก้ว ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

๓) โรงเรียนวัดหนองปรัง : รหัสโรงเรียน ๑๐ หลัก ๑๐๗๖๓๗๐๐๖๔ มีชื่อสถานศึกษา (ไทย) คือ วัดหนองปรัง (บุญมานุสรณ์) มีชื่อสถานศึกษา (อังกฤษ) คือ Watnongprong School ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๒ บ้านหนองปรัง ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ๗๖๑๔๐ ปัจจุบันมี นายวิรัตน์ วิบุลรังสรรค์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

๔) โรงเรียนบ้านหนองชุมพล : รหัสโรงเรียน ๑๐ หลัก ๑๐๗๖๓๗๐๐๔๗ มีชื่อสถานศึกษา (ไทย) คือ บ้านหนองชุมพล ชื่อสถานศึกษา (อังกฤษ) คือ nongchumpon ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๒ บ้านหนองชุมพล ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ๗๖๑๔๐ ปัจจุบันมี นายวิโรจน์ บุญดี ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ

๕) โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓ : รหัสโรงเรียน ๑๐ หลัก ๑๐๗๖๓๗๐๐๕๐ มีชื่อสถานศึกษา (ไทย) คือ ไทยรัฐวิทยา ๑๓ (บ้านพุ่ม่วง) ชื่อสถานศึกษา (อังกฤษ) คือ Thairath 13 (Banpumoung) ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๖ บ้านพุ่ม่วง ตำบลหนองชุมพล อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ๗๖๑๔๐ ปัจจุบันมี นายทรงกลด สระแก้ว ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ^{๑๖๓}

สรุปได้ว่า พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียน (ขยายโอกาส) ในพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยนัยนี้ โรงเรียน (ขยายโอกาส) หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับ อนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ซึ่งโรงเรียน (ขยายโอกาส) ในพื้นที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น ๕ โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนวัดกุฎี (นายสมชาย นุเวชวงษ์กมล ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการ), โรงเรียนวัดห้วยโรง (นายเรวัต กิ่งแก้ว ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ), โรงเรียนวัดหนองปรัง (นายวิรัตน์ วิบุลรังสรรค์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ), โรงเรียนบ้านหนองชุมพล (นายวิโรจน์ บุญดี ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ) และโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓ (นายทรงกลด สระแก้ว ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ)

^{๑๖๓} กลุ่มสารสนเทศ สนผ.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, “ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา http://data.bopp-obec.info/emis/schooldata-view.php?School_ID, [๖ สิงหาคม ๒๕๖๐].

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของ พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” โดยมีรายละเอียด ตามลำดับ ดังนี้

๒.๗.๑ งานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้เป็น จำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

พระมหาจรัญ พุทฺธิสิริ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม” จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยภาพรวม พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑) เมื่อ พิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยจำแนก ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิ การศึกษาทางเปรียญธรรม พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ จำนวนพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษา ทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตามหลักสาราณียธรรม โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึง ปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๖๔}

พระวิรัตน์ ปริบุญโน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการ ที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์” จากผลการวิจัยพบว่า ความ คิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๒ ส่วนผล การเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการ ที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ วุฒิ การศึกษาทางนักธรรม การศึกษาวุฒิการศึกษาทางบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัด เพชรบูรณ์ โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้ง ไว้ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มี พรรษา วุฒิการศึกษาทางโลก พบว่า กลุ่มตัวอย่าง มีการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ไม่ แตกต่างกัน^{๑๖๕}

^{๑๖๔} พระมหาจรัญ พุทฺธิสิริ, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ตาม หลักสาราณียธรรม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

^{๑๖๕} พระวิรัตน์ ปริบุญโน, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

ศักดิ์ดา ภาคจันทิก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” จากผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุมีความเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓.๖๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านปัญญา : การพัฒนาปัญญา(๓.๗๐) รองลงมา คือด้านสมาธิ : การฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ(๓.๖๘) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านศีล : การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม(๓.๖๕, S.D.= ๐.๖๐๘) ตามลำดับ สำหรับผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระภิกษุต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า พระภิกษุที่มีอายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐาน ส่วนพระภิกษุที่มีพรรษา และวุฒิการศึกษาทางธรรม แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมแตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธเป็นไปตามสมมติฐาน^{๑๖๖}

สุนทร ผาสุข ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตาคี อำเภอตาคี จังหวัดนครสวรรค์” จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตาคี อำเภอตาคี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๙) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านฉันทะ ความพอใจ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๙) ด้านวิมังสา การใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๐) ด้านวิริยะ ความเพียร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๙) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านจิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๘) ส่วนการเปรียบเทียบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตาคี อำเภอตาคี จังหวัดนครสวรรค์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งงาน และรายได้ของบุคลากร ที่ต่างกัน มีผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรม ของบุคลากรเทศบาลเมืองตาคี อำเภอตาคี จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ สำหรับปัญหา อุปสรรคของการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตาคี อำเภอตาคี จังหวัดนครสวรรค์ ที่สำคัญ คือ การมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ ไม่ตรงกับความรู้ความสามารถของบุคลากร และบุคลากรไม่มีความเสียสละที่จะปฏิบัติหน้าที่ นอกเหนือจากงานที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้งยังขาดแรงจูงใจ ในการปฏิบัติงานทำให้งานบางอย่างช้า ขาดความสามัคคีรวมแรงรวมใจในการปฏิบัติงาน^{๑๖๗}

^{๑๖๖} ศักดิ์ดา ภาคจันทิก, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๖๗} สุนทร ผาสุข, “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตาคี อำเภอตาคี จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

อาชาตา สุตเส้นผม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงานกระทรวงพลังงาน” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนากรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน โดยรวมในแต่ละด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือการพัฒนาด้านการบริหารระดับค่า ที่เหลืออยู่ในระดับปานกลางทั้ง ๘ ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ทั่วไป ด้านความรู้และทักษะเฉพาะงาน ด้านคุณสมบัติส่วนตัว ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา ด้านสมานัตตตา (๒) หลักพุทธธรรม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กรมธุรกิจพลังงาน เป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่า สามารถดำเนินธุรกิจพลังงานได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกรมธุรกิจพลังงานมุ่งเน้นตามยุทธศาสตร์ของ สำนักงาน ก.พ. (สมรรถนะหลักการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ) และยุทธศาสตร์ของพนักงานเป็นหลัก ไม่ได้เน้นการพัฒนาตามแนวสังคหวัตถุ ๔ เป็นเรื่องของแต่ละบุคคลที่ได้รับการส่งเสริมอบรมจากครอบครัว หรือครูบาอาจารย์ การใช้หลักพุทธธรรม สามารถทำได้เฉพาะผู้ที่เปิดใจให้กว้าง รับฟังเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรมและความยุติธรรมเท่านั้น ถ้าภายในหน่วยงานมีบุคลากรดังกล่าวน้อยก็ไม่สามารถนำหลักพุทธธรรมมาใช้ให้ก่อประโยชน์ได้ และ (๓) รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงานตามหลักพุทธธรรมสามารถดำเนินการพัฒนาได้ ตามองค์ประกอบส่วนที่สำคัญแนวหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน ตาม Model ที่ค้นพบ ดังนี้ การพัฒนากรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงานตามนโยบายขององค์กรต้องทำอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบ ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอิตถจริยา ด้านสมานัตตตา และองค์ประกอบ ด้านบรรยากาศ ด้านปฏิสัมพันธ์ ด้านการอบรมด้านการปฏิบัติ ด้านกายภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการบริหาร ด้านการจัดการ จึงทำให้องค์กรมีความเจริญอย่างยั่งยืน^{๑๖๘}

สรุปได้ว่า การพัฒนา คือ การชักชวน การกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยการปฏิบัติการตามแผนและโครงการอย่างจริงจัง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันเป็นวงจร เป็นการทำให้ดีขึ้น ให้เจริญขึ้น เป็นการเพิ่มคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ หรือกล่าวได้ว่า เป็นการทำให้ดีกว่าเดิม เป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจากระดับหนึ่งไปสู่ระดับหนึ่งที่ดีกว่า ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้นหรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า อนึ่ง ในปัจจุบันทุกฝ่ายให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล ทั้งด้านคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย หรือกล่าวได้ว่า เป็นกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน นั่นเอง

^{๑๖๘} อาชาตา สุตเส้นผม, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงานกระทรวงพลังงาน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

๒.๗.๒ งานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

พระครูโกศลกิจจานุการ (ณรงค์ ญาณวีโร) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สำหรับผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับชั้น และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียนจัด ไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่าง และแนวทางการพัฒนา ได้แก่ (๑) ด้านการเรียนการสอน ควรมีเกมส์ กิจกรรมเกี่ยวกับเรื่องที่สอนหรือในวิชาพระพุทธศาสนา และให้นักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมหน้าชั้นเรียน ควรใช้เทคนิคการสอนด้วยระบบอินเตอร์เน็ต ควรมีการจัดสรรให้พระสงฆ์ที่อยู่วัดใกล้โรงเรียนมาสอนแทนเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการเดินทาง (๒) ด้านเทคนิคการสอน ควรมีกิจกรรมที่หลากหลายแสดงถึงทักษะของเด็กนักเรียนเพื่อเป็นการสนับสนุนให้เด็กนักเรียนกล้าแสดงออก และ (๓) ด้านการอบรมคุณธรรมจริยธรรม ควรจัดให้มีการจัดทัศนศึกษานอกสถานที่และการปฏิบัติธรรมที่วัด

การจัดทัศนศึกษาที่นอกสถานที่และการปฏิบัติธรรมที่วัด^{๑๖๙}

พระครูสมุห์มงคล สิริมงคล (ทองเจริญ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเป็นตัวแบบทางจริยธรรม ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน ด้านการเป็นผู้เตือนสติ ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม และด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกของเยาวชนต่อสังคม อยู่ในระดับมากทุกด้าน สำหรับผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี ตามความเห็นของเยาวชน จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานส่วนบุคคลของเยาวชนในด้านสังกัดโรงเรียน และระดับชั้น มีผลทำให้ความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลของเยาวชนในด้านเพศ อายุ และผลการเรียน ไม่ทำให้เกิดความแตกต่าง^{๑๗๐}

^{๑๖๙} พระครูโกศลกิจจานุการ (ณรงค์ ญาณวีโร), “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๗๐} พระครูสมุห์มงคล สิริมงคล (ทองเจริญ), “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

พระสมจิตร ขนติโก ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สำหรับผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ และระดับชั้น ไม่ทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ส่วนปัญหาอุปสรรค พบว่า เวลาในการเรียนการสอนมีจำกัด งบประมาณเกี่ยวกับการเรียนการสอนของครูพระ เด็กไม่มีสมาธิในการเรียน ไม่ตั้งใจเรียน ครูพระยังขาดเทคนิคการสอน เกี่ยวกับจิตวิทยาสำหรับเด็ก การกำหนดแผนและโครงการกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมพระสงฆ์ยังเข้ามามีส่วนร่วมน้อยมาก^{๑๗๑}

พระมหาไพบูลย์ วิบุโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก (๔.๐๗) (๒) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระดับผลการเรียน พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้านการสั่งสอนอบรมทางจริยธรรม , ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม , ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม , ด้านการเรียนการสอน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยทุกข้อที่ตั้งไว้ และ (๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า ด้านการสั่งสอนอบรมทางจริยธรรม พระสงฆ์ควรเข้าไปจัดกิจกรรมให้มีการอบรมในโรงเรียนมากขึ้น และพระสงฆ์ควรใช้สื่อที่เข้าใจง่ายเพื่อดึงดูดเยาวชน, ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม ควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้เพิ่มมากขึ้นเช่น ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น และควรจัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง, ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม พระสงฆ์ควรมีการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในสาระการเรียนรู้ นั้น ๆ และด้านการเรียนการสอน ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่สนับสนุนสาระการเรียนรู้ ไม่นั่น เนื้อหาที่เข้าใจยาก^{๑๗๒}

^{๑๗๑} พระสมจิตร ขนติโก, “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๗๒} พระมหาไพบูลย์ วิบุโล, “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑๑.

พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิโต) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูและนักเรียน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่าครูและนักเรียน มีความพึงพอใจต่อบทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และด้านที่พระสงฆ์ปฏิบัติมากที่สุด คือ ด้านเทคนิคการสอน สำหรับผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูและนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรมจริยธรรมของพระสงฆ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ และการศึกษา พบว่า สถานภาพ เพศ อายุ และการศึกษาของครูและนักเรียนที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้สำหรับข้อเสนอแนะ พบว่า ด้านการเรียนการสอน พระสงฆ์ควรลดการบรรยายลง ควรให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและให้ผลิตสื่อที่เข้าใจโดยเฉพาะสื่อที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี ควรให้ครูพี่เลี้ยงเข้ามามีบทบาทในการควบคุมนักเรียนร่วมกับพระสงฆ์ควรปรับสภาพบรรยากาศในห้องเรียน ให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาควรปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน ด้านเทคนิคการสอน ควรอบรมเทคนิคการสอนที่หลากหลาย และนำไปใช้ให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน ควรอบรมพระสงฆ์ให้มีความรู้เกี่ยวกับการสอนในรูปแบบต่างๆ ควรจัดกิจกรรมเสริมการเรียนการสอนเช่น ค่ายพุทธบุตร การร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมการแข่งขันตอบปัญหาธรรมะ ด้านสื่อการสอน ควรจัดอบรมให้พระสงฆ์ผลิตสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและสามารถใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ด้านการวัด และประเมินผล จัดอบรมให้พระสงฆ์มีความรู้เกี่ยวกับวิธีและกระบวนการวัดผลประเมินผลในรูปแบบต่างๆ ครูพี่เลี้ยงควรแนะนำสร้างความรู้ความเข้าใจ และควบคุมดูแลการวัดผลประเมินผลของพระสงฆ์^{๑๗๓}

สรุปได้ว่า การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนเป็นบทบาทที่พระสงฆ์ได้รับการที่ได้เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนในโรงเรียนร่วมกับครูอาจารย์ประจำ เพื่อสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะที่ถูกต้องดีงามของบุคคลทางจิตใจและความประพฤติของนักเรียน ซึ่งเมื่อพิจารณาตามภารกิจที่พระสงฆ์ต้องรับผิดชอบจึงจำแนกได้ ๕ ด้าน ประกอบด้วย การเป็นตัวแทนทางจริยธรรม การเป็นผู้อบรมสั่งสอน การเป็นผู้เตือนสติ การเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม และการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม นั่นเอง

^{๑๗๓} พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิโต), “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๒.๗.๓ งานวิจัยเกี่ยวกับการเด็กและเยาวชน

จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน พบว่า มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้เป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

พระชาติ จกกวโร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทสถาบันทางสังคมที่มีผลต่อความรู้ด้านพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี”, จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางพัฒนาบทบาทสถาบันทางสังคมที่มีผลต่อความรู้ด้านพระพุทธศาสนาของเยาวชนที่สอดคล้องกับความต้องการของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ทั้ง ๓ ด้านควบคู่กันไป คือ (๑) ด้านกิจกรรม ได้แก่ การจัดเวลาเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระตามจุดประสงค์การเรียนรู้, การจัดชั่วโมงเรียนพระพุทธศาสนาไว้ในคาบเช้าของวัน, การจัดหาสื่อการสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยเร้าให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และการจัดหาหนังสือเข้ามาเพิ่มเติมไว้ในมุมความรู้ทางพระพุทธศาสนา (๒) ด้านบุคลากร ได้แก่ การให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนมากกว่าเป็นผู้ช่วยสอนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติตนแก่เยาวชน และการจัดสรรหาบุคลากรฝ่ายพระสงฆ์ผู้มีความรู้เข้ามาเพิ่มเติมให้เพียงพอต่อความต้องการหรือสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้ (๓) ด้านกิจกรรม ได้แก่ การใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมโดยคัดเลือกกิจกรรมให้สอดคล้องกับความความสนใจเหมาะสมกับวัยของเยาวชน และการประเมินผลหลังกิจกรรม โดยการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจกับเยาวชนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม^{๑๗๔}

พระมหากำพล คุณงกโร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อบทบาทของพระสงฆ์ พบว่า สามารถเรียงตามลำดับได้ ดังนี้ (๑) ความพึงพอใจในด้านภาวะผู้นำของพระสงฆ์ ในการมีส่วนร่วมในการอบรมจริยธรรม พระสงฆ์มีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = ๔.๐๔ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .๖๒๙ (๒) ความพึงพอใจในการให้การศึกษาศาสนาของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมในการอบรมจริยธรรม พระสงฆ์มีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = ๓.๙๕ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .๖๗๔ (๓) ความพึงพอใจในการเผยแพร่ธรรมะของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมพระสงฆ์มีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = ๓.๘๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .๘๗๖ (๔) ความพึงพอใจในด้านสาธารณูปโภคและระบบนิเวศของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมในการอบรมจริยธรรม พระสงฆ์มีความพึงพอใจในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย = ๓.๗๙ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .๘๖๓ (๕) ความพึงพอใจในการให้ความรู้ด้านการปกครองของพระสงฆ์ในการมีส่วนร่วมในการอบรมจริยธรรม พระสงฆ์มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย = ๓.๔๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = .๙๖๓^{๑๗๕}

^{๑๗๔} พระชาติ จกกวโร, “บทบาทสถาบันทางสังคมที่มีผลต่อความรู้ด้านพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒๒.

^{๑๗๕} พระมหากำพล คุณงกโร, “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑๓.

พระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินฺธโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า (๑) นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเพื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน (๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านโรงเรียนที่เรียน เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่นักเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านอายุ และระดับชั้นการศึกษา มีความคิดเห็นโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๑ และ (๓) แนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ควรจัดให้มีสถานที่ที่ร่มรื่น สะอาด สวยงาม และสงบ ควรเพิ่ม ซีดี หรือวีดีโอ ควรจัดให้มีค่ายธรรมะ หรือค่ายคุณธรรมเพิ่มขึ้น และจัดให้มีการประเมินผลหลังเรียนอย่างเป็นระบบ^{๑๗๖}

สำราญ เพียนอก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธของวัยรุ่น” จากผลการศึกษาวิจัยพบว่า พฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธของวัยรุ่นในระดับอุดมศึกษาตามหลักการดำเนินชีวิต มรรคมิ้องค์ ๘ ด้านความเห็น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า ความเห็นว่าการพึ่งพาตนเองในการทำงานและการเรียนมีความจำเป็น อยู่ในระดับมาก มรรคมิ้องค์ ๘ ด้านความคิด ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า ความคิดว่าความเห็นแก่ตัวและความพยายาเป็นสาเหตุของการเบียดเบียนทำร้ายซึ่งกันและกัน อยู่ในระดับมาก มรรคมิ้องค์ ๘ ด้านการพูด ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า ชอบพูดความจริงกับผู้อื่นเสมอ อยู่ในระดับมาก มรรคมิ้องค์ ๘ ด้านการกระทำ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า การเรียนหรือทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข อยู่ในระดับมาก มรรคมิ้องค์ ๘ ด้านการเลี้ยงชีพ ในภาพ รวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า การรักษาสมบัติส่วนรวมเป็นอย่างดี อยู่ในระดับมาก มรรคมิ้องค์ ๘ ด้านความเพียร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า มีความเพียรพยายามกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่ถูกต้องเสมอ อยู่ในระดับมาก^{๑๗๗}

^{๑๗๖} พระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินฺธโร, “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๙๙.

^{๑๗๗} สำราญ เพียนอก, “การดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธของวัยรุ่น”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑๘-๑๑๙.

ยศ งามุลแสน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรมของเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓” จากผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบที่มีต่อเด็กและเยาวชน ได้แก่ (๑) ผลกระทบทางร่างกาย เช่น อาการหวาดผวา เจ็บปวด (๒) ผลกระทบทางจิตใจ เช่น ซึม ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม รู้สึกคับข้องใจ หงุดหงิดง่ายโกรธง่าย ก้าวร้าวดื้อรั้น รู้สึกด้อยคุณค่าในตนเอง (๓) ผลกระทบด้านทางพฤติกรรมในระยะยาว คือ เยาวชนอาจจะตัดสินใจปัญหาต่างๆ โดยใช้กำลังกายแทนการใช้เหตุผล กลายเป็นคนต่อต้านสังคม นิสยก้าวร้าว เสี่ยงต่อการกระทำผิดด้านกฎหมายและศีลธรรมเนื่องจากพระพุทธรูปศาสนา นั้น มีความผูกพันกับสังคมไทยแต่โบราณมาช้านาน จึงทำให้พุทธศาสนิกชนผู้เคารพนับถือ มีจิตใจที่อ่อนน้อมถ่อมตน ให้เกียรติและเคารพผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโส ด้วยเชื่อว่า การทำอย่างนี้ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นุชนรุ่นหลังที่เกิดจิตสำนึกว่า ในสังคมไทย ย่อมให้ความเคารพ ยกย่องต่อบุคคลต่างๆ หรือผู้มีความดีต่างระดับ ด้วยเหตุนี้ การจะพัฒนาชุมชนไม่ว่าจะแ่งใดก็ตาม ผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชนตลอดจนผู้ปกครอง จะต้องคำนึงถึงผลดีและผลเสียอันจะเกิดแก่เยาวชน เช่น การตั้งสถานบันเทิงเรีงรมย์ในชุมชน การเปิดร้านเกมส์ตลอดวัน การขายสุราและบุหรี่แก่เยาวชน เป็นต้น เพราะว่าเด็กและเยาวชนเป็นอนาคตของชาติ จึงต้องพัฒนาให้พวกเขาเป็นคนเก่ง คนดีและมีความสุขดังวัตถุประสงค์ของการพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่เน้นการศึกษาแก่เยาวชนเป็นสำคัญ^{๑๗๘}

สรุปได้ว่า เด็กและเยาวชน คือ บุคคลที่มีอายุไม่เกิน ๑๘ ปีบริบูรณ์ และไม่ได้บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส ซึ่งหากพิจารณาตามเกณฑ์ของช่วงอายุดังกล่าว ก็จะได้แก่บุคคลที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๖ ซึ่งถือเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อ ซึ่งหากประมาทพลาดพลั้งก็อาจทำให้เติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่ดีในสังคมได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องให้ความสนใจเด็กในวัยนี้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ เป็นหน้าที่ของทั้งภาครัฐ ชุมชน และสถาบันศาสนาที่จะต้องร่วมมือกันหรือร่วมกันสร้างเป้าหมายเพื่อดูแลและพัฒนาศักยภาพของเยาวชนให้เป็นไปในแนวทางที่พึงประสงค์

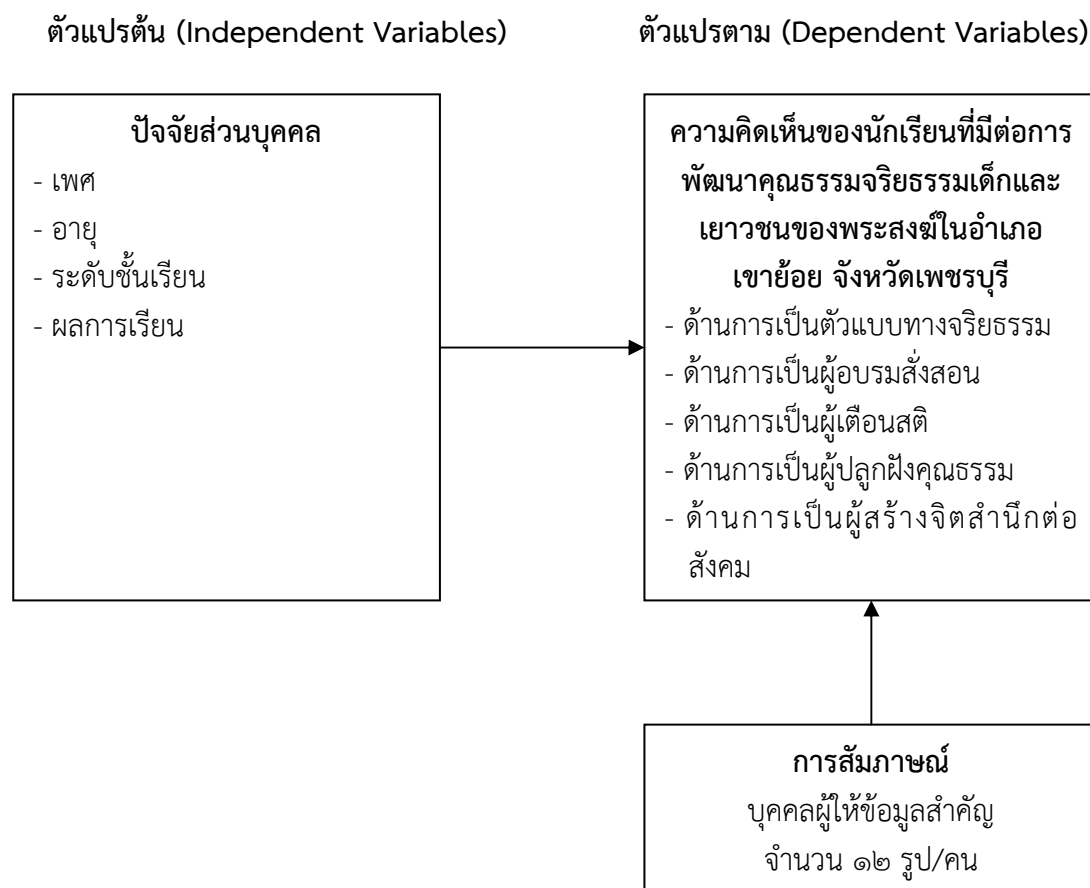
^{๑๗๘} ยศ งามุลแสน, “ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรมของเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๗๙-๘๐.

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษา “สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ที่ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และผลการเรียน

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิด/ทฤษฎีของ **กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ^{๑๗๙}** ซึ่งแบ่งออกเป็น ๕ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม ๒) ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน ๓) ด้านการเป็นผู้เตือนสติ ๔) ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม และ ๕) ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม

แผนภาพที่ ๒.๓ กรอบแนวคิดในการวิจัย

^{๑๗๙} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ, หน้า ๓๐.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๑ ประชากร (Population)

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียน (ขยายโอกาส) ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๙๐๘ คน^๑

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากการ โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)^๒ ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร ที่ระดับความคลาดเคลื่อน ๐.๐๕

^๑โรงเรียนวัดกุฎี จำนวน ๑๙๗ คน, โรงเรียนวัดห้วยโรง จำนวน ๒๒๑ คน, โรงเรียนวัดหนองปรัง จำนวน ๑๘๐ คน, โรงเรียนบ้านหนองชุมพล จำนวน ๑๘๕ คน, โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓ จำนวน ๑๒๕ คน, ตูรายละเอียดที่ สพ.เพชรบุรี เขต ๑, “ข้อมูลพื้นฐาน”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา <http://www.petburi.go.th/web/>, [๖ สิงหาคม ๒๕๖๐].

^๒ศณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย: Basic Statistics and Research, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒๘.

สูตร	n	$=$	$\frac{N}{1 + N(e)^2}$
เมื่อ	n	คือ	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	คือ	ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย
	e	คือ	เปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง (0.05)
แทนค่า	n	$=$	$\frac{908}{1 + 908(0.05)^2}$
			$= 277.67 \text{ คน หรือ } 278 \text{ คน}$

จากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน ๘๘๐ คน จึงได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๒๗๕ คน จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยแบ่งประชากรออกเป็น ๕ กลุ่ม ตามสังกัดโรงเรียน แล้วจึงแบ่งจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ ออกเป็น ๔ กลุ่ม ตามสัดส่วน โดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม ดังนี้^๓

สูตร	n_i	$=$	$\frac{N_i}{N} \times n$
เมื่อ	n_i	คือ	จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหน่วย
	N_i	คือ	จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
	N	คือ	จำนวนประชากรที่ใช้ในการวิจัย
	n	คือ	จำนวนประชากรในแต่ละหน่วย

ตัวอย่าง การขนาดกลุ่มตัวอย่างจากนักเรียนโรงเรียนวัดกุฎี จำนวน ๑๙๗ คน ได้แก่

$$n_i = \frac{278}{908} \times 197$$

$$= 60.31 \text{ หรือ } 60 \text{ คน}$$

รายละเอียดจำนวนประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยที่ได้จากการคำนวณ แสดงไว้ในตารางที่ ๓.๑

^๓กัลยา วานิชย์บัญชา, สถิติสำหรับงานวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙.

ตารางที่ ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียน (ขยายโอกาส) ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามโรงเรียน

ที่	โรงเรียน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
๑	โรงเรียนวัดกุฎี	๑๙๗	๖๐
๒	โรงเรียนวัดห้วยโรง	๒๒๑	๖๘
๓	โรงเรียนวัดหนองปรัง	๑๘๐	๕๕
๔	โรงเรียนบ้านหนองชุมพล	๑๘๕	๕๗
๕	โรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓	๑๒๕	๓๘
	รวม	๙๐๘	๒๗๘

๓.๒.๓ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๒ กลุ่ม รวมทั้งสิ้น ๑๒ รูป/คน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ ๑ บรรพชิต จำนวน ๖ รูป ได้แก่

๑) พระครูญาณวัชรวิมล

ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

๒) พระครูจันทวชิรคุณ

ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลทับคา

๓) พระครูศรีวัชรารักษ์

ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลบางเค็ม

๔) พระใบฎีกามานะ สุขเมธโส

ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลหนองชุมพล

๕) พระพระครูพิจิตรโพธิธรรม

ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม

๖) พระมหาอำนาจ กิตติธโร

ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดบ้านกล้วย

กลุ่มที่ ๒ คฤหัสถ์ จำนวน ๖ คน ได้แก่

๑) นายสมบุญ มั่งสา

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดยาง

๒) นายสมชาย นุเวชวงศ์กมล

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกุฎี

๓) นายเรวัต กิ่งแก้ว

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยโรง

๔) นายวิรัตน์ วิบูลย์สรณ์

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง

๕) นายวิโรจน์ บุญดี

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองชุมพล

๖) นายทรงกลด สระแก้ว

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒) กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๔) สร้างเครื่องมือ

๕) นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖) นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗) ปรับปรุงแก้ไข

๘) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๒) หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบ และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญโญ, ผศ.ดร.

อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูวิสุทธาณันทคุณ, ดร.

อาจารย์ประจำหลักสูตร

พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระมหากังवाल อธิธมโม, ดร.

อาจารย์ประจำหลักสูตร

พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตฺโต, ดร.

อาจารย์ประจำหลักสูตร

พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)^๔ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ ๐.๖๐-๑.๐๐

๓) หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียน (ขยายโอกาส) ในอำเภอเมืองเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี) จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๘๘๐๘

๔) นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

(๑) แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และผลการเรียน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขา้อย จังหวัดเพชรบุรี รวม ๕ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

^๔เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๔๓-๒๔๔.

- ๑) ด้านการเป็นตัวแบบทางจริยธรรม มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
 - ๒) ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
 - ๓) ด้านการเป็นผู้เตือนสติ มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
 - ๔) ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
 - ๕) ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
- มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง ความคิดเห็น อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง ความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง ความคิดเห็น อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง ความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง ความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

สำหรับในตอนที่ ๒ นี้มี การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยโดยยึดเกณฑ์^๕ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายถึง ระดับความคิดเห็น มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็น มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็น ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

(๒) แบบสัมภาษณ์ (Interview)

แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๔) สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อนำมาวิเคราะห์

^๕ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire)

๑) ขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม ในพื้นที่เป้าหมาย

๒) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๔.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ (Interview)

๑) ขอหนังสือจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒) ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท นำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบแบบสอบถามแบบปลายเปิด

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

- ๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- ๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- ๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
- ๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” นี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันในการแปลความหมายข้อมูล ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ t (t- distribution)
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาความมีนัยสำคัญจากการแจกแจงแบบ F (F- distribution)
SS	แทน	ผลโดยรวมกำลังสอง (Sum of Square)
df	แทน	ขั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยผลรวมกำลังสอง (Mean Square)
Sig.	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ (Significances)

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาของโรงเรียน (ขยายโอกาส) ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๒๗๘ คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์จำนวน ๑๒ รูป/คน มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และผลการเรียน มีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๒๗๘)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๑๔๘	๕๓.๒๔
หญิง	๑๓๐	๔๖.๗๖
รวม	๒๗๘	๑๐๐.๐๐
๒. อายุ		
๑๒ ปี	๒๒	๗.๙๑
๑๓ ปี	๑๐๐	๓๕.๙๗
๑๔ ปี	๑๐๘	๓๘.๘๕
๑๕ ปี	๔๘	๑๗.๒๗
รวม	๒๗๘	๑๐๐.๐๐
๓. ระดับชั้นเรียน		
ม.๑	๑๐๖	๓๘.๑๓
ม.๒	๑๒๒	๔๓.๘๘
ม.๓	๕๐	๑๗.๙๙
รวม	๒๗๘	๑๐๐.๐๐
๔. ผลการเรียน		
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๖๔	๒๓.๐๒
๒.๕๐-๓.๐๐	๙๓	๓๓.๔๕
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๗	๒๐.๕๐
๓.๕๑-๔.๐๐	๖๔	๒๓.๐๒
รวม	๒๗๘	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๒๔, มีอายุ ๑๔ ปี จำนวน ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๘๕, ระดับชั้นเรียน ม.๒ จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๘๘, มีผลการเรียน ๒.๕๐-๓.๐๐ จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๔๕

๔.๒ สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ผลวิเคราะห์สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม

(n = ๒๗๘)

ด้าน	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม	๓.๗๗	๐.๖๒๖	มาก
๒	ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน	๓.๙๔	๐.๖๑๒	มาก
๓	ด้านการเป็นผู้เตือนสติ	๔.๓๒	๐.๖๑๐	มาก
๔	ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม	๔.๐๑	๐.๕๕๗	มาก
๕	ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม	๓.๖๔	๐.๖๙๑	มาก
ภาพรวม		๓.๙๔	๐.๕๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวแทนทางจริยธรรม

(n = ๒๗๘)

ข้อ	ด้านการเป็นตัวแทนทางจริยธรรม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสงฆ์เป็นตัวแทนทางจริยธรรม โดยรักษาศีลอย่างเคร่งครัด	๓.๙๕	๐.๗๔๙	มาก
๒	พระสงฆ์เป็นตัวแทนทางจริยธรรม โดยการใช้สติในการแก้ปัญหาต่าง ๆ	๓.๖๒	๐.๗๖๔	มาก
๓	พระสงฆ์เป็นตัวแทนทางจริยธรรม โดยให้การเคารพต่อผู้แก่กว่า (ภิกษุผู้มีพรรษามากกว่าตน)	๓.๗๗	๐.๗๖๙	มาก
๔	พระสงฆ์เป็นตัวแทนทางจริยธรรม โดยมีความสุภาพเรียบร้อยเวลาพูดคุย	๓.๗๔	๐.๘๙๗	มาก
๕	พระสงฆ์เป็นตัวแทนทางจริยธรรม โดยเป็นผู้ตรงต่อเวลา	๓.๗๖	๐.๗๘๐	มาก
๖	พระสงฆ์เป็นตัวแทนทางจริยธรรม โดยให้เกียรติแก่ผู้อื่น ไม่ถูกเหยียดหยาม	๓.๗๗	๐.๘๓๒	มาก
รวม		๓.๗๗	๐.๖๒๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวแทนทางจริยธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ พระสงฆ์เป็นตัวแทนทางจริยธรรม โดยรักษาศีลอย่างเคร่งครัด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๕ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ พระสงฆ์เป็นตัวแทนทางจริยธรรม โดยการใช้สติในการแก้ปัญหาต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน

(n = ๒๗๘)

ข้อ	ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของวัย	๓.๗๒	๐.๘๓๗	มาก
๒	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยมุ่งให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	๓.๖๕	๐.๘๔๗	มาก
๓	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยชี้แจงให้เห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมตามหลักของพระพุทธศาสนา	๓.๖๗	๐.๙๖๑	มาก
๔	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยแสดงให้เห็นโทษของการทำผิดหลักจริยธรรม และประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำถูกต้องตามหลักจริยธรรม	๓.๙๘	๐.๘๙๑	มาก
๕	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยมุ่งให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้	๔.๓๘	๐.๗๐๕	มาก
๖	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ	๔.๒๒	๐.๗๕๐	มาก
รวม		๓.๙๔	๐.๖๑๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยมุ่งให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๘ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยมุ่งให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ

(n = ๒๗๘)

ข้อ	ด้านการเป็นผู้เตือนสติ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสงฆ์เตือนสติ ให้ตระหนักถึงคุณค่าของการครองตนตามหลักจริยธรรม	๔.๒๗	๐.๗๕๓	มาก
๒	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้มีความกตัญญูทวดเวที่ต่อผู้มีพระคุณ	๔.๓๗	๐.๗๔๘	มาก
๓	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้ประหยัดและอดออม	๔.๒๖	๐.๗๒๖	มาก
๔	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อการทำงานทั้งปวง	๔.๔๒	๐.๗๐๖	มาก
๕	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่	๔.๓๒	๐.๗๕๖	มาก
๖	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต	๔.๒๘	๐.๗๗๑	มาก
รวม		๔.๓๒	๐.๖๑๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๔ พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อการทำงานทั้งปวง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๒ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้ประหยัดและอดออม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม

(n = ๒๗๘)

ข้อ	ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสงฆ์เป็นผู้ปลูกฝังแนวคิดในการนำหลักคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต	๔.๔๓	๐.๗๖๐	มาก
๒	พระสงฆ์เน้นทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติในการปลูกฝังคุณธรรม	๔.๔๙	๐.๗๑๕	มาก
๓	พระสงฆ์มีวิธีการสอนและเทคนิคในการปลูกฝังคุณธรรมที่สามารถสร้างความสนใจแก่เยาวชนได้	๓.๗๓	๐.๘๑๗	มาก
๔	พระสงฆ์ปลูกฝังคุณธรรมโดยพิจารณาตามความเหมาะสมกับช่วงอายุของเยาวชน	๓.๘๙	๐.๗๘๒	มาก
๕	พระสงฆ์สนับสนุนให้ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรม	๓.๘๙	๐.๘๕๓	มาก
๖	พระสงฆ์ประสานงานกับองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อแก้ปัญหาของเยาวชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน	๓.๖๒	๐.๘๘๒	มาก
รวม		๔.๐๑	๐.๕๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๒ พระสงฆ์เน้นทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติในการปลูกฝังคุณธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๖ พระสงฆ์ประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อแก้ปัญหาของเยาวชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม

(n = ๒๗๘)

ข้อ	ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้มีความรักชาติ	๓.๔๕	๐.๙๓๖	มาก
๒	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้เห็นคุณค่าของศิลปะประจำชาติ	๓.๗๒	๐.๘๘๐	มาก
๓	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น	๓.๗๙	๐.๘๘๘	มาก
๔	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้มีสำนึกรักในวัฒนธรรมความเป็นไทย	๓.๗๐	๐.๘๖๗	มาก
๕	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้เสียสละตนเพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์	๓.๘๐	๐.๘๖๗	มาก
๖	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้เสียสละตนเพื่อปกป้องพระพุทธศาสนา	๓.๔๑	๐.๙๘๒	มาก
รวม		๓.๖๔	๐.๖๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้เสียสละตนเพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๖ พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้เสียสละตนเพื่อปกป้องพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๑

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และผลการเรียนของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามตามสมมติฐานการวิจัย ทั้ง ๔ ข้อ ได้แก่

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๓ นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ ๔ นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดลองตามค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ในกรณีตัวแปรตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีการหาผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ โดยผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๔๘	๓.๙๕	๐.๔๗๒	มาก
หญิง	๑๓๐	๓.๙๒	๐.๕๔๘	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๙๔	๐.๕๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔

ตารางที่ ๔.๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๔๘	๓.๙๕	๐.๔๗๒	๐.๔๕๕	๐.๖๔๙
หญิง	๑๓๐	๓.๙๒	๐.๕๔๘		

จากตารางที่ ๔.๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๔๘	๓.๗๖	๐.๖๐๕	มาก
หญิง	๑๓๐	๓.๗๗	๐.๖๕๒	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๗๗	๐.๖๒๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗

ตารางที่ ๔.๑๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๔๘	๓.๗๖	๐.๖๐๕	-๐.๑๒๗	๐.๘๙๙
หญิง	๑๓๐	๓.๗๗	๐.๖๕๒		

จากตารางที่ ๔.๑๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๔๘	๓.๙๒	๐.๕๙๗	มาก
หญิง	๑๓๐	๓.๙๖	๐.๖๓๐	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๙๔	๐.๖๑๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔

ตารางที่ ๔.๑๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๔๘	๓.๙๒	๐.๕๙๗	-๐.๕๙๒	๐.๕๕๔
หญิง	๑๓๐	๓.๙๖	๐.๖๓๐		

จากตารางที่ ๔.๑๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๔๘	๔.๓๕	๐.๕๖๑	มาก
หญิง	๑๓๐	๔.๒๙	๐.๖๖๑	มาก
รวม	๒๗๘	๔.๓๒	๐.๖๑๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๔ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒

ตารางที่ ๔.๑๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๔๘	๔.๓๕	๐.๕๖๑	๐.๘๓๑	๐.๔๐๗
หญิง	๑๓๐	๔.๒๙	๐.๖๖๑		

จากตารางที่ ๔.๑๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๔๘	๔.๐๓	๐.๕๐๓	มาก
หญิง	๑๓๐	๓.๙๘	๐.๖๑๓	มาก
รวม	๒๗๘	๔.๐๑	๐.๕๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๖ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑

ตารางที่ ๔.๑๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๔๘	๔.๐๓	๐.๕๐๓	๐.๖๗๗	๐.๔๙๙
หญิง	๑๓๐	๓.๙๘	๐.๖๑๓		

จากตารางที่ ๔.๑๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ชาย	๑๔๘	๓.๖๘	๐.๖๘๘	มาก
หญิง	๑๓๐	๓.๖๐	๐.๖๙๔	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๖๔	๐.๖๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔

ตารางที่ ๔.๑๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	$\bar{X}$	S.D.	t	Sig.
ชาย	๑๔๘	๓.๖๘	๐.๖๘๘	๑.๐๒๑	๐.๓๐๘
หญิง	๑๓๐	๓.๖๐	๐.๖๙๔		

จากตารางที่ ๔.๑๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑๒ ปี	๒๒	๔.๐๒	๐.๕๕๒	มาก
๑๓ ปี	๑๐๐	๓.๙๒	๐.๔๙๕	มาก
๑๔ ปี	๑๐๘	๓.๙๒	๐.๕๐๘	มาก
๑๕ ปี	๔๘	๓.๙๗	๐.๕๒๖	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๙๔	๐.๕๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๐ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔

ตารางที่ ๔.๒๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๖๕	๓	๐.๐๘๘	๐.๓๔๐	๐.๗๙๗
ภายในกลุ่ม	๗๑.๒๗๖	๒๗๔	๐.๒๖๐		
รวม	๗๑.๕๔๒	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๒๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑๒ ปี	๒๒	๓.๙๙	๐.๗๔๖	มาก
๑๓ ปี	๑๐๐	๓.๗๓	๐.๕๗๔	มาก
๑๔ ปี	๑๐๘	๓.๗๕	๐.๖๐๐	มาก
๑๕ ปี	๔๘	๓.๗๗	๐.๗๒๔	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๗๗	๐.๖๒๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๒ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗

ตารางที่ ๔.๒๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๒๕๙	๓	๐.๔๒๐	๑.๐๗๑	๐.๓๖๒
ภายในกลุ่ม	๑๐๗.๔๑๕	๒๗๔	๐.๓๙๒		
รวม	๑๐๘.๖๗๔	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๒๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑๒ ปี	๒๒	๔.๐๔	๐.๖๓๖	มาก
๑๓ ปี	๑๐๐	๓.๘๙	๐.๖๓๔	มาก
๑๔ ปี	๑๐๘	๓.๙๖	๐.๕๙๗	มาก
๑๕ ปี	๔๘	๓.๙๔	๐.๕๙๖	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๙๔	๐.๖๑๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๔ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔

ตารางที่ ๔.๒๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๖๑	๓	๐.๑๘๗	๐.๔๙๗	๐.๖๘๕
ภายในกลุ่ม	๑๐๓.๑๔๓	๒๗๔	๐.๓๗๖		
รวม	๑๐๓.๗๐๔	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๒๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑๒ ปี	๒๒	๔.๒๗	๐.๕๘๖	มาก
๑๓ ปี	๑๐๐	๔.๒๘	๐.๖๓๕	มาก
๑๔ ปี	๑๐๘	๔.๓๓	๐.๖๑๑	มาก
๑๕ ปี	๔๘	๔.๔๑	๐.๕๗๒	มาก
รวม	๒๗๘	๔.๓๒	๐.๖๑๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๖ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒

ตารางที่ ๔.๒๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๗๕	๓	๐.๑๙๒	๐.๕๑๓	๐.๖๗๔
ภายในกลุ่ม	๑๐๒.๔๔๘	๒๗๔	๐.๓๗๔		
รวม	๑๐๓.๐๒๓	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๒๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑๒ ปี	๒๒	๔.๐๘	๐.๖๙๓	มาก
๑๓ ปี	๑๐๐	๔.๐๔	๐.๕๓๖	มาก
๑๔ ปี	๑๐๘	๓.๙๖	๐.๕๕๙	มาก
๑๕ ปี	๔๘	๔.๐๑	๐.๕๓๗	มาก
รวม	๒๗๘	๔.๐๑	๐.๕๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๘ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑

ตารางที่ ๔.๒๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๐๔	๓	๐.๑๓๕	๐.๔๓๑	๐.๗๓๑
ภายในกลุ่ม	๘๕.๔๙๖	๒๗๔	๐.๓๑๒		
รวม	๘๕.๙๐๐	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๒๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
๑๒ ปี	๒๒	๓.๗๓	๐.๗๑๔	มาก
๑๓ ปี	๑๐๐	๓.๖๙	๐.๖๕๒	มาก
๑๔ ปี	๑๐๘	๓.๕๗	๐.๖๘๓	มาก
๑๕ ปี	๔๘	๓.๖๙	๐.๗๗๙	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๖๔	๐.๖๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๐ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔

ตารางที่ ๔.๓๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๑๐๕	๓	๐.๓๖๘	๐.๗๖๙	๐.๕๑๒
ภายในกลุ่ม	๑๓๑.๒๕๐	๒๗๔	๐.๔๗๙		
รวม	๑๓๒.๓๕๖	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๓๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ม.๑	๑๐๖	๓.๙๓	๐.๕๒๒	มาก
ม.๒	๑๒๒	๓.๙๓	๐.๔๙๕	มาก
ม.๓	๕๐	๓.๙๖	๐.๕๒๑	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๙๔	๐.๕๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๒ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามระดับชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔

ตารางที่ ๔.๓๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามระดับชั้นเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๒๙	๒	๐.๐๑๕	๐.๐๕๖	๐.๙๔๖
ภายในกลุ่ม	๗๑.๕๑๓	๒๗๕	๐.๒๖๐		
รวม	๗๑.๕๔๒	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๓๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ม.๑	๑๐๖	๓.๗๘	๐.๔๙๕	มาก
ม.๒	๑๒๒	๓.๗๖	๐.๕๘๘	มาก
ม.๓	๕๐	๓.๗๖	๐.๗๒๒	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๗๗	๐.๖๒๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๔ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม จำแนกตามระดับชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗

ตารางที่ ๔.๓๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม จำแนกตามระดับชั้นเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๒๔	๒	๐.๐๑๒	๐.๐๓๑	๐.๙๗๐
ภายในกลุ่ม	๑๐๘.๖๕๐	๒๗๕	๐.๓๙๕		
รวม	๑๐๘.๖๗๔	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๓๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ม.๑	๑๐๖	๓.๙๓	๐.๖๖๒	มาก
ม.๒	๑๒๒	๓.๙๖	๐.๕๖๕	มาก
ม.๓	๕๐	๓.๙๑	๐.๖๒๔	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๙๔	๐.๖๑๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๖ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามระดับชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔

ตารางที่ ๔.๓๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามระดับชั้นเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๘๖	๒	๐.๐๔๓	๐.๑๑๔	๐.๘๙๒
ภายในกลุ่ม	๑๐๓.๖๑๘	๒๗๕	๐.๓๗๗		
รวม	๑๐๓.๗๐๔	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๓๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ม.๑	๑๐๖	๔.๒๔	๐.๖๔๒	มาก
ม.๒	๑๒๒	๔.๓๖	๐.๕๙๕	มาก
ม.๓	๕๐	๔.๔๑	๐.๕๖๓	มาก
รวม	๒๗๘	๔.๓๒	๐.๖๑๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๓๘ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามระดับชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒

ตารางที่ ๔.๓๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามระดับชั้นเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๓๕๔	๒	๐.๖๗๗	๑.๘๓๑	๐.๑๖๒
ภายในกลุ่ม	๑๐๑.๖๖๙	๒๗๕	๐.๓๗๐		
รวม	๑๐๓.๐๒๓	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๓๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ม.๑	๑๐๖	๔.๐๕	๐.๕๗๕	มาก
ม.๒	๑๒๒	๓.๙๗	๐.๕๕๖	มาก
ม.๓	๕๐	๔.๐๒	๐.๕๒๔	มาก
รวม	๒๗๘	๔.๐๑	๐.๕๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๐ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามระดับชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑

ตารางที่ ๔.๔๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามระดับชั้นเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๓๖๙	๒	๐.๑๘๕	๐.๕๙๔	๐.๕๕๓
ภายในกลุ่ม	๘๕.๕๓๐	๒๗๕	๐.๓๑๑		
รวม	๘๕.๙๐๐	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๔๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ม.๑	๑๐๖	๓.๖๘	๐.๖๖๔	มาก
ม.๒	๑๒๒	๓.๕๙	๐.๖๘๙	มาก
ม.๓	๕๐	๓.๖๙	๐.๗๕๖	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๖๔	๐.๖๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๒ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามระดับชั้นเรียน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔

ตารางที่ ๔.๔๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามระดับชั้นเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๙๖	๒	๐.๒๙๘	๐.๖๒๒	๐.๕๓๘
ภายในกลุ่ม	๑๓๑.๗๖๐	๒๗๕	๐.๔๗๙		
รวม	๑๓๒.๓๕๖	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๔๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
เด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการ
พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัด
เพชรบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามผลการเรียน

ผลการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๖๔	๓.๙๓	๐.๔๗๓	มาก
๒.๕๐-๓.๐๐	๙๓	๓.๙๔	๐.๕๒๖	มาก
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๗	๔.๐๑	๐.๔๗๑	มาก
๓.๕๑-๔.๐๐	๖๔	๓.๘๗	๐.๕๕๐	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๙๔	๐.๕๐๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๔ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม จำแนกตามผล
การเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔

ตารางที่ ๔.๔๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
โดยภาพรวม จำแนกตามผลการเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๓๖	๓	๐.๑๗๙	๐.๖๘๙	๐.๕๕๙
ภายในกลุ่ม	๗๑.๐๐๖	๒๗๔	๐.๒๕๙		
รวม	๗๑.๕๔๒	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๔๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ
พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม
ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม จำแนกตามผลการเรียน

ผลการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๖๔	๓.๗๔	๐.๕๗๙	มาก
๒.๕๐-๓.๐๐	๙๓	๓.๘๑	๐.๖๓๓	มาก
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๗	๓.๘๖	๐.๖๑๙	มาก
๓.๕๑-๔.๐๐	๖๔	๓.๖๖	๐.๖๖๓	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๗๗	๐.๖๒๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๖ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม จำแนกตามผลการเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗

ตารางที่ ๔.๔๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม จำแนกตามผลการเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๔๘๐	๓	๐.๔๙๓	๑.๒๖๑	๐.๒๘๘
ภายในกลุ่ม	๑๐๗.๑๙๔	๒๗๔	๐.๓๙๑		
รวม	๑๐๘.๖๗๔	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๔๗ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๔๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามผลการเรียน

ผลการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๖๔	๓.๙๒	๐.๖๒๔	มาก
๒.๕๐-๓.๐๐	๙๓	๓.๙๗	๐.๖๒๔	มาก
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๗	๔.๐๒	๐.๕๖๘	มาก
๓.๕๑-๔.๐๐	๖๔	๓.๘๓	๐.๖๑๙	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๙๔	๐.๖๑๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๔๘ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามผลการเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔

ตารางที่ ๔.๔๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน จำแนกตามผลการเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๑.๒๐๕	๓	๐.๔๐๒	๑.๐๗๔	๐.๓๖๐
ภายในกลุ่ม	๑๐๒.๔๙๙	๒๗๔	๐.๓๗๔		
รวม	๑๐๓.๗๐๔	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๔๙ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามผลการเรียน

ผลการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๖๔	๔.๒๘	๐.๕๙๗	มาก
๒.๕๐-๓.๐๐	๙๓	๔.๓๔	๐.๖๓๒	มาก
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๗	๔.๓๙	๐.๕๗๓	มาก
๓.๕๑-๔.๐๐	๖๔	๔.๒๘	๐.๖๒๗	มาก
รวม	๒๗๘	๔.๓๒	๐.๖๑๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๐ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามผลการเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒

ตารางที่ ๔.๕๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ จำแนกตามผลการเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๓๒	๓	๐.๑๗๗	๐.๔๗๔	๐.๗๐๑
ภายในกลุ่ม	๑๐๒.๔๙๑	๒๗๔	๐.๓๗๔		
รวม	๑๐๓.๐๒๓	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๕๑ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามผลการเรียน

ผลการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๖๔	๔.๐๕	๐.๔๙๓	มาก
๒.๕๐-๓.๐๐	๙๓	๓.๙๙	๐.๕๙๐	มาก
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๗	๔.๐๕	๐.๕๔๖	มาก
๓.๕๑-๔.๐๐	๖๔	๓.๙๕	๐.๕๘๒	มาก
รวม	๒๗๘	๔.๐๑	๐.๕๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๒ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามผลการเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑

ตารางที่ ๔.๕๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม จำแนกตามผลการเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๔๗๑	๓	๐.๑๕๗	๐.๕๐๓	๐.๖๘๐
ภายในกลุ่ม	๘๕.๔๒๙	๒๗๔	๐.๓๑๒		
รวม	๘๕.๙๐๐	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๕๓ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามผลการเรียน

ผลการเรียน	n	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ต่ำกว่า ๒.๕๐	๖๔	๓.๖๖	๐.๖๕๔	มาก
๒.๕๐-๓.๐๐	๙๓	๓.๕๙	๐.๖๔๘	มาก
๓.๐๑-๓.๕๐	๕๗	๓.๗๑	๐.๖๒๔	มาก
๓.๕๑-๔.๐๐	๖๔	๓.๖๕	๐.๘๔๐	มาก
รวม	๒๗๘	๓.๖๔	๐.๖๙๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๕๔ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามผลการเรียนอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔

ตารางที่ ๔.๕๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม จำแนกตามผลการเรียน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	๐.๕๒๔	๓	๐.๑๗๕	๐.๓๖๓	๐.๗๘๐
ภายในกลุ่ม	๑๓๑.๘๓๒	๒๗๔	๐.๔๘๑		
รวม	๑๓๒.๓๕๖	๒๗๗			

จากตารางที่ ๔.๕๕ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๕๖ ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ตามสมมติฐานที่ ๑-๔

สมมติฐาน	t	F	Sig.	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑ นักเรียนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	๐.๔๕๕	-	๐.๖๔๙	-	✓
สมมติฐานที่ ๒ นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	-	๐.๓๔๐	๐.๗๙๗	-	✓
สมมติฐานที่ ๓ นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	-	๐.๐๕๖	๐.๙๔๖	-	✓
สมมติฐานที่ ๔ นักเรียนที่มีผลการเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน	-	๐.๖๘๙	๐.๕๕๙	-	✓

จากตารางที่ ๔.๕๖ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และผลการเรียน มีผลให้มีความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี วิเคราะห์เป็นความเรียงประกอบตาราง ดังนี้

๔.๔.๑ ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม

ตารางที่ ๔.๕๗ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. พระสงฆ์ (บางรูป) เดินสัญจรไปในตลาดนัดหรือห้างสรรพสินค้า	๑. ควรให้บุคคลอื่นเป็นผู้กระทำการกิจแทน ในส่วนที่ต้องไปในสถานที่อโคจร
๒. มีข่าวความประพฤติเสียหายของพระสงฆ์ในหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์	๒. ควรจะชี้แจงให้เยาวชนรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข่าวอื้อฉาวของพระสงฆ์ในสื่อต่าง ๆ ว่าเป็นการกระทำส่วนบุคคลไม่ใช่การกระทำของพระภิกษุสงฆ์ส่วนใหญ่

๔.๔.๒ ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน

ตารางที่ ๔.๕๘ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. สอนในรูปแบบเทศน์ ไม่น่าสนใจ	๑. ควรปรับปรุงรูปแบบและวิธีการสอนเพื่อให้เหมาะกับวัยและสร้างความสนใจแก่เยาวชน
๒. มีเวลาน้อยเกินไป เพียงสัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง	๒. ควรสร้างช่องทางอื่นสำหรับขยายโอกาสในการจัดการสอนที่มีข้อจำกัดด้านระยะเวลา

๔.๔.๓ ด้านการเป็นผู้เตือนสติ

ตารางที่ ๔.๕๙ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน
ของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. เตือนสติในเรื่องที่เกิดเป็นปัญหาแล้ว ไม่ทันการณ์	๑. ควรประเมินสถานการณ์ความเสี่ยง เพื่อให้การเตือนสติแก่เยาวชนในลักษณะของการป้องกันปัญหา และสร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมของเยาวชน โดยใช้ความร่วมมือจากกลุ่มเยาวชนเอง
๒. ไม่ชอบให้เตือนสติในลักษณะตำหนิ	๒. ควรใช้รูปแบบของการชักชวนให้ปฏิบัติมากกว่าการออกคำสั่งให้ปฏิบัติ

๔.๔.๔ ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม

ตารางที่ ๔.๖๐ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน
ของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ครูพระที่มาสอนมีเพียงรูปเดียว และต้องสอนทุกห้องเพียงคนเดียว	๑. ควรสร้างเครือข่ายในการทำงานระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนอย่างเป็นระบบ
๒. จัดกิจกรรมไม่ทั่วถึง	๒. ควรจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมเยาวชนในระดับชั้นเรียน

๔.๔.๕ ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม

ตารางที่ ๔.๖๑ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน
ของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ขาดการจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์หรือกิจกรรมจิตอาสา	๑. ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมบริการสังคมในลักษณะจิตอาสาเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกต่อสังคม
๒. ขาดการทำกิจกรรมร่วมกันกับสถานศึกษาอื่น	๒. ควรสร้างเครือข่ายกับภาคประชาสังคมโดยจัดกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษาอื่น

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๒ รูป/คน ดังนี้

- ๑) พระครูญาณวัชรวิมล
ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
- ๒) พระครูจันทวชิรคุณ
ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลทับคา
- ๓) พระครูศรีวัชรารักษ์
ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลบางเค็ม
- ๔) พระใบฎีกาภามานะ สุขเมธโส
ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลหนองชุมพล
- ๕) พระพระครูพิจิตรโพธิธรรม
ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม
- ๖) พระมหาอำนาจ กิตติโร
ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดบ้านกล้วย
- ๗) นายสมบุญ มั่งสา
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดยาง
- ๘) นายสมชาย นุเวชวงศ์กุล
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกุฎี
- ๙) นายเรวัต กิ่งแก้ว
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยโรง
- ๑๐) นายวิรัตน์ วิบูลย์สรค์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง
- ๑๑) นายวิโรจน์ บุญดี
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองชุมพล
- ๑๒) นายทรงกลด สระแก้ว
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓

ผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๒ รูป/คน เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มีรายละเอียด ดังนี้

๑) ด้านการเป็นตัวแบบทางจริยธรรม

ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวแบบทางจริยธรรม พบว่า

๑) แนวทางในการพัฒนา คือ ต้องได้รับการรับรู้จากครอบครัวและสังคมรอบข้างที่ทำให้ดูเป็นแบบอย่าง^๑

๒) ควรให้วัดกับโรงเรียนจัดกิจกรรมร่วมกันให้มากที่สุด^๒

๓) ควรเน้นในเรื่องความกตัญญูและความมีระเบียบวินัยให้อยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข^๓

๔) ผู้ใหญ่ต้องทำตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดีทั้งทางด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน เพื่อเป็นแบบในการปฏิบัติ^๔

๕) จัดให้มีการอบรมคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนเป็นประจำ^๕

๖) อันดับแรก คือ ตัวพระภิกษุสงฆ์จะต้องเป็นผู้ปฏิบัติดีและปฏิบัติชอบ เพื่อสร้างความเลื่อมใสศรัทธา รวมถึงควรให้รางวัลใจแก่เด็กและเยาวชนที่สร้างคุณงามความดีเพื่อเป็นแรงกระตุ้นการทำความดีให้เกิดขึ้น^๖

๗) พระสงฆ์ต้องแสดงความมีระเบียบวินัย การเป็นผู้ปฏิบัติที่ตรงตาม การปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่น่าเลื่อมใสศรัทธา การประพฤติดี การเป็นผู้นำทางคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน^๗

๘) พระสงฆ์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เยาวชนและสังคมเพื่อจะได้ปฏิบัติตามที่ถูกต้อง^๘

๙) พระสงฆ์ควรเป็นต้นแบบในทางที่ดีกับเด็กและเยาวชน ไม่ประพฤติผิดในทางสงฆ์ หรือทำให้ขาดความเชื่อมั่นนับถือ^๙

๑๐) พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู รวมทั้งหน่วยงานต่าง ๆ ต้องช่วยกัน สร้างสิ่งแวดล้อมทางจริยธรรม ทั้งในบ้านโรงเรียนและสังคม^{๑๐}

๑๑) ควรเน้นในเรื่องของความกตัญญู ความมีระเบียบวินัยในการดำรงชีวิต ให้เด็กและเยาวชนสามารถเติบโตขึ้นโดยมีทักษะพื้นฐานในการอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข^{๑๑}

๑๒) ควรให้การอบรมดูแลอย่างใกล้ชิด และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก^{๑๒}

^๑ สัมภาษณ์ พระครูญาณวัชรวิมล, เจ้าคณะอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๒ สัมภาษณ์ พระครูจันทวชิรคุณ, เจ้าคณะตำบลทับคา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๓ สัมภาษณ์ พระครูศรีวัชรารักษ์, เจ้าคณะตำบลบางเค็ม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๔ สัมภาษณ์ พระใบฎีกาภามานะ สุเมธโส, เจ้าคณะตำบลหนองชุมพล, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๕ สัมภาษณ์ พระพระครูพิจิตรโพธิธรรม, เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๖ สัมภาษณ์ พระมหาอำนาจ กิตติธโร, เจ้าอาวาสวัดบ้านกล้วย, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๗ สัมภาษณ์ นายสมบุญ มั่งสา, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดยาง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๘ สัมภาษณ์ นายสมชาย นุเวชวงษ์มงคล, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกุฎี, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^๙ สัมภาษณ์ นายเรวัต กิ่งแก้ว, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยโรง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายวิรัตน์ วิบูลย์สรณ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายวิโรจน์ บุญดี, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองชุมพล, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายทรงกลด สระแก้ว, ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๒) ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน

ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน พบว่า

๑) แนวทางในการพัฒนาจำเป็นต้องให้การอบรมสั่งสอนควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น^{๑๓}

๒) ควรให้ชั่วโมงสอนด้านคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนเพื่อให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมให้มากที่สุด^{๑๔}

๓) ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ แต่ต้องมีคุณธรรมเพื่อนแนะนำให้กับเยาวชนได้ดำเนินตาม^{๑๕}

๔) ควรปรับวิธีสอนให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบันที่จะทำให้เด็กไม่เกิดความเบื่อหน่าย และมีความสนใจในเรื่องคุณธรรมและจริยธรรมมากขึ้น^{๑๖}

๕) ควรมีการจัดอบรมเยาวชนตามสถานศึกษาต่าง ๆ และรวมถึงเยาวชนในหมู่บ้านละแวกรอบ ๆ วัดด้วย^{๑๗}

๖) พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ทันโลกทันเหตุการณ์ โดยมีวิธีการปรับเปลี่ยนการสื่อสาร การสอนให้ดูเข้าใจง่าย และเข้าถึงง่ายเนื้อหา สอดแทรกคุณธรรมผสมผสานกับความบันเทิงสนุกสนาน เช่น ธรรมะมีทำนอง เป็นต้น^{๑๘}

๗) ควรใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอบรมสั่งสอนนักเรียนในเรื่องของศีล สมาธิ ปัญญา โดยสอนให้รู้เท่าทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น การอุปมาอุปไมย^{๑๙}

๘) แม้ปัจจุบัน มีครูพระมาสอนเป็นประจำอยู่แล้ว แต่ควรจัดให้มีการสอบธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก ขึ้นที่โรงเรียนด้วย^{๒๐}

๙) ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน ควรมีพระสงฆ์ที่มีความรู้และเรียนทางพระพุทธศาสนามาอบรมสั่งสอนนักเรียนในโรงเรียนทุกโรงเรียนในอำเภอเขาย้อย^{๒๑}

๑๐) ควรเน้นการปลูกจิตสำนึกในเรื่องบาปบุญคุณโทษที่จะได้รับเมื่อกระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำผิดศีล ๕^{๒๒}

๑๑) ควรเป็นผู้ทรงธรรมมีความรู้มีมุมมองที่กว้างไกล สามารถนำประสบการณ์มาแนะนำให้กับเยาวชนได้อย่างถูกต้อง^{๒๓}

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูญาณวัชรวิมล, เจ้าคณะอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูจันทวชิรคุณ, เจ้าคณะตำบลทับคา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระครูศรีวัชรภรณ์, เจ้าคณะตำบลบางเค็ม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระใบฎีกามานะ สุขเมธโส, เจ้าคณะตำบลหนองชุมพล, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระพระครูพิจิตรโพธิธรรม, เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๘} สัมภาษณ์ พระมหาอำนาจ กิตติธโร, เจ้าอาวาสวัดบ้านกล้วย, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายสมบุญ มั่งสา, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดยาง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายสมชาย นุเวชวงษ์กมล, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกุฎี, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายเรวัต กิ่งแก้ว, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยโรง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายวิรัตน์ วิบูลย์สรณ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายวิโรจน์ บุญดี, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองชุมพล, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๑๒) ควรเสนอแนะวิธีการและชี้แจงให้การดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชนเป็นไปในแนวทางที่เหมาะสม^{๒๔}

๓) ด้านการเป็นผู้เตือนสติ

ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ พบว่า

๑) ควรให้ผู้ปกครองของเยาวชนและครูในโรงเรียนนั้น ซึ่งเป็นผู้รู้ปัญหาเป็นอย่างดี ร่วมกันทำงานด้านนี้ร่วมกับพระสงฆ์^{๒๕}

๒) ควรให้พระสงฆ์เข้ามาอบรมคุณธรรมจริยธรรม และให้หัวข้อทำไว้เตือนสตินักเรียนให้มาก ๆ^{๒๖}

๓) สติเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต พระสงฆ์ควรเน้นให้เยาวชนมีสติในเวลาพูด ทำ คิด จึงจะประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต^{๒๗}

๔) ควรนำวิธีการสอนที่หลากหลายมา^{๒๘}

๕) ควรให้พระสงฆ์พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน โดยเตือนสติให้ระลึกถึงความดีงาม ความถูกต้องตามครรลองคลองธรรม โดยกระทำเป็นประจำและสม่ำเสมอ^{๒๙}

๖) เยาวชนที่กำลังเติบโตจะมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ที่ค่อนข้างแปรปรวน ฉะนั้น จึงต้องมีเทคนิคในการพูดหรือเทคนิคในการแนะแนวหรือแนะนำ^{๓๐}

๗) พระสงฆ์ควรสอนให้นักเรียนมีสติในการทำงานทุกอย่าง ทั้งในขณะทำงานในการเรียนรู้ จะทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ในสังคม และควรมีสติเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ เพราะสติคือ ความรอบรู้การระลึกได้ และต้องเอาหลักธรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันด้วย^{๓๑}

๘) พระสงฆ์เป็นแบบอย่างที่ดีทางความศรัทธา เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ เป็นบุคคลที่ควรนับถือ เคารพ ยกย่อง ดังนั้น จึงเป็นบุคคลที่เยาวชนให้ความสนใจอยู่แล้ว^{๓๒}

๙) พระสงฆ์ที่เป็นผู้อบรมสั่งสอนคน เป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่ยกย่องของคนในสังคม จึงจะสามารถเป็นผู้สอนและเตือนสติกับบุคคลอื่น ๆ ได้^{๓๓}

๑๐) เน้นสโลแกนที่ว่าทำดีต้องได้ดี และให้รู้จักกตัญญูต่อผู้มีอุปการคุณ^{๓๔}

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายทรงกลด สระแก้ว, ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูญาณวัชรวิมล, เจ้าคณะอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูจันทวชิรคุณ, เจ้าคณะตำบลทับคา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระครูศรีวัชรารักษ์, เจ้าคณะตำบลบางเค็ม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระใบฎีกามานะ สุขเมธโส, เจ้าคณะตำบลหนองชุมพล, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๒๙} สัมภาษณ์ พระพระครูพิจิตรโพธิธรรม, เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๐} สัมภาษณ์ พระมหาอำนาจ กิตติโร, เจ้าอาวาสวัดบ้านกล้วย, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ มั่งสา, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดยาง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายสมชาย นุเวชวงศ์กมล, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกุฎี, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายเรวัต กิ่งแก้ว, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยโรง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นายวิรัตน์ วิบุลธังสรรค์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๑๑) สติเป็นรากฐานของการดำเนินชีวิต เป็นแม่แบบของการกระทำทั้งปวง ความมีสติจะส่งเสริมให้เยาวชนเติบโตเป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในชีวิตได้^{๓๕}

๑๒) ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการแนะนำให้คำชี้แจงและเตือนสติเกี่ยวกับผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้น ทั้งในส่วนของการกระทำที่เหมาะสม และทั้งในส่วนของการกระทำที่ไม่เหมาะสมด้วย^{๓๖}

๔) ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม

ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม พบว่า

๑) พระสงฆ์ควรสอนให้นักเรียนและเยาวชนทั้งในโรงเรียนและในหมู่บ้านรอบรอบวัด ร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม^{๓๗}

๒) ควรปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนโดยเริ่มตั้งแต่อายุน้อย ๆ เพราะเด็กเหมือนผ้าขาวที่สามารถแต่งแต้มเติมสีสันที่สวยงามได้โดยง่าย^{๓๘}

๓) พระสงฆ์มีคุณธรรม ควรเป็นต้นแบบทางคุณธรรม และเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการปลูกฝังให้เยาวชนเชื่อถือและปฏิบัติตามดังที่ตนได้กระทำเป็นตัวอย่าง^{๓๙}

๔) ควรเน้นการให้ความรู้ในทางพระพุทธศาสนาแก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม^{๔๐}

๕) ควรให้มีการปลูกฝังจากพ่อแม่และญาติพี่น้องเป็นพื้นฐาน แล้วพระสงฆ์จึงพัฒนาคุณธรรมจากควมมีพื้นฐานนั้นต่อไปในระดับสูงยิ่งขึ้น^{๔๑}

๖) ควรใช้ตัวอย่างที่ดีเป็นต้นแบบ เพราะตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง หรือทำให้ดูอยู่ให้เห็น คือ การสอนและการปลูกฝังที่ดีที่สุด^{๔๒}

๗) ควรเน้นเรื่องความกตัญญูรู้จักบาปบุญคุณโทษ เน้นเรื่องความมีระเบียบวินัยและเสียสละเพื่อส่วนรวม เน้นความกรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนในสังคมด้วยกัน^{๔๓}

๘) การเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรมนั้นจำเป็นต้องชี้ประโยชน์ที่จะได้รับการเป็นคนดี และต้องชี้ให้เห็นโทษจากการที่กระทำตนเป็นคนไม่ดี^{๔๔}

๙) พระสงฆ์ที่จะเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม ต้องเป็นแบบอย่าง และสามารถนำเสนอแนวทางนำหลักธรรมให้เด็กและเยาวชนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างชัดเจน^{๔๕}

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายวิโรจน์ บุญดี, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองชุมพล, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายทรงกลด สระแก้ว, ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระครูญาณวัชรวิมล, เจ้าคณะอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๘} สัมภาษณ์ พระครูจันทวชิรคุณ, เจ้าคณะตำบลทับคาง, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๓๙} สัมภาษณ์ พระครูศรีวัชรภรณ์, เจ้าคณะตำบลบางเค็ม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๐} สัมภาษณ์ พระใบฎีกามานะ สุเมธโส, เจ้าคณะตำบลหนองชุมพล, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระพระครูพิจิตรโพธิธรรม, เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระมหาอำนาจ กิตติธโร, เจ้าอาวาสวัดบ้านกล้วย, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๓} สัมภาษณ์ นายสมบุญ มั่งสา, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดยาง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๔} สัมภาษณ์ นายสมชาย นุศวงษ์กมล, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกุฎี, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายเรวัต กิ่งแก้ว, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยโรง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๑๐) ควรสอนหลักการพื้นฐาน คือ ให้เด็กและเยาวชนเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ เป็นนักเรียนที่ดีของครู และเป็นคนดีของสังคม^{๕๖}

๑๑) ควรประยุกต์หลักการที่ว่า “ลูกไม่หล่นไม่ไถด้น” คือ เมื่อต้องการให้เด็กและเยาวชนได้รับการปลูกฝังคุณธรรมประจำใจ ก็จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองหรือสถาบันครอบครัว ด้วย เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดเด็กและเยาวชนที่สุด^{๕๗}

๑๒) การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมต้องสร้างจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนรู้จักรักสามัคคี และเสียสละต่อบ้านเกิดท้องถิ่นและสังคม^{๕๘}

๕) ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม

ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม พบว่า

๑) ควรส่งเสริมให้เยาวชนมีการปฏิบัติธรรม และให้พระสงฆ์เป็นผู้นำทำกิจกรรมนั้น ๆ^{๕๙}

๒) ควรสร้างให้เด็กมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม โรงเรียน และวัด^{๕๐}

๓) การเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม ควรสร้างความตระหนักในหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ มีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหลัก นั่นเอง^{๕๑}

๔) จำเป็นต้องปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตใจที่เสียสละ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่กันในสังคม^{๕๒}

๕) ควรส่งเสริมให้เข้าวัดปฏิบัติธรรม ทั้งนี้ โดยการนำของพระสงฆ์ร่วมกับผู้ปกครองและครูที่โรงเรียน เช่น อาจจัดให้มีกิจกรรมดังกล่าว ทุก ๆ วันพระ^{๕๓}

๖) ควรจัดตั้งกลุ่มคณะทำงานเพื่อสร้างกิจกรรมประเภทจิตอาสา ให้เด็กและเยาวชนในโรงเรียนและชุมชนรอบรอบวัดได้มีโอกาสร่วมกันทำความดีเพื่อสังคม^{๕๔}

๗) ควรสร้าง “สำนึกรักบ้านเกิด”^{๕๕}

๘) พระสงฆ์ควรทำงานร่วมกับหน่วยงานราชการและสถานศึกษาในพื้นที่ โดยร่วมกันดำเนินการในรูปแบบของเครือข่ายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเยาวชน^{๕๖}

๙) พระสงฆ์ที่จะเป็นผู้สร้างจิตสำนึกแก่เยาวชนจะต้องผู้ที่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและสังคมด้วย^{๕๗}

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายวิรัตน์ วิบูลย์สรณ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นายวิโรจน์ บุญดี, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองชุมพล, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายทรงกลด สระแก้ว, ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๙} สัมภาษณ์ พระครูญาณวัชรวิมล, เจ้าคณะอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี, ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๐} สัมภาษณ์ พระครูจันทวชิรคุณ, เจ้าคณะตำบลทับคา, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระครูศรีวัชรภรณ์, เจ้าคณะตำบลบางเค็ม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระใบฎีกามานะ สุเมธโส, เจ้าคณะตำบลหนองชุมพล, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๓} สัมภาษณ์ พระพระครูพิจิตรโพธิธรรม, เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม, ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๔} สัมภาษณ์ พระมหาอำนาจ กิตติธโร, เจ้าอาวาสวัดบ้านกล้วย, ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นายสมบุญ มั่งสา, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดยาง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๖} สัมภาษณ์ นายสมชาย นุศวงษ์กมล, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกุฎี, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๗} สัมภาษณ์ นายเรวัต กิ่งแก้ว, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยโรง, ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๑๐) ควรปลูกฝังจิตสำนึกความเสียสละและเอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และมีจิตสาธารณะรวมถึงการให้เอื้อกันและกันด้วย^{๕๘}

๑๑) ควรสร้างความตระหนักในหน้าที่ของความเป็นมนุษย์ ให้เด็กและเยาวชนมีจิตสำนึกกับความรับผิดชอบต่อสังคม^{๕๙}

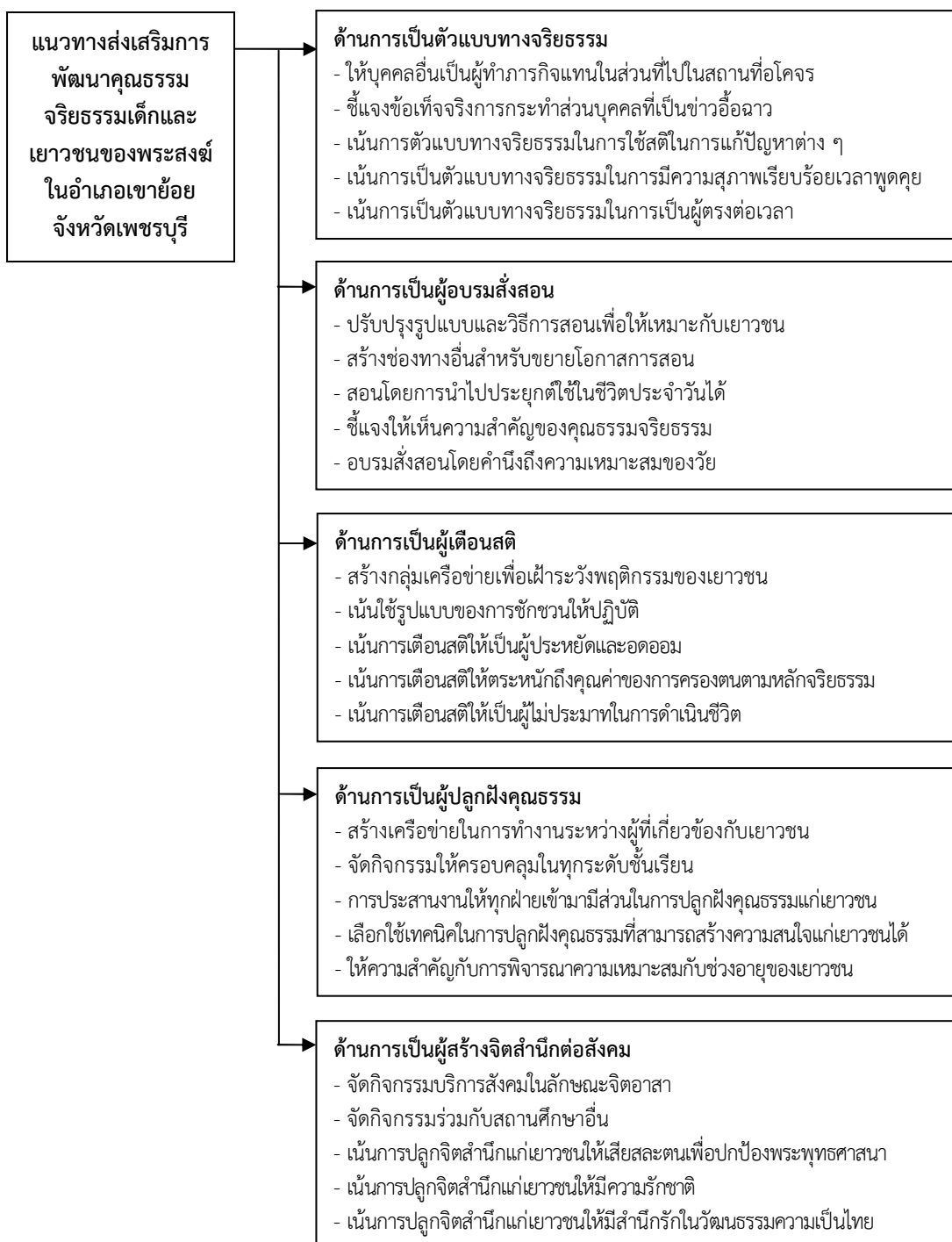
๑๒) ควรสร้างจิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนรู้จักรักและเสียสละเพื่อประโยชน์ของบ้านเกิดท้องถิ่นและสังคม^{๖๐}

^{๕๘} สัมภาษณ์ นายวิรัตน์ วิบูลย์สรณ์, ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง, ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๕๙} สัมภาษณ์ นายวิโรจน์ บุญดี, ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองชุมพล, ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

^{๖๐} สัมภาษณ์ นายทรงกลด สระแก้ว, ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

แผนภาพที่ ๔.๑ แนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอยะย้อย จังหวัดเพชรบุรี^{๖๑}

^{๖๑} จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัย.

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงแนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ดังนี้

๑) ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม

แสดงแนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม คือ การให้บุคคลอื่นเป็นผู้ทำภารกิจแทนในส่วนที่ไปในสถานที่อื่น, การชี้แจงข้อเท็จจริงการกระทำส่วนบุคคลของพระสงฆ์ในสื่อต่าง ๆ ที่เป็นข่าวอื้อฉาว, เน้นการต้นแบบทางจริยธรรมในการใช้สติในการแก้ปัญหาต่าง ๆ, เน้นการเป็นต้นแบบทางจริยธรรมในการมีความสุภาพเรียบร้อยเวลาพูดคุย, เน้นการเป็นต้นแบบทางจริยธรรมในการเป็นผู้ตรงต่อเวลา

๒) ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน

แสดงแนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน คือ การปรับปรุงรูปแบบและวิธีการสอนเพื่อให้เหมาะกับเยาวชน, การสร้างช่องทางอื่นสำหรับขยายโอกาสในการจัดการสอนที่มีข้อจำกัดด้านระยะเวลา, สอนโดยการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้, ชี้แจงให้เห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรม, อบรมสั่งสอนโดยคำนึงถึงความเหมาะสมของวัย

๓) ด้านการเป็นผู้เตือนสติ

แสดงแนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ คือ การสร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมของเยาวชนโดยใช้ความร่วมมือของเยาวชนเอง, การเน้นรูปแบบของการชักชวนให้ปฏิบัติ มากกว่าการออกคำสั่งให้ปฏิบัติ, เน้นการเตือนสติให้เป็นผู้ประหยัดและอดออม, เน้นการเตือนสติให้ตระหนักถึงคุณค่าของการครองตนตามหลักจริยธรรม, เน้นการเตือนสติให้เป็นผู้ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต

๔) ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม

แสดงแนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม คือ สร้างเครือข่ายในการทำงานระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนอย่างเป็นระบบ, จัดกิจกรรมให้ครอบคลุมเยาวชนในทุกระดับชั้นเรียน, การประสานงานให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อแก้ปัญหาของเยาวชน, เลือกใช้เทคนิคในการปลูกฝังคุณธรรมที่สามารถสร้างความสนใจแก่เยาวชนได้, ให้ความสำคัญกับการพิจารณาความเหมาะสมกับช่วงอายุของเยาวชน

๕) ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม

แสดงแนวทางส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม คือ กิจกรรมบริการสังคมในลักษณะจิตอาสา, กิจกรรมร่วมกับสถานศึกษาอื่น, เน้นการปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้เสียสละตนเพื่อปกป้องพระพุทธศาสนา, เน้นการปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มีความรักชาติ, เน้นการปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มีสำนึกรักในวัฒนธรรมความเป็นไทย

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “สภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาสภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี (๒) เปรียบเทียบความเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ (๓) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากนักเรียนในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน ๒๗๘ คน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิดและปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดลองตามค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ในกรณีตัวแปรตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และในส่วนของ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๒ รูป/คน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุป

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุป

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” สรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๑๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๒๔, มีอายุ ๑๔ ปี จำนวน ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๘๕, ระดับชั้นเรียน ม.๒ จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๘๘, มีผลการเรียน ๒.๕๐-๓.๐๐ จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๔๕

๕.๑.๒ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๙ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

(๑) ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยรักษาศีลอย่างเคร่งครัด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๕ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยการใช้สติในการแก้ปัญหาต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒

(๒) ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยมุ่งให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๘ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยมุ่งให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕

(๓) ด้านการเป็นผู้เตือนสติ

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๔ พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อการทำงานทั้งปวง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๒ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้ประหยัดและอดออม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๖

(๔) ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๒ พระสงฆ์เน้นทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติในการปลูกฝังคุณธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๙ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๖ พระสงฆ์ประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒

(๕) ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้เสียสละตนเพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๑ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๖ พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้เสียสละตนเพื่อปกป้องพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๑

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบความเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และผลการเรียนของนักเรียนที่ตอบแบบสอบถามตามสมมติฐานการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับชั้นเรียน และผลการเรียน มีผลให้ความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

(๑) ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม

ปัญหา อุปสรรค

- ๑) พระสงฆ์ (บางรูป) เดินสัญจรไปในตลาดนัดหรือห้างสรรพสินค้า
- ๒) มีข่าวความประพฤติเสียหายของพระสงฆ์ในหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์

ข้อเสนอแนะ

- ๑) ควรให้บุคคลอื่นเป็นผู้กระทำการิกแทน ในส่วนที่ต้องไปในสถานที่โจจร
- ๒) ควรจะชี้แจงให้เยาวชนรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข่าวอื้อฉาวของพระสงฆ์ในสื่อต่าง ๆ ว่า

เป็นการกระทำส่วนบุคคลไม่ใช่การกระทำของพระภิกษุสงฆ์ส่วนใหญ่

(๒) ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน

ปัญหา อุปสรรค

- ๑) สอนในรูปแบบเทศน์ ไม่น่าสนใจ
- ๒) มีเวลาน้อยเกินไป เพียงสัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง

ข้อเสนอแนะ

- ๑) ควรปรับปรุงรูปแบบและวิธีการสอนเพื่อให้เหมาะกับวัยและสร้างความสนใจแก่

เยาวชน

- ๒) ควรสร้างช่องทางอื่นสำหรับขยายโอกาสในการจัดการสอนที่มีข้อจำกัดด้านระยะเวลา

(๓) ด้านการเป็นผู้เตือนสติ

ปัญหา อุปสรรค

- ๑) เตือนสติในเรื่องที่เกิดเป็นปัญหาแล้ว ไม่ทันการณ์
- ๒) ไม่ชอบให้เตือนสติในลักษณะตำหนิ

ข้อเสนอแนะ

- ๑) ควรประเมินสถานการณ์ความเสี่ยง เพื่อให้การเตือนสติแก่เยาวชนในลักษณะของการป้องกันปัญหา และสร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมของเยาวชน โดยใช้ความร่วมมือจากกลุ่มเยาวชนเอง

- ๒) ควรใช้รูปแบบของการชักชวนให้ปฏิบัติ มากกว่าการออกคำสั่งให้ปฏิบัติ

(๔) ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม

ปัญหา อุปสรรค

- ๑) ครูพระที่มาสอนมีเพียงรูปเดียว ไม่เพียงพอ
- ๒) จัดกิจกรรมไม่ทั่วถึง ไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะ

- ๑) ควรสร้างเครือข่ายในการทำงานระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนอย่างเป็นระบบ
- ๒) ควรจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมเยาวชนในทุกระดับชั้นเรียน

(๕) ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม

ปัญหา อุปสรรค

- ๑) ขาดการจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์หรือกิจกรรมจิตอาสา
- ๒) ขาดการทำกิจกรรมร่วมกันกับสถานศึกษาอื่น

ข้อเสนอแนะ

- ๑) ควรสนับสนุนการจัดกิจกรรมบริการสังคมในลักษณะจิตอาสาเพื่อปลูกฝังให้เยาวชนมีจิตสำนึกต่อสังคม
- ๒) ควรสร้างเครือข่ายกับภาคประชาสังคมโดยจัดกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษาอื่น

๕.๒ อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” มีประเด็นสำคัญซึ่งอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่พบว่ามีด้านใดที่อยู่ในระดับดีมาก ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป เพราะคุณธรรมและจริยธรรมมีความสำคัญต่อการพัฒนามนุษย์ เพื่อให้มีคุณภาพลักษณะอันนำมาซึ่งความเป็นพลเมืองที่ดี นั่นเอง ดังกล่าวนี้น สอดคล้องกับที่ พระชาตรี จุกวโร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทสถาบันทางสังคมที่มีผลต่อความรู้ด้านพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี”, จากผลการวิจัยพบว่า มีแนวทางในการพัฒนา คือ การจัดเวลาเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาสาระตามจุดประสงค์การเรียนรู้, การจัดชั่วโมงเรียนพระพุทธศาสนาไว้ในคาบเช้าของวัน, การจัดหาสื่อการสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และการจัดหาหนังสือเข้ามาเพิ่มเติมไว้ในมุมความรู้ทางพระพุทธศาสนา, การให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนมากกว่าเป็นผู้ช่วยสอนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติตนแก่เยาวชน และการจัดสรรหาบุคลากรฝ่ายพระสงฆ์ผู้มีความรู้เข้ามาเพิ่มเติมให้เพียงพอต่อความต้องการหรือสามารถปฏิบัติหน้าที่แทนกันได้, การใช้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมโดยคัดเลือกกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจเหมาะสมกับวัยของเยาวชน และการประเมินผลหลังกิจกรรม โดยการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจกับเยาวชนที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม^๑ และสอดคล้องกับที่ พระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินธโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏราชบุรีในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า ควรจัดให้มีสถานที่ร่มรื่น สะอาด สวยงาม และสงบ ควรเพิ่ม ซีดี หรือวีดีโอ ควรจัดให้มีค่ายธรรมะ หรือค่ายคุณธรรมเพิ่มขึ้น และจัดให้มีการประเมินผลหลังเรียนอย่างเป็นระบบ^๒

^๑พระชาตรี จุกวโร, “บทบาทสถาบันทางสังคมที่มีผลต่อความรู้ด้านพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒๒.

^๒พระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินธโร, “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๙๙.

๑) ด้านการเป็นตัวแบบทางจริยธรรม

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นตัวแบบทางจริยธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๑ พระสงฆ์เป็นตัวอย่างทางจริยธรรม โดยรักษาศีลอย่างเคร่งครัด อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๕ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ พระสงฆ์เป็นตัวอย่างทางจริยธรรม โดยการใช้สติในการแก้ปัญหาต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการปลูกฝังสติให้กับเด็กและเยาวชนยังจำเป็นต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความสามารถทางอารมณ์ สามารถใช้สติเป็นเครื่องควบคุมความประพฤติของตนเองได้อย่างแท้จริง ดังที่ พระพุทธศาสนาเน้นที่การพัฒนาในตัวบุคคล เพราะเห็นว่า เมื่อคนพัฒนาแล้วก็จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมโดยรวมได้ สอดคล้องกับที่ อาธาดา สุตเสนัม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงานกระทรวงพลังงาน” จากผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักพุทธธรรม สามารถทำได้ เฉพาะผู้ที่เปิดใจให้กว้าง รับฟังเหตุผล มีคุณธรรม จริยธรรมและความยุติธรรม เท่านั้น ถ้าภายในหน่วยงานมีบุคลากรดังกล่าวน้อยก็ไม่สามารถนำหลักพุทธธรรมมาใช้ให้ก่อประโยชน์ได้^๓

๒) ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยมุ่งให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๘ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยมุ่งให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม แนวทางในการอบรมสั่งสอนนั้น มุ่งหวังผลสัมฤทธิ์ให้เด็กและเยาวชนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้รับนั้นไปประยุกต์หรือปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ดังกล่าวนี้อ สอดคล้องกับที่ พระครูโกศลกิจจานุการ (ณรงค์ ญาณวีโร) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัย พบว่า บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน^๔

^๓ อาธาดา สุตเสนัม, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงานกระทรวงพลังงาน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๔ พระครูโกศลกิจจานุการ (ณรงค์ ญาณวีโร), “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๓) ด้านการเป็นผู้เตือนสติ

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๔ พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อการงานทั้งปวง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๒ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๓ พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้ประหยัดและอดออม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๖ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม นอกจากการเตือนให้เด็กและเยาวชนตั้งตนอยู่ศีล ๕ แล้ว จำเป็นต้องสนับสนุนคุณธรรมอื่นควบคู่ไปด้วย เพื่อพัฒนาไปสู่การรู้และเห็นจริง ดังที่ พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญการฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งตามเป็นจริง ที่เรียกว่า วิปัสสนาภาวนา ซึ่งเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติให้คนพ้นทุกข์ วิปัสสนาภาวนาจึงถือเป็นแนวทางในการพัฒนาที่ยั่งยืนในทัศนะแห่งพระพุทธศาสนา ดังกล่าวนี สอดคล้องกับที่ พระมหาไพฑูรย์ วิบุโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” จากผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวม และรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก^๕

๔) ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๒ พระสงฆ์เน้นทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติในการปลูกฝังคุณธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๙ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๖ พระสงฆ์ประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อแก้ปัญหาของเยาวชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม ควรทำงานร่วมกับทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนด้วย ดังกล่าวนี สอดคล้องกับที่ พระสมจิตร์ ขนติโก ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน^๖

^๕พระมหาไพฑูรย์ วิบุโล, “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๑๑๑.

^๖พระสมจิตร์ ขนติโก, “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๔) ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๕ พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้เสียสละตนเพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๑ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๖ พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้เสียสละตนเพื่อปกป้องพระพุทธศาสนา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๑ แสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้ดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชนเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม จำเป็นส่งเสริมให้มีการกระทำประโยชน์เพื่อสังคม หรือกระทำตนให้เกิดประโยชน์สุขทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวม นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของสังคม ดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับที่ พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิโต) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของครูและนักเรียน ที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี พบว่าครูและนักเรียน มีความพึงพอใจต่อบทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน^๗

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะทั่วไป ดังนี้

- ๑) ควรปรับปรุงรูปแบบและวิธีการสอนเพื่อให้เหมาะกับเยาวชน
- ๒) ควรสร้างกลุ่มเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมของเยาวชน
- ๓) ควรเน้นใช้รูปแบบของการชักชวนให้ปฏิบัติ
- ๔) ควรสร้างเครือข่ายในการทำงานระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน
- ๕) ควรจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมในทุกระดับชั้นเรียน
- ๖) ควรจัดกิจกรรมบริการสังคมในลักษณะจิตอาสา
- ๗) ควรจัดกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษาอื่น

^๗พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิโต), “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ผลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน
- ๒) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในยุคโลกาภิวัตน์
- ๓) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายเพื่อเฝ้าระวังพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. การปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๓.

_____ . แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อุษาการ, ๒๕๔๗

_____ . คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองศีลธรรมระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๔.

_____ . แนวคิดการนิเทศช่วยเหลือโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๑.

กัลยา วาณิชยปัญญา. สถิติสำหรับงานวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และ
การบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

เกิด ธนชาติ. คู่มือคลังปริยัติธรรม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิอิทธิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

_____ . สถิติเบื้องต้นและการวิจัย: Basic Statistics and Research. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการ
บริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๔.

คณาจารย์โรงพิมพ์เลียงเชียง. หนังสือเรียนนักธรรมชั้นตรี ฉบับมาตรฐาน บูรณาการชีวิต วิชาพุทธ
ประวัติ. กรุงเทพมหานคร: เลียงเชียง, ๒๕๔๙.

โครงการพัฒนาดัชนีชี้วัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย. รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๗.

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์. สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘.

เฉลียว บุรีภักดิ์ และคนอื่น ๆ. ชุดการศึกษาค้นคว้าวิชา ๒๕๕๓๑๐๑ ทฤษฎีระบบและการประยุกต์
ใช้ในการพัฒนา. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๕๓.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. **คู่มือองค์การแห่งความเป็นเลิศ**. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน, ๒๕๕๑.
- ชีพ พุทธประเสริฐ. **การพัฒนาองค์การเทคนิคการบริหารการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร และมิ่งหมาย ชื่อดัง. **สาระการเรียนรู้พื้นฐาน หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ช่วงชั้นที่ ๓ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๘.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. **วาทกรรมการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: วิชาฯ, ๒๕๕๕.
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๑.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน. **ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและพัฒนาบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการสำนักงานกิจการ โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, ๒๕๔๔.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณ. **ทฤษฎีองค์การสมัยใหม่**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ดี. เค. ปรีณติงเวลด จำกัด, ๒๕๕๐.
- บรรจบ บรรณรุจิ. **อัสติมหาสาวก**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- ประกอบ กรรณสูตร. **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: ด้านสุขภาพการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ประภาศรี สีหอำไพ. **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- ประสาร ทองภักดี. **ศึกษาศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๔๒.
- ป่วย อิงภากรณ์. **ทัศนะว่าด้วยการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกลด์คิมทอง, ๒๕๕๕.
- ฝ่ายโครงการและวิจัย วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. **คุณธรรมแห่งความเป็นพลเมืองดีของนักศึกษาวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา**. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, ๒๕๔๖.
- พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์ และชลิดา ศรมณี. **หลักการจัดการองค์การและการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดแสงจันทร์การพิมพ์, ๒๕๔๑.
- พนัส หันนาคินท์. **การสร้างเสริมลักษณะนิสัย**. กรุงเทพมหานคร: แม็คการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- พระคันธสารภิวังศ์ (สมลักษณ์ คนธสาโร). **อภิธัมมัตถสังคหะและปรมัตถทีปนี (แปล)**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวันการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- พระเทพดิลก (ระบอบ จิตยาโณ). **ศาสนทายาทคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร: พรศิวการพิมพ์, ๒๕๔๓.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตโต). **ทิศทางการศึกษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๑.
- _____ . การศึกษา : เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.
- _____ . จริยธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๓.
- _____ . จาริกบุญจาริกธรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๔๗.
- _____ . พุทธวิธีในการสอน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.
- พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม). การศึกษาเชิงวิเคราะห์ พระคาถาธรรมบท เล่ม ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไทยรายวันการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๖.
- พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปนโน). คู่มือพระอุปัชฌาย์, พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: สหภาพพัฒนาการพิมพ์, ๒๕๔๐.
- พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปนโน). อภิธัมมัตถวิภาวินีแปล. กาญจนบุรี: ม.ป.ท, ๒๕๕๐.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). การเสริมสร้างคุณลักษณะเด็กไทย. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อและสิ่งพิมพ์แก้วเจ้าจอม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๑.
- _____ . พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/เสริม). พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนอักษรการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓.
- _____ . พจนานุกรมศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๘. นนทบุรี: โรงพิมพ์เพิ่มทรัพย์การพิมพ์, ๒๕๕๓.
- _____ . พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๒.
- พระพุทโธชาจารย์. พระธมมปทภูจกถา (จตุตถุ โภโค). แปลโดย มหามกุฏราชวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.
- พระมหาอดิสร ธีรสีโล. คุณธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐.
- พระสุธีวรญาณ (ณรงค์ จิตตโสภโณ). พุทธศาสตร์บริหารศรัณ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). มหาสติปัฏฐานสูตร ทางสู่พระนิพพาน. แปลโดย พระคันธสาราภังค์ (สมลักษณ์ คนธสาโร). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดไทยรายวันการพิมพ์, ๒๕๔๙.
- พระอุปติสสเถระ. วิมุตติมรรค. แปลโดย พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต) และคณะ. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- พิภพ วังเงิน. พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น, ๒๕๔๗.
- พุทธทาสภิกขุ. คำสอนผู้บวชพรรษาเดียว. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๔.
- พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. แผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการพัฒนาจิตใจ. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- เพ็ญแข ประจันปัจจนึก และคณะ. การยกระดับคุณธรรมจริยธรรมของสังคมไทยเพื่อการปฏิรูปสังคม : **แนวทางและการปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๑.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. **ความรู้คู่คุณธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- ไพฑูรย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจร. **สำนึกไทยที่พึงปรารถนา**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด, ๒๕๔๓.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. **องค์การและการจัดการ**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๓.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖.
- รุจิร ภู่อาระ. **แบบเรียนแนวหน้าชุดพัฒนากระบวนการหลักสูตรใหม่ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ๖**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๓.
- วศิน อินทสระ. **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพมหานคร: เม็ดทราย, ๒๕๔๘.
- วัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. **รายงานผลการดำเนินงานโครงการปลูกจิตสำนึกและเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม จังหวัดพัทลุง ประจำปี ๒๕๕๒ : อบรมสมาชิก อปท./เจ้าหน้าที่ อปท.ผู้ดูแลงานด้านศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม/และเครือข่ายวัฒนธรรม**. พัทลุง: สำนักวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง, ๒๕๕๒.
- วิเชียร วิทยาอุดม. **ทฤษฎีองค์การ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนรัช การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๔.
- วิทวัฒน์ ชัตติยะมาน. **เอกสารประกอบการสอนวิชาคุณลักษณะและจรรยาบรรณครู**. สงขลา: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๙.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. **ความหมายของการพัฒนา คำที่มีความหมายใกล้เคียง และแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนา**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔.
- เวคิน วุฒิวงศ์. **ความรับผิดชอบต่อสังคม**. สงขลา: แผนกพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, ๒๕๔๒.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๕.
- ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม). **สังคมมีคุณค่าจากต้นกล้าคุณธรรม**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์คุณธรรม, ๒๕๕๑.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล. **คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม, ๒๕๕๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.
- สมคิด บางโม. **องค์การและการจัดการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด, ๒๕๕๔.
- สมจิต ชีวปรีชา. **จรรยาบรรณและคุณธรรมในการพูด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีสง่า, ๒๕๔๔.
- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร). **บทสรวินิจฉัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **บาลีไวยากรณ์ วจวิภาค ภาคที่ ๒**. พิมพ์ครั้งที่ ๔๘. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๔๗.
- สมาน รังสียกฤษฎ์ และสุธี สุทธิสมบุรณ์. **หลักการบริหารเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๙. กรุงเทพมหานคร: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ., ๒๕๔๔.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: เอมีเทรดดิ้ง, ๒๕๔๑.
- สายหยุด ใจสำราญ และสุภาพร พิศาลบุตร. **การพัฒนาองค์การ**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เอกสารและตำรา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๙.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. **ภาพอนาคตและคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์**. กรุงเทพมหานคร: วี.พี.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, ๒๕๔๖.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. **วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน**. ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, ๒๕๕๗.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม, ๒๕๔๒.
- สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร. **การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้นักศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๐.
- สุพัตรา สุภาพ. **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม: ครอบครัว: ศาสนา: ประเพณี**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓.
- สุนน อมรวิวัฒน์. **การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนนาร่อง: รูปแบบที่คัดสรร**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๕.
- สุรพล สุยะพรหม และคณะ. **ทฤษฎีองค์การและการจัดการเชิงพุทธ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. **การปลูกฝังจริยธรรมในแนวทางการพัฒนาค่านิยมและคุณธรรมของเยาวชนในปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: พี. เอ. สี่พิง, ๒๕๔๓.
- แสง จันทร์งาม. **พุทธศาสนวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๕๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

แสง อุดมศรี. การปกครองคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.
 ไสว มาลาทอง. จริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒.
 อัจฉรา โพธิยานนท์. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: เทคนิคปรีณติง, ๒๕๓๙.
 อุดมพร อมรธรรม. ปรัชญาการศึกษาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
 แสงดาว, ๒๕๔๙.

(๒) บทความ :

บรรณาธิการ. “รื้อน้องวิถึถาร”. เดลินิวส์. (๑๘ มิถุนายน ๒๕๔๘): ๑.
 พระครูนิพัทธ์ปรีติกิจ (บุญมี อดตฺรโก). “คุณธรรมของครู”. ปาฐกถาธรรม, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๒
 (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๔๕): ๑๗.
 รัตนา ตุงคสวัสดิ์. “ข้อคิดเกี่ยวกับจริยธรรมครู”. ใน **ความรู้คู่คุณธรรม รวมบทความเกี่ยวกับ
 คุณธรรมจริยธรรมและการศึกษา**, รวบรวมโดย ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และประนอม รอดคำดี.
 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔): ๒๒๒-๒๒๓.
 วารุณี ธนวรานิษ และคณะ. “ผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อแรงจูงใจในการประกอบอาชีพอิสระ
 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร” **วารสารการ
 วิจัยทางการศึกษา** ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๔๖): ๑๘-๒๓.
 สมบูรณ์ ชาวชายโขง และธวัชชัย กุณวงศ์. “คนรุ่นใหม่กับการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน”. ใน
**วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏ
 สกลนคร**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๔ (มีนาคม-เมษายน ๒๕๕๕): ๕.
 สุธรรม ชุสดีสกุล. “จริยศาสตร์ของอริสโตเติล: ความดีคือความสุข”. **ปัญญาจักขุ**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓๐
 (เมษายน-พฤษภาคม ๒๕๔๗): ๔๗.
 เสนีย์ มีทรัพย์. “คุณธรรมนิยมในทฤษฎีของท่านพุทธทาสภิกขุ”. ใน **ความรู้คู่คุณธรรม รวม
 บทความเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและการศึกษา**, รวบรวมโดย ไพฑูรย์ สินลารัตน์
 และประนอม รอดคำดี. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔):
 ๒๒๘-๒๒๙.
 อำไพ สุจริตกุล, “คุณธรรมในครูไทย”. ใน **ความรู้คู่คุณธรรม รวมบทความเกี่ยวกับคุณธรรม
 จริยธรรมและการศึกษา**. รวบรวมโดย ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และประนอม รอดคำดี,
 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔): ๑๙๑-๑๙๒.

(๓) งานวิจัย/วิทยานิพนธ์ :

บุญหนา จิมาโนง และคณะ. “การประเมินประสิทธิภาพการสอนของพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา
 เขตปกครองคณะสงฆ์ภาค ๙”. **รายงานการวิจัย**. สำนักวิชาการ: มหาวิทยาลัย
 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูโกศลกิจจานุการ (ณรงค์ ญาณวีโร). “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูปลัดกัญไธ ชุตินฺธโร. “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิตโต). “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสมุห์มงคล สิริมงคล (ทองเจริญ). “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระชาติ จุกวโร. “บทบาทสถาบันทางสังคมที่มีผลต่อความรู้ด้านพระพุทธศาสนาของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระมหากำพล คุณงโก. “ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการอบรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- พระมหาจรัญ พุทธิสิริ. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์ใน อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์ ตามหลักสาราณียธรรม”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.
- พระมหาไพบุลย์ วิบุโล. “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระวิรัตน์ ปรีบุญโน. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของพระสังฆาธิการที่มีผลต่อการพัฒนาพระสงฆ์ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.
- พระสมจิตร ขนดีโก. “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- ยศ ถามูลแสน. “ศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการพัฒนาชุมชนต่อศีลธรรมของเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น เขต ๓”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓”

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ศักดิ์ดา ภาคจันทิก. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักไตรสิกขาของพระสังฆาธิการอำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็กและครอบครัว. “คุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย”. *รายงานการวิจัย*. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๒.
- สำราญ เพ็ญนอก. “การดำเนินชีวิตตามแนววิถีพุทธของวัยรุ่น”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- สุทธิวรรณ ตันติรัตนาวงศ์ และศศิภาณูจน์ ทวีสุวรรณ. “การส่งเสริมคุณธรรมที่มีประสิทธิภาพ: กรณีศึกษากลุ่มเด็ก/เยาวชนและข้าราชการภาครัฐ”. *รายงานการวิจัย*. กรมการศาสนา: กระทรวงวัฒนธรรม, ๒๕๕๒.
- สุนทร ผาสุก. “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอริยาธรรมของบุคลากรเทศบาลเมืองตากลิ อำเภอตากลิ จังหวัดนครสวรรค์”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.
- สุภัทรา ภูษิตรัตนาวลี. “ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตสำนึกต่อสังคมของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- อาชาดา สุตเส้นผม. “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมของกรมธุรกิจพลังงานกระทรวงพลังงาน”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

(๔) เว็บไซต์ :

- กลุ่มสารสนเทศ สนผ.สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. “ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา http://data.bopp-obec.info/emis/schooldata-view.php?School_ID. [๖ สิงหาคม ๒๕๖๐].
- สพป.เพชรบุรี เขต ๑. “ข้อมูลพื้นฐาน”. [ออนไลน์]. < <http://www.petburi.go.th/web/> >. [๖ สิงหาคม ๒๕๖๐].
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. “ข้อมูลพระ”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.krupra.net/new/index.php>. [๖ สิงหาคม ๒๕๖๐].

(๕) การสัมภาษณ์ :

- สัมภาษณ์ นายทรงกลด สระแก้ว. ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓. ๖ ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ นายเรวัต กิ่งแก้ว. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยโรง. ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ นายวิรัตน์ วิบูลย์สรณ์. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง. ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ นายวิโรจน์ บุญดี. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองชุมพล. ๑ ธันวาคม ๒๕๖๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สัมภาษณ์ นายสมชาย นุเวชวงศ์กมล. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกุฎี. ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ นายสมบุญ มั่งสา. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดยาง. ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ พระครูจันทวชิรคุณ. เจ้าคณะตำบลทับคาง. ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ พระครูญาณวัชรวิมล. เจ้าคณะอำเภอเขาชัย จังหวัดเพชรบุรี. ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ พระครูศรีวัชรารณ. เจ้าคณะตำบลบางเค็ม. ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ พระใบฎีกามานะ สุขเมธโส. เจ้าคณะตำบลหนองชุมพล. ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ พระพระครูพิจิตรโพธิธรรม. เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม. ๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐.
- สัมภาษณ์ พระมหาอำนาจ กิตติธโร. เจ้าอาวาสวัดบ้านกล้วย. ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐.

๒. ภาษาอังกฤษ

- Jean Piaget. **The Moral Judgment of the Child**. London: Routledge&Kegan Paul Ltd., 1997.
- Lawrence Kohlberg. **Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research**. New York: Russell Sage Foundation, 2000.
- Maslow Abraham. **Motivation and Personality**. New York: Harper and Row Publishers, 1997.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญ,ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จนทสาโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ตรวจแล้ว
พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญ, ผศ.ดร.
๑๖.๙.๖๐

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จนทสาโร
โทรศัพท์ ๐๔๓-๗๐๖-๓๓๓๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูวิสุทธิธานันท์คุณ,ดร.

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร รัชสประจักษ์นิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร

โทรศัพท์ต่อ ๐๔๓-๗๐๖-๓๓๓๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระมหากษัตริย์ ธิธมโม,คร.

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร รัชสประจำตวันสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ทรงศก ๕๕๐
ทรง. ๖๑๐๕.๒
๕ ม.๓.๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุธะพรม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๔๔๑-๗๐๖-๓๓๓๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทศโต,ดร.

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธพิจารณาแล้วเห็นว่าพระคุณท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขออาราธนาพระคุณท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทศโต, ดร.
๒๕ / ๙.๙. / ๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร

โทรติดต่อก่อน ๐๔๓-๗๐๖-๓๓๓๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต โทร/แฟกซ์ ๐-๒๘๘๒-๓๑๕๔ ภายใน (๒๑๓๘)

ที่ ศธ.๖๑๐๕.๒/๗๔๓

วันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร หัสประจักษ์วัฒน์ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ในโอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๔๑-๗๐๖-๓๓๓๕

ภาคผนวก ข
ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC)
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

๑. พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ผศ.ดร.

๒. พระครูวิสุทธาสนันท์คุณ, ดร.

๓. พระมหากังวาล อธิธมฺโม, ดร.

๔. พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตฺโต, ดร.

๕. ผศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น
- ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๑

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๒

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๓

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๔

ผู้เชี่ยวชาญท่านที่ ๕

ข้อ	รายการ	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑. ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม								
๑	พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยรักษาศีลอย่างเคร่งครัด	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยการใช้สติในการแก้ปัญหาต่างๆ	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓	พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยให้การเคารพต่อผู้แก่กว่า (ภิกษุผู้มีพรรษามากกว่าตน)	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔	พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยมีความสุภาพเรียบร้อยเวลาพูดคุย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยเป็นผู้ตรงต่อเวลา	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๖	พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยให้เกียรติแก่ผู้อื่น ไม่ดูถูกเหยียดหยาม	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๒. ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน								
๑	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของวัย	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยมุ่งให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยชี้แจงให้เห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมตามหลักของพระพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยแสดงให้เห็นโทษของการทำผิดหลักจริยธรรม และประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำถูกต้องตามหลักจริยธรรม	๑	๑	๑	๑	-๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๕	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยมุ่งให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๖	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	๓. ด้านการเป็นผู้เตือนสติ								
๑	พระสงฆ์เตือนสติ ให้ตระหนักถึงคุณค่าของการครองตนตามหลักจริยธรรม	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้ประหยัดและอดออม	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อการทำงานทั้งปวง	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๕	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๖	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔. ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม									
๑	พระสงฆ์เป็นผู้ปลูกฝังแนวคิดในการนำหลักคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์เน้นทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติในการปลูกฝังคุณธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	พระสงฆ์มีวิธีการสอนและเทคนิคในการปลูกฝังคุณธรรมที่สามารถสร้างความสนใจแก่เยาวชนได้	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	พระสงฆ์ปลูกฝังคุณธรรมโดยพิจารณาตามความเหมาะสมกับช่วงอายุของเยาวชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	พระสงฆ์สนับสนุนให้ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	พระสงฆ์ประสานงานกับองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อแก้ปัญหาของเยาวชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕. ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม									
๑	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มีความรักชาติ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้เห็นคุณค่าของศิลปะประจำชาติ	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อ	รายการ	คะแนนจากผู้เชี่ยวชาญ/คนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๓	พระสงฆ์ปลุกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔	พระสงฆ์ปลุกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้มีสำนึกรักในวัฒนธรรมความเป็นไทย	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	พระสงฆ์ปลุกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้เสียสละตนเพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์	๑	๑	๐	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๖	พระสงฆ์ปลุกจิตสำนึกแก่เยาวชนให้เสียสละตนเพื่อปกป้องพระพุทธศาสนา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ค
ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient)

ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha coefficient)

สารนิพนธ์ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัด เพชรบุรี

ผู้วิจัย พระอนุสรณ์ จันทสาโร (อ้นทอง)

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
A1	109.6333	165.4126	.1001	.8825
A2	109.7667	161.7713	.4026	.8782
A3	109.8000	163.0621	.3295	.8793
A4	109.9000	157.5414	.3829	.8780
A5	110.0333	156.9989	.4988	.8757
A6	109.8333	155.1782	.5055	.8752
B1	109.5333	158.2575	.6186	.8751
B2	109.9667	149.6195	.6897	.8704
B3	110.0333	153.7575	.6706	.8723
B4	110.2000	154.1655	.6589	.8726
B5	109.8333	156.6264	.5184	.8753
B6	110.1000	157.9552	.3128	.8800
C1	110.0667	161.3747	.2371	.8810
C2	109.9667	158.5161	.3842	.8779
C3	110.2000	162.7172	.1128	.8860
C4	110.5667	159.5644	.2317	.8825
C5	110.6333	156.7230	.2830	.8822
C6	110.3000	163.1138	.2439	.8803
D1	109.6333	159.8954	.3789	.8781
D2	109.7333	158.6161	.4269	.8771
D3	109.8000	157.1310	.3874	.8779
D4	109.8333	155.5920	.5115	.8752
D5	110.0333	152.9989	.6062	.8729
D6	110.0667	151.1678	.5455	.8739
E1	109.8000	153.5448	.6244	.8728
E2	110.0000	155.5862	.4928	.8755
E3	109.9000	152.0241	.6285	.8722
E4	110.0333	150.2402	.5669	.8733
E5	109.7333	157.5816	.3525	.8788
E6	110.3000	156.0793	.3038	.8815

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 30

Alpha = .8808

ภาคผนวก ง
หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ กธ ๖๓๐๕.๒/๔๕๓

โรงเรียนวัดกกกั๊ก(ชมประชาวังสรวรคั)

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

802/1560

สาขาวิชาการจัดการเชิงท่องเที่ยว และสาขาวิชาวิจัยและทำสนาสนสร...

ภาคบริหารการศษษา

802/1560

กรุงเทพมหานคร

กรุงเทพมหานคร

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร

อยุธยา : ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลจำเริญ อำเภอร้อยชัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๑๑๓๐

โทร. ๐๒-๘๖๒๒-๓๐๖๕ ต่อ ๒๐๒๐๐, ๒๐๒๐๑, ๒๐๒๐๒

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน	นายสมชาย นวดวงษ์มงคล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกุฎี
สิ่งที่ส่งมาด้วย	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาชัย
 จังหวัดเพชรบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรและนักเรียนในโรงเรียนของท่านเพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

1. ปัญหา : ผู้บริหารขาดความรู้ในการจัดการ
 2. สาเหตุ : ขาดความรู้ในการจัดการ
 3. ผลกระทบ : ขาดความรู้ในการจัดการ

NOTES

Drink 8 glasses 250.

ขอแสดงความนับถือ

Jim Brown

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนาศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร
โทรศัพท์ : ๐๘๑-๗๐๖-๓๓๓๕

22.
 - 2000. 11. 22. 11:00
 12 22 6

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๕๕๓

โรงเรียนวัดห้วยโรง (หมื่นนฤมิตรพิทยาคาร)	
ศูนย์บัณฑิตศึกษา	๕๖๙/๒๕๖๐
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ	๒๔ พ.ค. ๒๕๖๐
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธและสาขาวิชาปรัชญาและศาสนศาสตร์	๐๘.๐๕ น.
ภาควิชาปรัชญาและศาสนา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุทธาราม แขวงบางขุนนนท์	
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐	
อยู่ประจำ : ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังนก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐	
โทร. ๐๒-๘๘๖๒-๓๓๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘	

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน นายเรวัต กิ่งแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยโรง
 สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๕๑ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาชัย
 จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรและนักเรียนใน
 โรงเรียนของท่านเพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการเก็บ
 รวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
 การจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์
 จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการ
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้
 บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เพื่อไปรายงาน
 วันที่ ๒๔ พ.ย. ๖๐

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาและศาสนศาสตร์

ททว.

๑๐
 ๗/๑๐/๖๐.

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร
 โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๑-๗๐๖-๓๓๓๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๕๓

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาวิทยาศาสตร์

ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วัดศรีสุธรรม แขวงบางขุนนท์

เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๗๐๐

อยู่ภายใน : ๗๗ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรับน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๘๖๒-๑๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๗, ๒๑๓๘

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายวิรัตน์ วิบุลรัฐสรรค์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

โรงเรียนวัดหนองปรัง (นวมานัสรัง)
ที่ ๗๑๐
วันที่ 12 ธ.ค. 2560
เรื่อง

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาชัย
จังหวัดเพชรบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มี ความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรและนักเรียนใน
โรงเรียนของท่านเพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน
☒ เป็นวิทยาทาน
☒ เป็นวิทยาทาน
☐ อื่นๆ
๗๗ หมู่ ๑
(นางวิภาวดี เป้งเรือง)
12 ธ.ค. 2560

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาวิทยาศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร

โทรศัพท์ต่อ. ๐๔๑-๗๐๖-๓๓๓๕

(นายวิรัตน์ วิบุลรัฐสรรค์)

ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง (นวมานัสรัง)

12 ธ.ค. 2560

โรงเรียนบ้านหนองชุมพล	
ด้านวิชาการ	
ด้านงบประมาณ	
ด้านการบริหารงานทั่วไป	✓
วันที่ ๒๑/๑๑/๖๐	

ศูนย์บัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญา ศาสนศาสตร์
ภาควิชาปรัชญา ศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
กรุงเทพมหานคร : อาคารเรียนศูนย์วิจัยการศึกษาศาสนศาสตร์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐๑
อยู่ประจำ : ๐๒-๘๘๖๐-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๑, ๒๑๓๒
โทร. ๐๒-๘๘๖๐-๓๑๕๔ ต่อ ๒๑๓๐, ๒๑๓๑, ๒๑๓๒

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายวิโรจน์ บุญดี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองชุมพล
สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร ภวังควิมลโศภิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย
จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรและนักเรียนใน
โรงเรียนของท่านเพื่อการนี้จึงใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้บัณฑิตดำเนินการเก็บ
รวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์
จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เสนอ ผู้อำนวยการสถานศึกษา	
☒ เพื่อโปรดทราบ	☒ เพื่อพิจารณา
☐	☐
ลงชื่อ <u>วิโรจน์</u>	
วันที่ <u>30 พ.ย. 60</u>	

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญา ศาสนศาสตร์

☒ ทราบ

๒๒๖๖ ๒๒๖๖ ๓๓ ๒๒๖๖ ๒๒๖๖

(นายวิโรจน์ บุญดี)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองชุมพล

1 / ๐๓ / ๖๐

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร
โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๔๑-๙๐๖-๓๓๓๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๓

เลขที่รับ 334 / ๔960
 6 ธ.ค. 60
 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
 โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
 Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
 Website : gps.mcu.ac.th
 E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน รักษาการผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓
 สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร รัชสประจำตวันนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอยะย้อย
 จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากบุคลากรและนักเรียนใน
 โรงเรียนของท่านเพื่อการนี้จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บ
 รวบรวมข้อมูลในการวิจัยซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
 การจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์
 จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

เรียน ๗๐.๖๖

- เพื่อทวง

- กรุณำแจ้งมติศึกษา มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จอกรมอนุตรา
 อนุสรณ์ จันฉัตร เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

วันที่ ๑๐๐๖๖
 6 ธ.ค. 60

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร
 โทรศัพท์ ๐๔๑-๗๐๖-๓๓๓๕

ทวน

ให้ผู้ที่เก็บข้อมูลมาส่งที่
 ๖ ธ.ค. 6๐

6 ธ.ค. 6๐

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นามสกุล พระครูญาณวัชรวิมล เจ้าคณะอำเภอเขาย้อย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย
จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

น้อมกราบมาด้วยความเคารพ

พระครูญาณวัชรวิมล
๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร
โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๔๑-๗๐๖-๓๓๓๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นามสกุล พระครูจันทวชิรคุณ เจ้าคณะตำบลทับคาง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร ราชประจักษ์วิมล ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอยะย้อย
จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๐๙๐๓๐๒/๙๕๒
พระครูจันทวชิรคุณ
๑๒ ธันวาคม ๖๐

นามสกุลมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร
โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๙๑-๗๐๖-๓๓๓๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๙๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติขอความเห็นชอบให้ผลิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูศรีวิชมารณ์ เจ้าคณะตำบลบางเค็ม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร ราชสวามีเจ้าตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาชัย
จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่จะต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมกราบมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อ.ดร.สุวิมล งามวงศ์
พระครูศรีวิชมารณ์

อ.ดร.สุวิมล งามวงศ์
วันที่ 12 ธ.ค. 2560

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุนะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙๑-๗๐๖-๓๓๓๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังนก
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้บัณฑิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระใบฎีกามานะ สุเมธโส เจ้าคณะตำบลหนองชุมพล
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จนทสาโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาชัย
จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขออนุญาตให้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระอนุสรณ์ ฉายา จนทสาโร
เจ้าคณะตำบลหนองชุมพล
วัดทุ่งกุลา อ.บ้านไร่ จ.พิจิตร
วันที่ ๒๖ พ.ย. ๖๐

นมัสการด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาและศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จนทสาโร
โทรศัพท์ต่อ. ๐๔๑-๗๐๖-๓๓๓๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุมัติขอพระราชทานให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระครูพิจิตรโพธิธรรม เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาชัย
จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สิทธิดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุสรณ์ให้สัมภาษณ์
พระครูพิจิตรโพธิธรรม
เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม
วันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาและศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร
โทรศัพท์ติดต่อ : ๐๙๑-๗๐๖-๓๓๓๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
นมัสการ พระมหาอำนาจ กิตติธโร เจ้าอาวาสวัดบ้านกล้วย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาชัย
จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน
ด้วยดี และขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อนุชา ใจดี
พระมหาอำนาจ กิตติธโร
๑๗ ธันวาคม ๖๐

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร
โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๔๕-๗๐๖-๓๓๓๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๕๖

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504 จ.เพชรบุรี
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบัวน้อย 9315
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170 4 ส.ค. 2560
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสมบูรณ์ มั่งสา ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดยาง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร รัชสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาชัย
จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน

เพื่อทราบ

☒ แจ้งฝ่ายวิชาการ☐ แจ้งฝ่ายงบประมาณ☐ แจ้งฝ่ายบุคลากร☐ แจ้งฝ่ายอื่น ๆ☐ ...

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

(ลงชื่อ) ...

11 4 ส.ค. 2560

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร

โทรศัพท์ติดต่อ ๐๔๓-๗๐๖-๓๓๓๕

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๕๖

โรงเรียนวัดฤๅณ (ชุมชนประเวศรังสรรค์)
 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาปรัชญา ศาสตราจารย์ ดร. คณาสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๘/๑/๒๕๖๐
 อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง 8 504
 เลขที่ 79 หมู่ ๕ ตำบลลำไทร อำเภอนายูง... พ.ศ. ๒๕๖๐
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
 โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
 Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
 Website : gps.mcu.ac.th
 E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขออนุญาตให้สิทธิเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน นายสมชาย นุเวชวงษ์กมล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดฤๅณ
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาชัย
 จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้เกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใ้ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้สิทธิดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนา

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสาโร
 โทรศัพท์ ๐๙๑-๗๐๖-๓๓๓๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังนก
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายเรวัต กิ่งแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยโรง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาชัย
จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ในดาม ๐๔๓๐๒๐๕๐๔๑
๑๔ ธ.ค. ๖๐.

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร

โทรศัพท์ต่อ : ๐๔๓-๗๐๖-๓๓๓๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๕๒

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง 8.504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายวิรัตน์ วิบุลย์สรณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

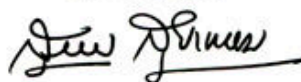
เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาชัย
จังหวัดเพชรบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษานี้มีความจำเป็นที่ต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน
☐ เชื้อไปรษณีย์
☒ เพื่อไปรษณีย์
☐ อื่นๆ.....
(ลงชื่อ)
(นายสุรพงษ์ สุขธรรม)
๑๕ / ๑๑ / ๖๐

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขธรรม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาและศาสนศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร

โทรศัพท์ต่อ. ๐๔๑-๗๐๖-๓๓๓๕

(นายวิรัตน์ วิบุลย์สรณ์)
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง (บุญญานุสรณ์)

15 ธ.ค. 2560

โรงเรียนบ้านหนองขาม	
ด้านวิชาการ	
ด้านงบประมาณ	
ด้านการบริหารงานบุคคล	ที่ กอ ๖๑๐๕๒/๓๕๒
ด้านการบริหารทั่วไป	

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิศวกรรม คณะวิศวกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนาน ชั้น 5 ห้อง 8 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลวังใหม่ อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : eps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้บันทึกข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน	นายวิโรจน์ บุญดี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองชุมพล
สิ่งที่ส่งมาด้วย	แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร รหัสประจำตัวนิสิต ๕๙๓๐๖๐๕๐๔๓ นิสิต
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย
จังหวัดเพชรบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการวินิจฉัยขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้ให้สัตยาบันการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เลขที่ ผู้ยื่นใบขอการเลื่อนการศึกษา

☒ เพื่อไปรับทราบ ☒ เพื่อพิจารณา

☐ ☒ ต่อ ☐ ต่อ

วันที่

30 เม 60

ขอแสดงความนับถือ

Lee Priner

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชาปรัชญาศาสนาศาสตร์

☒ 457M

๒๖๑๖ คช. เกษี เฉลิมภัก

1. on 20

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๑-๗๐๖-๓๓๓๕

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๒/๔๕๒

383 / 2560
 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
 โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
 Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
 Website : gps.mcu.ac.th
 E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์อนุญาตให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
 เรียน รักษาการผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร หวัหระจัตตวันนิต ๕๔๓๐๒๐๕๐๔๑ นิสิต
 หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย
 จังหวัดเพชรบุรี" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อการนี้จึง
 ใคร่ขอความอนุเคราะห์ได้โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ และเก็บรวบรวมข้อมูลในการ
 วิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และ
 ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สู่ประดอม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

เรียน ผอ. ร.ร.

- เพื่อทราบ

- ส่วนงานที่ดำเนินการขอทราบ

คุณาภรณ์ พงษ์พานิชย์ รองผู้อำนวยการ

รักษาการผู้อำนวยการ

วันที่ ๐๐๐๖

๖ ๐ ๖๐

ผู้ประสานงาน : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร

โทรศัพท์ต่อ. ๐๔๑-๙๐๖-๓๓๓๕

- ททท

- กองหอสมุด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คุณกมลทิพย์ กิ่งแก้ว

ภาคผนวก จ
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ
 - ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
 - ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
๒. โปรดตอบคำถามให้ครบทุกข้อ
๓. ข้อมูลที่ได้จากท่านในครั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นความลับ จึงไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อท่านโดยผู้วิจัยจะนำผลมาใช้ในการวิจัย เท่านั้น
๔. การตอบแบบสอบถามของท่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้

ขอขอบคุณในความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้

พระอนุสรณ์ จันทสาโร (อ้นทอง)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑: ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่าน

๑. เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

๒. อายุ

☐ น้อยกว่า ๑๒ ปี

☐ ๑๒ ปี

☐ ๑๓ ปี

☐ ๑๔ ปี

☐ ๑๕ ปี

☐ มากกว่า ๑๕ ปี

๓. ระดับชั้น

☐ ม.๑

☐ ม.๒

☐ ม.๓

๔. ผลการเรียน (เกรดเฉลี่ย)

☐ ต่ำกว่า ๒.๕๐

☐ ๒.๕๐-๓.๐๐

☐ ๓.๐๑-๓.๕๐

☐ ๓.๕๑-๔.๐๐

ตอนที่ ๒: แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของ
พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็ก
และเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ว่าอยู่ในระดับใด ตามความ
เป็นจริง โดยกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง มีความคิดเห็น อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อ	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน ของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๑. ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม					
๑	พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยรักษาศีลอย่างเคร่งครัด					
๒	พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยการใช้สติในการแก้ปัญหาต่างๆ					
๓	พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยให้การเคารพต่อผู้แก่กว่า (ภิกษุผู้มีพรรษามากกว่าตน)					
๔	พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยมีความสุภาพเรียบร้อยเวลาพูดคุย					
๕	พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยเป็นผู้ตรงต่อเวลา					
๖	พระสงฆ์เป็นต้นแบบทางจริยธรรม โดยให้เกียรติแก่ผู้อื่น ไม่ดูถูกเหยียดหยาม					

ข้อ	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน ของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๒. ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน					
๑	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของวัย					
๒	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยมุ่งให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้					
๓	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยชี้แจงให้เห็นความสำคัญของคุณธรรมจริยธรรมตามหลักของพระพุทธศาสนา					
๔	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยแสดงให้เห็นโทษของการทำผิดหลักจริยธรรม และประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำถูกต้องตามหลักจริยธรรม					
๕	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยมุ่งให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้					
๖	พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ					
	๓. ด้านการเป็นผู้เตือนสติ					
๑	พระสงฆ์เตือนสติ ให้ตระหนักถึงคุณค่าของการครองตนตามหลักจริยธรรม					
๒	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้มีความกตัญญูทุกเวทีต่อผู้มีพระคุณ					
๓	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้ประหยัดและอดออม					
๔	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตต่อการทำงานทั้งปวง					
๕	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่					
๖	พระสงฆ์เตือนสติ ให้เป็นผู้ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต					

ข้อ	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน ของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
	๔. ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม					
๑	พระสงฆ์เป็นผู้ปลูกฝังแนวคิดในการนำหลักคุณธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต					
๒	พระสงฆ์เน้นทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติในการปลูกฝังคุณธรรม					
๓	พระสงฆ์มีวิธีการสอนและเทคนิคในการปลูกฝังคุณธรรมที่สามารถสร้างความสนใจแก่เยาวชนได้					
๔	พระสงฆ์ปลูกฝังคุณธรรมโดยพิจารณาตามความเหมาะสมกับช่วงอายุของเยาวชน					
๕	พระสงฆ์สนับสนุนให้ครูและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการปลูกฝังคุณธรรม					
๖	พระสงฆ์ประสานงานกับองค์กรต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามามีส่วนในการปลูกฝังคุณธรรมเพื่อแก้ปัญหาของเยาวชนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน					
	๕. ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม					
๑	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้มีความรักชาติ					
๒	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้เห็นคุณค่าของศิลปะประจำชาติ					
๓	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น					
๔	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้มีสำนึกรักในวัฒนธรรมความเป็นไทย					
๕	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้เสียสละตนเพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์					
๖	พระสงฆ์ปลูกจิตสำนึกแก่เยาวชน ให้เสียสละตนเพื่อปกป้องพระพุทธศาสนา					

ตอนที่ ๓: ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของ
พระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

๑) ด้านการเป็นตัวอย่างทางจริยธรรม

.....

.....

.....

.....

๒) ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน

.....

.....

.....

.....

๓) ด้านการเป็นผู้เตือนสติ

.....

.....

.....

.....

๔) ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม

.....

.....

.....

.....

๕) ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก จ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย
จังหวัดเพชรบุรี

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ- นามสกุล

วุฒิการศึกษา

ตำแหน่ง

วัน/เวลาที่สัมภาษณ์

ตอนที่ ๒ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

- ๑) ท่านเห็นว่า แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นต้นแบบทางจริยธรรม ควรเป็นอย่างไร
- ๒) ท่านเห็นว่า แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอน ควรเป็นอย่างไร
- ๓) ท่านเห็นว่า แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้เตือนสติ ควรเป็นอย่างไร
- ๔) ท่านเห็นว่า แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้ปลูกฝังคุณธรรม ควรเป็นอย่างไร
- ๕) ท่านเห็นว่า แนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชนของพระสงฆ์ในอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ด้านการเป็นผู้สร้างจิตสำนึกต่อสังคม ควรเป็นอย่างไร

ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ

พระอนุสรณ์ จนทสโร (อ้นทอง)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(ผู้สัมภาษณ์)

ภาคผนวก ข
ภาพถ่ายการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ พระครูญาณวัชรวิมล เจ้าคณะอำเภอยาย้อย จังหวัดเพชรบุรี
๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระครูจันทวชิรคุณ เจ้าคณะตำบลทับคาง
๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระครูศรีวัชรภากรณ์ เจ้าคณะตำบลบางเค็ม
๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระใบฎีกามานะ สุขเมธโส เจ้าคณะตำบลหนองชุมพล
๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระพระครูพิจิตรโพธิธรรม เจ้าอาวาสวัดโพธิ์งาม
๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ พระมหาอำนาจ กิตติธโร เจ้าอาวาสวัดบ้านกล้วย
๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ มั่งสา ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดยา
๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายสมชาย นุเวชวงศ์มล ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดกุฎี
๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายเรวัต กิ่งแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดห้วยโรง
๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายวิรัตน์ วิบูลย์สรณ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองปรัง
๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายวิโรจน์ บุญดี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองชุมพล
๑ ธันวาคม ๒๕๖๐

สัมภาษณ์ นายทรงกลด สระแก้ว ผู้อำนวยการโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๑๓
๖ ธันวาคม ๒๕๖๐

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระอนุสรณ์ ฉายา จันทสโร นามสกุล อันทอง
- เกิด : วันอังคารที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๔
- สถานที่เกิด : ตำบลหนองปร่ง อำเภอยะบอย จังหวัดเพชรบุรี
- การศึกษา : นักธรรมชั้นเอก
 สำนักเรียนคณะจังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. ๒๕๕๖
 : พุทธศาสตรบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๙
- อุปสมบท : วันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๕๑ ณ วัดหนองปร่ง
 โดยมี พระครูพิพัฒน์วัชรภรณ์ เจ้าอาวาสวัดเขาสมอระบั้ง เป็นพระอุปัชฌาย์
- สังกัด : วัดหนองปร่ง ตำบลหนองปร่ง อำเภอยะบอย จังหวัดเพชรบุรี
- ตำแหน่ง/หน้าที่ : เลขานุการวัดหนองปร่ง
 : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดหนองปร่ง
 : ครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนวัดหนองปร่ง
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดหนองปร่ง เลขที่ ๗๒ หมู่ ๒ ตำบลหนองปร่ง อำเภอยะบอย จังหวัดเพชรบุรี